

การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา
เด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

วรภพ เจริญมโนพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ)
คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

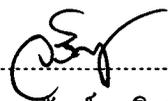
2558

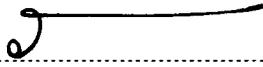
การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา
เด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์
วรภพ เจริญมโนพร
คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ

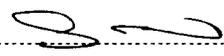
ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.วรัชญ์ ครุจิต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม)

อาจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร.พรพรรณ ประจักษ์เนตร)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.วรัชญ์ ครุจิต)

อาจารย์..........กรรมการ
(ดร.รังรอง สมมิตร)

ศาสตราจารย์..........รักษาราชการแทนคณบดี
(ดร.ยুবล เบ็ญจรงค์กิจ)

กรกฎาคม 2558

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์
ชื่อผู้เขียน	นาย วรภพ เจริญมโนพร
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ)
ปีการศึกษา	2558

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ และเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังกระบวนการ โดยกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กและเยาวชนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ซึ่งแบ่งเป็น 10 คน ต่อ 1 โรงเรียน โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาเขตกรุงเทพมหานครฯ 3 โรงเรียน โดยเสนอผ่านรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา 3 รูปแบบ 1) Top-Down 2) Participatory และ 3) Empowering แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบไปด้วยด้านดี เก่ง สุข และแยกย่อยออกมาเป็น 5 ด้าน คือ 1) ความตระหนักในตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ 3) การจงใจในตนเอง 4) การเห็นอกเห็นใจ และ 5) ทักษะทางสังคม ข้อมูลที่ได้นำมาหาค่าเฉลี่ยและคะแนนรวมในแต่ละรูปแบบการสื่อสารเพื่อนำมาเปรียบเทียบ รวมไปถึงแบบสังเกตความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและเยาวชนที่นำมาสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ 2 Participatory มีคะแนนหลังทำกระบวนการ สูงที่สุด คือ 55.50 จาก 47.50 ของคะแนนรวมทั้งหมด ถัดมาตามลำดับคือ รูปแบบที่ 3 Empowering ผลวิจัยพบว่ามีค่าคะแนนรวมหลังกระบวนการเพิ่มขึ้นจาก 36.10 เป็น 37.40 จากผลคะแนนรวมทั้งหมด และรูปแบบที่ 1 Top-Down จากกระบวนการพบว่า มีคะแนนลดลงจาก 34.80 ลดลงมาเหลือ 33.20 จากผลคะแนนรวมทั้งหมด

ABSTRACT

Title of Thesis	A Comparative Study of Performance Communication Styles for The Development of Emotional Intelligence for Children and Youths
Author	Mr.Woraphop Jareonmanoporn
Degree	Master of Arts (Communication Arts and Innovation)
Year	2015

The study compares the methods of performance communication styles for children and youth development of emotional intelligence (EQ). The samples are 30 students in grade 4 (Pratom 4) from three elementary schools around Bangkok, ten students each. The research tools are the processes of performance communication, both pre-communication and post-communication. They were presented in three methods of performance communication: 1. Top-Down, 2. Participatory, and 3. Empowering. This study used the emotional intelligence evaluation form of Department of Mental Health, Ministry of Public Health, which consists of three major parts: intelligence, morality, and happiness. The three parts were then extracted into 5 dimensions: 1. Self-actualizing; 2. Emotional controlling; 3. Self-convincing; 4. Sympathy; and 5. Social skills. All gathered data were averaged and totaled in each part of communications to compare practice, including emotional intelligence observation in children which is also used as a part of the summary and discussion.

It is found that the Participatory method led to the biggest increase after the process is implemented, from 47.50 to 55.50. The second biggest increase after the process implemented was the Empowering method, from 36.10 to 37.40. The Top-Down method got the least increase of total points, from 33.20 to 34.80. This study recommends that there is still a lot of limitation in communication process to children and youth in grade 4. The communication should be simple and uncomplicated.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ ได้รับความอนุเคราะห์จากโรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา โรงเรียนฟ่องพลอยอนุสรณ์ และโรงเรียนประภามนตรีที่ให้การสนับสนุนและร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในการสนับสนุนให้งานวิจัยประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ศศ.ดร.วรรษัญ กระจิต ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายสื่อสารองค์กรและอาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ ในการตรวจสอบให้คำแนะนำปรึกษาในด้านงานวิจัย และในด้านของประสบการณ์การใช้ชีวิตในสายงานวิชาการ รวมถึงให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งมอบโอกาส ประสบการณ์การทำงานมาโดยตลอด รวมไปถึง ดร.พรพรรณ ประจักษ์เนตร ประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ และถือโอกาสขอขอบพระคุณ ดร.รังรอง สมมิตร ที่ให้เกียรติมาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ศศ.เขาวนารถ พันธุ์เพ็ง รองคณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี และ อาจารย์สมเจตน์ ยามาเจริญ ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขนที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ รวมทั้งมอบโอกาสและคำปรึกษาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวเจริญม โนพร และครอบครัวต่อเนื่องซึ่งเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของงานวิจัยเล่มนี้ รวมไปถึงผู้อุปการะคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ และน้อมรำลึกถึงพระคุณบูรพาจารย์ที่ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

วรภพ เจริญมโนพร

มิถุนายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(2)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญ	(7)
สารบัญตาราง	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 ปัญหาวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
1.4 ขอบเขตงานวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร	12
2.1.1 การสื่อสารแบบทิศทางเดียว/สองทิศทาง	12
2.1.2 การสื่อสารแบบจึ่งหวะเดียว/สองจึ่งหวะ	12
2.1.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	14
2.1.3.1 ระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	15
2.1.3.2 การสื่อสารแบบเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม	16
2.1.4 การสร้างเสริมพลังอำนาจ	18
2.2 แนวคิดเรื่องการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา	20

	หน้า
2.2.1 การสื่อสารการละครในมุมมองของศิลปะ	22
2.2.2 ละครกับการเรียนรู้	24
2.2.3 การละครในรูปแบบของการสื่อสาร	24
2.2.4 การสื่อสารผ่านกระบวนการละคร	26
2.3 การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านสื่อละคร	28
2.3.1 คุณค่าของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านสื่อละคร	28
2.3.2 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เน้นกิจกรรม การละคร	29
2.4 แนวคิดการพัฒนาความฉลาดทางด้านอารมณ์ในเด็กและเยาวชน	30
2.5 การสื่อสารกับการพัฒนาคน: เด็กและเยาวชน	34
2.5.1 การสื่อสารกับเด็กและเยาวชน	34
2.5.2 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักจิตวิทยา	38
2.5.3 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	39
2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	42
3.1 กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาและการสุ่มตัวอย่าง	42
3.1.1 ระดับชั้นการศึกษา	43
3.1.2 สถานที่การศึกษา	43
3.1.3 นักเรียน	45
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
3.2.1 กระบวนการละครเพื่อการพัฒนา	45
3.2.2 แบบสังเกต	47
3.2.3 แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์	47
3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	48
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	53
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54

	หน้า
3.7 กรอบแนวคิด	55
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
4.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	61
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ	94
5.1 สรุปผลการวิจัย	95
5.2 อภิปรายผล	97
5.2.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา	97
5.2.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา	101
5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	103
5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	104
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	109
แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์	110
แบบสังเกต	113
ภาคผนวก ค รูปภาพกระบวนการ	115
ประวัติผู้เขียน	124

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1 (ก่อนกระบวนการ)	78
4.2 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1 (หลังกระบวนการ)	79
4.3 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 2 โรงเรียนที่ 2 (ก่อนกระบวนการ)	80
4.4 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 2 โรงเรียนที่ 2 (หลังกระบวนการ)	81
4.5 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 3 โรงเรียนที่ 3 (ก่อนกระบวนการ)	82
4.6 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 3 โรงเรียนที่ 3 (หลังกระบวนการ)	83
4.7 เปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมจำแนกข้อ 3 รูปแบบ ก่อน-หลังกระบวนการ	84
4.8 เปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1	85
4.9 เปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 2 โรงเรียนที่ 2	85
4.10 เปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 3 โรงเรียนที่ 3	86
4.11 ตารางสรุปผลและเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม จำแนก รูปแบบการสื่อสารและโรงเรียน	87
4.12 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 1 Top-Down	88
4.13 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 2 Participatory	89
4.14 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 3 Empowering	89
4.15 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 1 Top-Down	90
4.16 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 2 Participatory	90

ตารางที่	หน้า
4.17 ตารางคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านย่อย ด้านเก่ง รูปแบบที่ 3 Empowering	91
4.18 ตารางคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านย่อย ด้านสุข รูปแบบที่ 1 Top-Down	91
4.19 ตารางคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านย่อย ด้านสุข รูปแบบที่ 2 Participatory	92
4.20 ตารางคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านย่อย ด้านสุข รูปแบบที่ 3 Empowering	92
4.21 ตารางเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านย่อย ดี เก่ง สุข 3 รูปแบบ ก่อนและหลังกระบวนการ	93

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่จัดอยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา ในขณะที่หลายๆประเทศเพื่อนบ้านมีการสร้างแผนพัฒนาในหลายๆด้านที่เป็นรูปแบบขึ้น ส่งผลต่อการเป็นแบบแผนในการนำมาพัฒนาประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นกัน เช่น แผนการพัฒนาเศรษฐกิจ แผนการพัฒนาลิ่งแวดล้อม แผนการพัฒนาการเมืองการปกครอง เป็นต้น และหนึ่งในนั้นคือ แผนพัฒนาประชากรในประเทศ หรือ แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ว่าด้วยเรื่องของความมั่นคงของประชากรในประเทศ การดำรงชีวิต อาชีพการงาน เกิดเป็นการใช้พลังการขับเคลื่อนประเทศด้วยคนในประเทศ แผนพัฒนาที่ว่าด้วยเรื่องของคนแบ่งย่อยลงไปในระยะเอียด อาทิ คนสูงอายุ คนทำงาน คนพลัดถิ่น คนชายขอบ คนใช้แรงงาน และที่ยังไม่ถูกกล่าวถึงคือ เด็กและเยาวชน“เด็กคือทรัพยากรอันมีค่าของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อคุณภาพของการเกิดและได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม ตลอดช่วงการเติบโตของเด็กทุกคนจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น” (คณะกรรมการสุขภาพคนไทย, 2556)

เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันก้าวเดินไปพร้อมกับสังคมโลกยุคใหม่ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆวัน การเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัวยุคใหม่ส่งผลต่อตัวเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งในด้านการใช้ชีวิต การเรียนการศึกษา ด้านสุขภาพะ ที่รวมไปถึงร่างกายและจิตใจของเด็ก ที่เปรียบเสมือนอนาคตของชาติที่จะกลายมาเป็นคนรุ่นใหม่ในการดำเนินและช่วยขับเคลื่อนประเทศในภายภาคหน้า อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีประเด็นที่ต้องใส่ใจในช่วงวัยเจริญเติบโตของเด็กและเยาวชน ที่เห็นได้จากปัญหาใหญ่จาก 10 ตัวชี้วัดความมั่นคงมนุษย์ 2556 จากการปฏิรูปประเทศไทย เพิ่มพลังพลเมืองจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล(วปส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้ชี้แจงปัญหาใหญ่ๆที่เกี่ยวข้อง

ของเด็กและเยาวชนไว้ อาทิ การท้องก่อนวัยอันควรในกลุ่มวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี การส่งเสริมให้เลี้ยงทารกโดยนมผง ปัญหาทางโภชนาการในเด็กช่วงเจริญเติบโต รวมไปถึงความฉลาดทางสติปัญญาลดลงของเด็กและเยาวชนไทยที่มีการวัดผลกรรมสถิติแห่งประเทศไทยปี 2556 จึงทำให้ย้อนกลับไปสู่การวางแผนพัฒนาการศึกษาไทยที่จะเล็งเห็นถึงปัญหาในขณะที่มีการพัฒนาแผนการศึกษาไปพร้อมกับการพัฒนาประเทศอยู่เสมอๆ และหากมองปัญหาอีกด้านหนึ่งที่มาพร้อมกับความฉลาดทางด้านสติปัญญา ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันนั่นคือ “ความฉลาดทางอารมณ์”

ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ Emotion Quotient (E.Q.) หมายถึง ความสามารถทางด้านอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปได้อย่างสร้างสรรค์และมีสุข เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการเรียนรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลเป็นเครื่องชี้นำในการคิดและการกระทำสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ หากมองในด้านความฉลาดทางด้านสติปัญญาอาจไม่เพียงพอต่อการประสบความสำเร็จในการมีชีวิตที่ดีและมีความสุขแต่แล้วในประเทศไทยในช่วงหลังมานี้ก็ได้มีนักวิชาการเริ่มสนใจและเห็นปัญหานี้ขึ้นมาและมีการวัดผลจากหลายหน่วยงานในไทยในที่นี้คือ คณะทำงานสุขภาพคนไทยที่เขียนไว้ในงานการปฏิรูปเมืองไทย มองปัญหาปี 2556 ไว้ว่า “ระบบการศึกษาที่ดี ไม่เพียงเพิ่มพูนความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องสร้างคนที่มีความฉลาดทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ด้วย ซึ่งในประเด็นหลังนี้ การลดลงอย่างต่อเนื่องของค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางด้านอารมณ์ของเด็กไทย ยังคงเป็นความท้าทายที่รอการแก้ไข” (คณะทำงานสุขภาพคนไทย, 2556)

จากการสะท้อนของประโยคข้างต้นมีการวัดคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทย ที่มาจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้เฉลี่ยออกมาในปี 2545 ปี2550 และ ปี2554 คะแนน EQ ของเด็กและเยาวชนลดลงอย่างเห็นได้ชัดคือ 186.42/2545 179.58/2550 และ 169.72/2554 ดังนั้นเพื่อตอบสนองและช่วยในการผลักดันแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติพ.ศ. 2555-2559 ของคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ที่ว่าด้วยเรื่องของการผนวกรวมนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กที่มีการพูดถึงสุขสภาวะจิตใจ การเรียนรู้และการพัฒนาอารมณ์ในเด็กและเยาวชนไว้อย่างชัดเจนใน เรื่องความฉลาดสติปัญญาและความฉลาดทางด้านอารมณ์ของเด็กไทย จากปัญหาที่ออกมาทำให้นักการพัฒนาในประเทศไทยมีวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ในหน่วยงานใหญ่ๆของภาครัฐได้แก่ โครงการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เด็กและเยาวชนเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2548-2554 ของกรมสุขภาพจิต โครงการพัฒนาฐานข้อมูลในเด็กและเยาวชน ของสถาบันราชานุกูล กระทรวงการศึกษาปรับหลักสูตรให้เอื้อต่อการแก้ไขเด็กและเยาวชน อีกทั้งหน่วยงานย่อยซึ่งได้แก่ โรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชนที่ส่วนใหญ่ใช้สื่อกิจกรรม สื่อกีฬา สื่อดนตรีเข้ามาในการพัฒนา

ทางด้านอารมณ์ในเด็กและเยาวชน และหนึ่งในสื่อทางเลือกและนับว่าเป็นสื่อสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นสื่อ
ด้านหนึ่งในการพัฒนาได้ดีและคิดว่ามีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา คือ สื่อละครเพื่อการพัฒนา

สืบเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากเรื่องของอารมณ์ จิตใจของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการกระทำ
จึงเลือกสื่อในการพัฒนาที่ว่าด้วยเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึก
คิดไปกับกระบวนการละคร ในกระบวนการของละครว่าด้วยเรื่องของการสื่อสารที่นำเสนอในรูปแบบ
กระบวนการทางการแสดง เป็นเครื่องมือในการช่วยแก้ไขและพัฒนาที่มีคุณภาพหลากหลายจาก
ผลงานของกลุ่มละครต่างๆที่ผ่านมา อันเนื่องจากศิลปะการละครหรือศาสตร์ละครเวทีว่าด้วยเรื่องของ
จิตใจมนุษย์ อารมณ์ความรู้สึกของคน เป็นคุณสมบัติของการละครอย่างแท้จริง ด้วยปัจจัยดังกล่าวผู้วิจัย
จึงนำสื่อละครเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือการพัฒนาด้านอารมณ์เช่นเดียวกับกระบวนการละครที่พูดถึงเรื่อง
อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของนักแสดงที่สามารถนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหาของกระบวนการละครได้ ใน
การศึกษาวิจัยนี้ “การสื่อสารการละคร” อันถือว่าเป็นศิลปะที่มีลักษณะรูปแบบเฉพาะ โดยเฉพาะการ
สร้างกระบวนการละครที่เป็นการพัฒนาเด็กและเยาวชน ถือว่าเป็นวัยและช่วงความพร้อมของเด็กนั้น
กำหนดเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ และกิจกรรมที่ต่างกันออกไป ที่เน้นการแสดงและจัดกิจกรรม
ละคร เน้นงานคุณภาพและความจริงใจ อีกทั้งการใช้ละครเป็นสื่อในการพัฒนาเด็กๆที่เข้าร่วมจะถูก
กระบวนการละครทำหน้าที่ในตัวของตัวเอง จะทำให้เกิดสภาวะจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ได้เกิดการ
แก้ไข เรียนรู้ของสติปัญญาและอารมณ์ได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปคือ จากปัญหาที่กล่าวไปข้างต้นในเด็กและเยาวชนในการค้นคว้าวิจัยครั้งนี้
มุ่งเน้น “การปลูกฝังและป้องกันมากกว่าการแก้ไข” โดยใช้สื่อละครเพื่อพัฒนามาเป็นเครื่องมือใน
การดำเนินงานที่ผ่านกระบวนการทางละคร นำเสนอในรูปแบบที่เป็นการกระทำ เพื่อศึกษาและ
เปรียบเทียบผลที่ได้จากกระบวนการละครเพื่อการพัฒนา ในที่นี้จะนำสื่อการแสดงเข้ามาเป็นสื่อหลัก
ในการส่งสาร และเนื่องจากการผสมผสานของสองศาสตร์ระหว่างหลักการที่ว่าด้วยเรื่องของ “การ
สื่อสาร” ตามหลักนิเทศศาสตร์ และ ศาสตร์แห่งศิลปะการแสดงที่ว่าด้วยเรื่องของ “ละคร” ซึ่งเป็นสื่อ
ทางเลือกที่ช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาอีกแขนงหนึ่ง และหากจะกล่าวถึง “สื่อทางเลือก”ตามหลัก
ของการสื่อสารที่มีอยู่อย่างหลากหลายนั้นที่กล่าวถึงคือ “สื่อละคร” เป็นอีกสื่อหนึ่งที่มีหน้าที่และบริบท
เก่าแก่นับพันปี และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมในทุกระดับย่อยจนมาถึงระดับใหญ่
มาโดยตลอด และแม้ว่าจะไม่ได้แสดงบทบาทในฐานะ “สื่อเพื่อการพัฒนา” ออกมาอย่างโดดเด่นนัก ใน
งานพัฒนาของสังคมไทย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่จะรู้จักและยอมรับละครในแง่ของความเป็น
“ความบันเทิง” มากกว่าจะเข้าใจได้ว่าละครเป็น “สื่อเพื่อการเรียนรู้” แต่ในที่จริงแล้วสื่อละครก็เป็นอีก
สื่อหนึ่งที่มีนักเรียน นักศึกษาและนักพัฒนาจำนวนไม่น้อย ที่ได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการ

ให้การศึกษา หรือนำมาเพื่อการพัฒนาบุคคล กลุ่มคนและชุมชนได้อย่างมีไม่น่าเชื่อ จนเกิดความเชื่อว่า สื่อละครน่าจะเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสื่ออื่นๆ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากผลการพัฒนาบุคคลและชุมชนภายหลังการปฏิบัติงาน ที่มีหลายมิติในการพัฒนามนุษย์ที่เน้นการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลได้อย่างละเอียดอ่อนและยั่งยืน ในหัวข้อ การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา จะสามารถพัฒนาเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ได้อย่างไร

1.2.2 รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนารูปแบบใดสามารถเสริมสร้างความฉลาดทางด้านอารมณ์ในเด็กและเยาวชนได้มีประสิทธิภาพมากกว่ากัน

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

1.3.2 เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังกระบวนการ

1.4 ขอบเขตงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบ กระบวนการ และผลของการใช้สื่อละครเพื่อสื่อสารที่มุ่งเน้นพัฒนาเด็กและเยาวชน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากเป็นช่วงวัยเรียนรู้ คือ มีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นถึงช่วงวัยปลูกฝัง ซึ่งนำไปสู่การใช้สื่อละครเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาด้านความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีขอบเขตของการศึกษาวิจัยและกระบวนการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1.4.1 ด้านการศึกษา

1.4.1.1 ประชากร เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ในกรุงเทพมหานครฯ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ถูกจัดตั้งว่าเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของประเทศ มีเครื่องมือทางการเรียนรู้และความเป็นอยู่ที่เปรียบพร้อม รวมถึงองค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่ออารมณ์ในเด็กและเยาวชนสูงกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ต่างพื้นที่ออกไป

1.4.1.2 กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาและการสุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนในโรงเรียนช่วงระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 3 โรงเรียน 1 โรงเรียนต่อ 1 รูปแบบ การสื่อสารการละคร ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) สุ่มเลขที่ประจำชั้นภายในห้อง เพื่อให้ได้นักเรียนจำนวน 10 คน ในทั้ง 3 โรงเรียน รวม 30 คน ในกลุ่มศึกษาที่ใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา เด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

1.4.2 ด้านกระบวนการ

ด้านการใช้ละครเข้ามาเป็นเครื่องมือการสื่อสาร หรือ “สื่อละคร” ในครั้งนี้เราจะนำเสนอผ่านสายตาของนักการสื่อสาร หรือนักนิเทศศาสตร์ ที่ว่าด้วยเรื่องของสื่อละคร ที่ใช้กระบวนการทางศิลปะหรือกระบวนการทางละครซึ่งจำแนกรูปแบบเฉพาะคือ ละครสำหรับเด็กและเยาวชน และหากจำเป็นต้องมองให้คู่ขนานกันทั้งการสื่อสารและการละครควบคู่ไปด้วย

รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในที่นี้มีด้วยกัน 3 รูปแบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบและวัดค่าทางความฉลาดทางอารมณ์ ที่ได้แบ่งตามวิวัฒนาการการละครของประเทศ ไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ดวงแข บัวประโคน และคณะ, 2547)

1.4.2.1 รูปแบบที่ 1 Top-Down

เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบบนลงล่าง เป็นลักษณะของละครทั่วไปคือ เด็กและเยาวชนทำหน้าที่เป็นผู้ชม ไม่มีการสื่อสารโต้ตอบทำหน้าที่เป็นผู้รับสารแต่เพียงฝ่ายเดียว ฝ้าดูและเก็บข้อมูลจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน

1.4.2.2 รูปแบบที่ 2 Participatory

รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ให้อำนาจหน้าที่คนละครึ่งของเด็กและเยาวชนในการทำละครหรือกระบวนการละคร โดยมีการถ่ายทอดและส่งต่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการสื่อสารการละคร จากนั้นเก็บข้อมูลจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน

1.4.2.3 รูปแบบที่ 3 Empowering

รูปแบบการสื่อสารการละครให้บทบาทหน้าที่แก่เด็กและเยาวชนเต็มตัว คือ เป็นทั้งผู้คิด ผู้สร้างและผู้ลงมือทำกระบวนการทั้งหมดในการสร้างสรรค์ละคร จากนั้นเฝ้าดูและเก็บข้อมูลแบบวัด ความฉลาดทางอารมณ์

1.4.3 ด้านการวัดผล

ในแต่ละรูปแบบของการสื่อสารการละคร ในวิจัยครั้งนี้จะใช้ตัวชี้วัดจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์คือ ดี เก่ง สุข และได้แยกเป็น ด้านย่อย ซึ่งผู้วิจัยนำด้านย่อยในแต่ละข้อเป็นเกณฑ์ในการตั้งแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

1.4.3.1 ความตระหนักในตน (Self-Awareness) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และตัดสินใจได้ตามวัย

1.4.3.2 การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) หมายถึง ความสามารถที่จะควบคุม ความกลัว ความกังวล ความโกรธ ฯลฯ ของตนเองได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

1.4.3.3 การจูงใจตนเอง (Motivating Oneself) หมายถึง ความมุ่งมั่นและการคิดบวก เพื่อแก้ไขปัญหาฟันฝ่าอุปสรรค ขอมรับการผิดพลาด ซึ่งจะมีผลระยะยาวต่อเด็กในการตั้งเป้าหมาย และการสร้างความสำเร็จในอนาคต

1.4.3.4 การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการสังเกต รับรู้ ความรู้สึกของผู้อื่นจากน้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และตอบสนองแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา

1.4.3.5 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผู้อื่น แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ด้วยวิธีประนีประนอม รวมไปถึงความมีน้ำใจ ช่วยเหลือ แบ่งปัน

1.4.4 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ศึกษาในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 3 โรงเรียนซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้ง 3 โรงเรียนมีปัจจัยและสภาพแวดล้อมอันเกิดจากสิ่งเร้าที่แตกต่างกัน ในรูปแบบกระบวนการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบในการศึกษาเป็นผลเพียงส่วนหนึ่งในการทดลองกระบวนการระยะสั้นที่ได้ทำการทดลอง กระบวนการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบ โดยรูปแบบในแต่ละรูปแบบมีการนำเสนอและการจัดกิจกรรมที่ แตกต่างกัน ดังนั้นในการศึกษากลุ่มประชากรในครั้งนี้อาจมีปัจจัยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมในแต่ละ โรงเรียนที่แตกต่างกันออกไป ส่วนหนึ่งของผลจากคะแนนแบบวัดค่าความ

ฉลาดทางอารมณ์อาจมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาส่งผลแก่ฐานองค์ความรู้เดิมของกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาผลสำเร็จของรูปแบบทั้ง 3 รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา เพื่อทำการเปรียบเทียบในแต่ละด้านคือ ดี เก่ง สุข ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของความฉลาดทางอารมณ์

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากที่เด็กในวัยที่เริ่มดูแลครุเรื่อง (4-12 ปี) เนื่องจากละครนั้นเป็นศิลปะที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะ (พรรัตน์ คำรุง, 2550) ซึ่งเป็นวัยที่ใช้ศึกษาในกระบวนการการสื่อสารทางละคร รวมไปถึงมีปัจจัยด้านอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงในช่วงวัยนี้ได้ชัดเจนในเกณฑ์การศึกษาและการพัฒนาในเด็ก โดยเฉพาะด้านความฉลาดทางอารมณ์ที่เห็นได้ชัดเจนมากขึ้น และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการทำความเข้าใจและการใช้คำเรียกแทนความหมาย รวมไปถึงการแบ่งตามการกำหนดเป้าหมายกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา

1.5.2 ละคร ในที่นี้หมายถึงได้ว่า ละคร มี 2 ลักษณะคือ ละครในฐานะ “ผลงาน” (Product) และ ละครในฐานะ “กระบวนการ” (Process)

1.5.2.1 ละครในฐานะ “ผลงาน” คือ ชิ้นงานแสดงเรื่องหนึ่งๆที่น่าเสนอต่อผู้ชม โดยจะมี “ผลงานละคร” เป็นหัวใจหรือเป้าหมายหลัก เพื่อถ่ายทอดความคิด ความงาม ความบันเทิง ฯลฯ ผู้ผู้ชม

1.5.2.2 ละครในฐานะ “กระบวนการ” คือ ชุดกิจกรรมละครที่ได้รับการออกแบบเป็นกระบวนการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้และพัฒนาผู้เข้าร่วมกระบวนการ เป็นสำคัญ โดยในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการมีการผลิต “ผลงาน” ออกสู่สายตาผู้ชมหรือไม่ก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ “ระหว่างทาง” มิใช่ “ปลายทาง” นั่นคือหัวใจหลักหรือเป้าหมายสำคัญที่ “การเข้าร่วม” ของกลุ่มเป้าหมายในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาทักษะ

1.5.3 ละครเพื่อการพัฒนา หมายถึง การใช้สื่อละครเข้ามาเป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ในวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังนั้นละครเพื่อการพัฒนาในการศึกษาค้นคว้านี้จะเป็นการนำแนวทฤษฎีและปฏิบัติของละครเป็นการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการละครเด็กและเยาวชน

1.5.4 ละครสำหรับเด็ก หมายถึง การนำรูปแบบของละครที่เลือกนำมาใช้ เพื่อเกิดความเหมาะสมกับกลุ่มคนดูและกลุ่มประชากรคือ ละครสำหรับเด็กเป็นศิลปะที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับเด็ก ละครสำหรับเด็กมีรูปแบบเฉพาะ แตกต่างจากละครที่เป็นของผู้ใหญ่ อีกทั้งไม่ใช้การทำละครผู้ใหญ่ให้ดูง่ายขึ้น ละครสำหรับเด็กนั้น มีกลวิธีการนำเสนอเรื่องราว และความดึงดูดเฉพาะผู้ชมที่เป็นเด็ก ซึ่งมีความตรงไปตรงมา และมีรสนิยมนที่ชัดเจน

1.5.5 รูปแบบการสื่อสารการละคร หมายถึง รูปแบบการละครที่มองว่า “สื่อละครในฐานะการสื่อสาร” ได้แยกเป็นกระบวนการชุมนุมของธาตุทั้งสี่คือ S-M-C-R แบบจำลองการสื่อสาร มองเห็นระดับของการสื่อสาร มองเห็นบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษา 3 รูปแบบการสื่อสารการละครซึ่งได้ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนควบคู่ไปกับแต่ละรูปแบบการสื่อสาร ดังนี้

รูปแบบที่ 1	Top-Down	คือ	เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ
รูปแบบที่ 2	Participatory	คือ	เด็กได้ร่วมคิด แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ
รูปแบบที่ 3	Empowering	คือ	เด็กได้คิดได้ตัดสินใจ

1.5.6 การสื่อสารผ่านกระบวนการละคร (Theatre Process) หมายถึง กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาที่ใช้ในการขั้นตอนในการสร้างละครสำหรับเด็กและเยาวชน(พริตต์ คำรุ่ง, 2550) มีขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1: ช่วงเตรียมงาน
- ขั้นที่ 2: ช่วงค้นคว้าและพัฒนางานร่วมกับผู้ออกแบบฝ่ายต่างๆ
- ขั้นที่ 3: คัดเลือกนักแสดง
- ขั้นที่ 4: การฝึกซ้อม
- ขั้นที่ 5: การพัฒนางานละครและกำหนดเวลา
- ขั้นที่ 6: การซ้อมเทคนิค การซ้อมใหญ่ก่อนการแสดง

1.5.7 ความฉลาดทางด้านอารมณ์ หรือ E.Q. มาจากคำว่า Emotional Quotient หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

ในที่นี้เราจะใช้การคำนียามของสังคมไทยเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและกลุ่มเป้าหมายของเด็กและเยาวชนไทย จากกรมสุขภาพจิต ได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ ที่ประกอบด้วย ปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ ความดี ความเก่ง ความสุข

ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น

ความสามารถในการรับผิดชอบ

เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง

ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเองพอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

ความภูมิใจในตนเอง

ความพึงพอใจในชีวิต

ความสงบทางใจ

ในวิจัยครั้งนี้จะใช้ตัวชี้วัดจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์มีดังนี้

1.5.7.1 ความตระหนักรู้ในตน (Self-Awareness) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และตัดสินใจได้ตามวัย

1.5.7.2 การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) หมายถึง ความสามารถที่จะควบคุม ความกลัว ความกังวล ความโกรธ ฯลฯ ของตนเองได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

1.5.7.3 การจูงใจตนเอง (Motivating Oneself) หมายถึง ความมุ่งมั่นและการคิดบวก เพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาอุปสรรค ขอมรับการผิดพลาด ซึ่งจะมีผลระยะยาวต่อเด็กในการตั้งเป้าหมาย และการสร้างความสำเร็จในอนาคต

1.5.7.4 การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการสังเกต รับรู้ ความรู้สึกของผู้อื่นจากน้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และตอบสนองแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา

1.5.7.5 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผู้อื่น แก้ปัญหาความขัดแย้ง ด้วยวิธีประนีประนอม รวมไปถึงความมีน้ำใจช่วยเหลือ แบ่งปัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบถึงผลของการเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

1.6.2 ได้แนวทางใหม่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนา

1.6.3 ได้ชุดองค์ความรู้ใหม่ที่นำการสื่อสารและการละครมาผสมผสานใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร

- 2.1.1 การสื่อสารแบบทิศทางเดียว/ สองทิศทาง
- 2.1.2 การสื่อสารแบบจึ่งหวะเดียว/ สองจึ่งหวะ
- 2.1.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- 2.1.4 การสื่อสารการสร้างเสริมพลัง

2.2 แนวคิดเรื่องการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา

- 2.2.1 การสื่อสารการละครในมุมมองของศิลปะ
- 2.2.2 การละครกับการเรียนรู้
- 2.2.3 การละครในรูปแบบของการสื่อสาร
- 2.2.4 การสื่อสารผ่านกระบวนการละคร

2.3 การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านสื่อละคร

- 2.3.1 คุณค่าของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านสื่อละคร
- 2.3.2 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เน้นกิจกรรมการละคร

2.4 แนวคิดการพัฒนาความฉลาดทางด้านอารมณ์ในเด็กและเยาวชน

2.5 การสื่อสารกับการพัฒนาคน: เด็กและเยาวชน

- 2.5.1 การสื่อสารกับเด็กและเยาวชน
- 2.5.2 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักจิตวิทยา
- 2.5.3 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร

ในการใช้แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารที่จะแบ่งออกเป็นทฤษฎีในการผูกโยงในการศึกษา ได้วิเคราะห์ตามหลักการของการวิวัฒนาการการละครเพื่อการพัฒนา ในแนวคิดการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของอาจารย์ ดวงแข บัวประโคน (ดวงแข บัวประโคน, 2547) ได้แบ่งการพัฒนาการของกลุ่มละครเพื่อการพัฒนาของไทยไว้ 3 ยุค ดังนี้

ยุคละครเร่ (Touring Theatre) พ.ศ. 2523-2531

ยุคละครเพื่อการพัฒนา (Theatre for Development) พ.ศ.2532-2542

ยุคละครชุมชน (Community Theatre) พ.ศ.2542-ปัจจุบัน

ในแต่ละยุคสมัยของการใช้สื่อละครเข้ามาเป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งและมีการนำแนวคิดทฤษฎีมาผูกโยงในทางการสื่อสารแบ่งออกในรูปแบบของเชิงทฤษฎีดังต่อไปนี้

2.1.1 การสื่อสารแบบทิศทางเดียว/สองทิศทาง

แบบจำลองการสื่อสารแบบทิศทางเดียว คือ การติดต่อสื่อสารทางเดียวมีลักษณะการส่งข้อมูลจากผู้ส่งข้อมูลจากผู้ส่งไปยังผู้รับในทิศทางเดียว เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง การแพร่ภาพทางโทรทัศน์ บอร์ด ประกาศ ภาพ เป็นต้น ในครั้งนี้นำมาใช้กับสื่อละครเพื่อการพัฒนาจึงมีคุณสมบัติ ผู้ส่ง/ผู้รับมีบทบาทตายตัว เป็นการสื่อสารทางเดียว เป้าหมายเพื่อการ โน้มน้าวชักจูง ผู้ส่งมีอำนาจเหนือกว่า เป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางเดียว

แบบจำลองการสื่อสารแบบสองทิศทาง คือ การสื่อสารสองทาง ผู้ส่งและผู้รับมีการตอบโต้กัน โดยอาจอยู่ในสถานที่เดียวกัน หรือถ้าห่างกันจะใช้เครื่องมือสื่อสารช่วยได้ เช่น โทรศัพท์ วิทยุมือถือในครั้งนี้เป็นสื่อละครเพื่อการพัฒนาทำหน้าที่โดยผู้รับ/ผู้ส่งสลับบทบาทกันไปมา ไม่ตายตัว เป็นการสื่อสารสองทาง เป้าหมายเพื่อการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ผู้ที่สื่อสารมีอำนาจเสมอกัน เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สื่อสาร(สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2556)

2.1.2 การสื่อสารแบบจังหวะเดียว/สองจังหวะ

ทฤษฎีสื่อสารจังหวะเดียว (One Step Flow Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า องค์กรหรือผู้ส่งข่าวสารเป็นผู้มีอำนาจและบทบาทสำคัญที่สุด กล่าวคือ สามารถกำหนดข่าวสาร และส่งข่าวสารไปยังผู้รับ โดยคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นได้ คล้ายกับหมอนิเคยาให้คนป่วย ข่าวสาร ที่ส่งไปก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับ

ได้โดยตรง กว้างขวาง และทันที ส่วนฝ่ายผู้รับข่าวสารเป็นคนจำนวนมาก ที่ต่างคนต่างอยู่ เฉื่อยชา และมีปฏิกริยา หรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ผู้ส่งข่าว สารต้องการ ไม่มีบทบาทหรืออำนาจควบคุมผู้ส่งข่าวสารได้ ทฤษฎีนี้ถือว่า ผู้มีอำนาจ และเข้าใจสถานการณ์ สามารถใช้สื่อมวลชนทำให้เกิดผลตามที่ตนเองต้องการได้ (สถาบันพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย, 2553)

ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ(Two-Step flow Theory) ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง นับว่าเป็นปรากฏการณ์ครั้งสำคัญยิ่งในวงการค้นคว้าสื่อสารมวลชน ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา Two - Step Flow Hypothesis ค้นพบโดย Paul F. Lazarsfeld (อ้างถึงใน สุภรณ์ศรี จิตติกุลเจริญ, 2540) เป็นนักสังคมวิทยา ได้รับการยกย่องว่าเป็น "บิดา" หรือ "Founding father" วารสารฐานการค้นคว้าทางสื่อสารมวลชนคนหนึ่ง) เดิมทีเดวิด Lazarsfeld และคณะต้องการที่จะศึกษาว่าสื่อมวลชน (Mass Media) มีอิทธิพล (Effect) ต่อการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจ (Intention) หรือการตัดสินใจของผู้ออกเสียงเลือกตั้งในสมัยการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา สมัย ค.ศ. 1940 จริงหรือไม่ อีกนัยหนึ่ง Lazarsfeld และคณะมุ่งวิจัยอิทธิพลของสื่อมวลชนตามทฤษฎีของ Hypodermic needle hypothesis การวิจัยครั้งนี้ นับว่าเป็นโครงการใหญ่โต มีการวางระเบียบวิจัยอย่างรอบคอบและอาศัยกำลังคนและเงินมาก Lazarsfeld ใช้การสำรวจวิจัยที่เรียกว่า Panel study (คือ สัมภาษณ์บุคคลคนเดียวซ้ำกันในช่วงระยะเวลาแตกต่างกัน) ประกอบด้วยกลุ่มควบคุม (Control Groups) ถึง 3 กลุ่ม สุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดรวม 3,000 คน ใช้ระยะเวลาวิจัยถึงหกเดือนก่อนมีการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามผลที่ได้รับเป็นที่แปลกใจแก่ผู้วิจัยอย่างมาก แทนที่จะพบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งตามที่คาดหมายไว้ Lazarsfeld และคณะกลับพบว่า ...ความคิด (Ideas) กระจาย (Flow) จากวิทยุและสิ่งพิมพ์ไปยังผู้นำด้านความเห็น (Opinion leaders) จากนั้นจึงกระจายต่อไปถึงประชาชนทั่วไป คณะผู้วิจัยพบว่าผู้นำด้านความเห็นหรือ Opinion leaders นั้นอ่านและรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงมากกว่าประชาชนธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่า ในระหว่างกลุ่มผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่ได้เปลี่ยนความตั้งใจเดิมในการลงคะแนนเลือกตั้งจำนวนไม่เท่าไรนั้น ส่วนมากรายงานว่าได้รับอิทธิพลและการชักจูงจากบุคคลอื่นมิใช่จากสื่อมวลชน

สรุปผลการค้นพบข้างต้นก็คือว่า สื่อมวลชนแทบไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้ง อิทธิพลส่วนมากมาจากการสื่อสารประเภทตัวต่อตัว ถ้าวิเคราะห์ในเชิง Two – Step Flow ก็หมายความว่า การกระจายข่าวสารนั้นเกิดขึ้นสองจังหวะจากสื่อมวลชนไปถึง Opinion Leaders จังหวะหนึ่ง แล้วจาก Opinion Leaders ไปถึงประชาชนทั่วไปอีกจังหวะหนึ่ง ดังนั้นจึงเป็นการยากที่สื่อมวลชนจะไปมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไปได้

เนื่องจากการค้นพบ Two - Step Flow เกิดขึ้นโดยบังเอิญไม่มีการวางแผนการมาก่อน จึงได้มีการศึกษาวิจัยมากมายในระยะหลังเพื่อทดสอบแนวความคิดและสมมติฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ แทบจะกล่าวได้ว่าในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา Two - Step Flow เป็นเสมือนจตุรรมหรือแกนกลางในทางความคิดของการวิจัยทางสื่อสารมวลชน

ปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการค้นพบ Two - Step Flow ก็คือนอกจากการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับผล (Effect) ของสื่อมวลชนในการเลือกตั้งประธานาธิบดีตามที่กล่าวมาแล้วยังมีการวิจัยค้นคว้าที่สำคัญอีกด้านหนึ่งเกี่ยวกับ Diffusion of Innovations (นวัตกรรม) ซึ่งปรากฏผลการค้นคว้าออกมาเหมือนกัน เป็นการสนับสนุนแนวความคิด Two - Step Flow ที่ว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลน้อยมากเมื่อเทียบกับการสื่อสารแบบตัวต่อตัวในการชักจูงให้ประชาชนยอมรับความคิด วัตถุประสงค์ของ หรือการปฏิบัติที่แปลกใหม่

ในมุมมองของนักสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาแบบจำลองที่ว่าด้วยเรื่องการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา กล่าวคือ กลุ่มละครทำหน้าที่เป็น “ผู้ส่งสาร” เล่นละครเรื่องต่างๆ ไร่ไปตามกลุ่มผู้ชมในชนบท แต่ในเวลาต่อมา กลุ่มละครจึงสนใจการสื่อสารแบบสองจังหวะคือ จัดรูปแบบการสื่อสารให้มีการถ่ายทอดต่อ โดยผู้รับสารในองค์ความรู้ชุดแรก จะเป็นผู้ส่งสารองค์ความรู้ชุดต่อไป (ดวงแข บัวประโคนและคณะ, 2547)

2.1.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ในแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในยุคหลังๆ ของละครเพื่อการพัฒนา หากแต่การมีส่วนร่วมของผู้รับสารอยู่ในระดับใดก็ขึ้นอยู่กับ การเข้าร่วมของแต่ละบุคคลว่า Active หรือ Passive ซึ่งนำทฤษฎีนี้มาศึกษาในรูปแบบที่ 3 คือ การให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมตามระดับเกณฑ์ของ Franklin (อ้างถึงใน สมพงษ์ จิตระดับ, 2545) เด็กและเยาวชนริเริ่มกำหนด และตัดสินใจด้วยตนเองทั้งหมด ในครั้งนี้มีนักวิชาให้คำนิยามของแนวคิดการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีการเกิด ความคิดริเริ่มโครงการ เพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (สวิษฐา ระวังชนม์, 2556)

การมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.1.3.1 ระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการ สื่อสารละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือคือกระบวนการของละครเข้ามา ดังนั้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการทดลองรูปแบบที่ 3 คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน จึงต้องแบ่งย่อยภายในกระบวนการซึ่งแบ่งไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง (Sender/Producer / Coproducer /Performance)

1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สารเป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในระดับล่างที่สุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสาร ตั้งแต่ต้นยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะ เป็นการเลือกประเด็นเนื้อหา การเลือกวิธีการนำเสนอ ไปจนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่ และผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลง ไปสำหรับฐานะของผู้รับสารในการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมก็คือ

2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดงเป็นขั้นตอนของ การมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาและจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ๆ เพิ่มเติมหรือต้องมีกรปฏิรูป เปลี่ยนแปลงโครงสร้างเก่าๆ ที่มีอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ร่วมผลิตนั้น ยังแบ่งออก ได้เป็นหลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ คือ

(1) ขั้นตอนการผลิต (Pre-production Stage) อันได้แก่ขั้นตอนการ เตรียมการก่อนการผลิตสื่อ กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อการเลือก แกมมุมที่จะนำเสนอ การรวบรวมความคิดของเด็กและเยาวชนเป็นวัตถุดิบการเขียนบทแบบต่าง ๆ การ คัดเลือกฉากและตัวแสดง ฯลฯ

(2) ขั้นตอนการผลิต (Production Stage) ได้แก่ขั้นตอนของการลง มือผลิต เช่น การทดลอง การสร้างกระบวนการละคร การซักซ้อม การฝึกฝนกระบวนการละคร ฯลฯ

(3) ชั้นหลังการผลิต (Post-production Stage) ได้แก่ขั้นตอนหลังการ แสดงเสร็จสิ้น การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการแสดงความคิดเห็นใน ผลงานของตนเองที่ผ่านมามีอีกด้วย

2.1.3.2 การสื่อสารแบบเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม

สิทธิในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์, 2557) เหล่านี้เป็นปัญหาสำหรับประเทศทางตะวันออกที่มีแนวปฏิบัติไม่เปิด โอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นมากนัก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยเสรีทุกเรื่องมีผลกระทบต่อ เด็กและเยาวชน ต้องดำเนินการมาตรการให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นทั้งต้องให้น้ำหนักความ คิดเห็นนั้นตามควรแก่อายุของเด็ก โดยเฉพาะในกระบวนการทางศาลและการบริการที่มีผลกระทบต่อ เด็ก

สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้ และเสรีภาพ คือภาวะของมนุษย์ที่ ไม่อยู่ภายใต้การครอบครองของผู้อื่น ดังนั้น เด็กและเยาวชนทุกคนก็มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน เนื่องจากสิทธิเสรีภาพ เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทุกคนก็สามารถมีความ เป็นอิสระในการตัดสินใจได้โดยไม่มีผู้ใดบังคับ

ทั้งนี้สิทธิเด็กและเยาวชนที่ควรจะมี เช่น สิทธิที่จะได้รับการดูแลจากครอบครัว สิทธิในการแสดงออกและความคิดเห็นควรได้รับพิจารณาตามสมควร สิทธิเสรีภาพทางความคิด มโน ธรรม ศาสนา และสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐ เป็นต้น

จะเห็นว่า การคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีมากกว่า 1 ด้าน การให้อาหารและที่อยู่อาศัย การเลี้ยงดูโดยบิดามารดา ก็เพื่อสิทธิในการอยู่รอดของเด็กและยังส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะด้านการศึกษา เพื่อไม่ให้อันตรายต่างๆ มาเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาแลพัฒนาของเด็กและ เยาวชน

หลังจากที่ได้ทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน ปรากฏว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นมาก คือ ปัญหาการค้าเด็กและเยาวชน และการใช้ประโยชน์จากเด็กในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะทางเพศกับ ปัญหาการที่เด็กและเยาวชนต้องแก้ไขเกี่ยวกับการสู้รบกันด้วยกำลังอาวุธเพิ่มมากขึ้น องค์การ สหประชาชาติได้จัดทำพิธีสารต่อทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอีกสองฉบับในปีพ.ศ.2543/2000 เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธและพิธีสารเรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็กและ สื่อลามก

นอกจากจะให้การปกป้องคุ้มครองเด็ก เพื่อไม่ให้ได้รับอันตรายต่างๆ แล้ว เรายังต้อง ให้ความสำคัญเกี่ยวกับอนาคตของเด็กด้วย เพื่อให้หนทางที่จะนำพวกเขาไปสู่การเจริญเติบโตที่

สมบูรณ์ และเราควรตระหนักร่วมกันว่า เด็กทุกคนที่เกิดมาสมควรได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องและเหมาะสม

แนวคิดเรื่องการเน้นเด็กเป็นสำคัญหรือมีการให้เด็กเข้ามามีเป็นส่วนร่วมเกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนของนักการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับวิธีการที่เด็กใช้เรียนรู้ (อ้างอิงใน บุษพา เรื่องรอง, 2555) ไม่ว่าจะเป็น John Dewey ที่เน้นว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการลงมือทำ (Learning by doing) Piaget และ Vygotsky ที่เน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของเด็ก หรือ Rogers ที่เชื่อในความแตกต่างในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ส่วนในประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเนื้อหาสาระที่ตนสนใจ และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ (Child centered) ช่วยเน้นความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กแต่ละคนให้เต็มศักยภาพ โดยการให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยครูหรือผู้ใหญ่ลดบทบาทลงจากการสอน หรือผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้เด็กเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เพื่อแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

จากเกณฑ์ของ Landsdowne (อ้างอิงใน สมพงษ์ จิตระดับ, 2545) ได้ระบุแนวทางการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการตัดสินใจร่วมกับผู้ใหญ่ไว้ 3 แนวทาง คือ

- 1) แนวทางการปรึกษาหารือ ได้แก่ ผู้ใหญ่ริเริ่ม ผู้ใหญ่นำผู้ใหญ่ควบคุมบทบาทของเด็กตามแนวทางนี้คือ “เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ”
- 2) แนวทางการมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ใหญ่ริเริ่ม เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการและติดตามผล บทบาทของเด็กตามแนวทางนี้คือ “เด็กได้ร่วมคิด แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ”
- 3) แนวทางการริเริ่ม ได้แก่ เด็กและเยาวชนกำหนดประเด็นปัญหาและเป็นผู้นำ ผู้ใหญ่เป็นผู้สนับสนุนบทบาทของเด็กตามแนวทางนี้คือ “เด็กได้คิด ได้ตัดสินใจ”

ระดับเกณฑ์ของ Franklin

จำแนกระดับการมีส่วนร่วมไว้ถึง 10 ระดับ (ดูเกณฑ์ประกอบ) เพื่อฉายภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่

ระดับ 0 เด็กและเยาวชนถูกละเลย

ระดับ 1 ผู้ใหญ่กำหนดกฎและตัดสินใจทั้งหมด ถูกบงการ

ระดับ 2 ผู้ใหญ่กำหนด ให้เหตุผลและอธิบาย

ระดับ 3 ผู้ใหญ่กำหนดเด็กได้ร่วมรับฟัง และคล้อยตาม

ระดับ 4 ผู้ใหญ่กำหนดกิจกรรมให้ทำ เด็กๆ เป็นผู้ปฏิบัติตาม

ระดับ 5 ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเด็กได้ตัดสินใจในประเด็นเล็กๆถูก

มอบหมายให้ทำแต่รับทราบก่อน

ระดับ 6 ผู้ใหญ่ให้เด็กแสดงความคิดเห็น ขอคำปรึกษาเด็ก

ระดับ 7 ผู้ใหญ่หารือกับเด็ก และตัดสินใจร่วมกัน ผู้ใหญ่ริเริ่มเด็กมีส่วนร่วม

ตัดสินใจ

ระดับ 8 ผู้ใหญ่กับเด็กตัดสินใจร่วมกันเด็กริเริ่ม เด็กกำหนดผู้ใหญ่ร่วม

ตัดสินใจ

ระดับ 9 เด็กและเยาวชนนำ ผู้ใหญ่สนับสนุน

ระดับ 10 เด็กและเยาวชนริเริ่มกำหนด และตัดสินใจ

ตัวอย่างสถานการณ์+ระดับการมีส่วนร่วม

ครอบครัว-เริ่มจากที่บ้าน พ่อแม่ที่ให้มีโอกาสของครอบครัว อาทิ ทำกับข้าว ให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิด การช่วยทำ เพื่อปลูกฝังและยกระดับความผูกพันของสถาบันครอบครัว

เพื่อน-แบ่งปันทั้งความคิด และการเล่นเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มระดับการสื่อสารระหว่างบุคคล

กลุ่ม-เพื่อสร้างความเป็นผู้นำ ผู้ตามทางความคิดและพฤติกรรมในตัวเด็ก สื่อสารกันภายในกลุ่ม เกิดการยอมรับเป็นภาวะผู้นำทางความคิด และเรียนรู้ที่จะสื่อสารเพื่อให้เกิดการยอมรับ

องค์กร-กลุ่มใหญ่ ในระดับโรงเรียน เช่น การมีส่วนร่วมทางทางพัฒนาโรงเรียน สถานักเรียน ตัวแทนนักเรียนที่จะรู้จักสื่อสารกับผู้มีอำนาจให้เกิดการยอมรับทัศนคติของตนได้

2.1.4 การสร้างเสริมพลังอำนาจ (Empowerment)

Freire และ Rothman (อ้างถึงใน วิชัย ชูจิต, 2549) นักคิดทั้งสามคนได้ร้อยเรียงประเด็นสำคัญที่กลายมาเป็นทฤษฎีของการสร้างเสริมพลังอำนาจ นั่นคือ กระบวนการหลักของการสร้างเสริมพลังอำนาจต้องมีการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล การมีส่วนร่วม การกระตุ้นให้เกิดสำนึก และ การทำงานด้านการปรับเปลี่ยน หรือเปลี่ยนแปลงสังคม ความหมายของการสร้างเสริมพลังอำนาจ คำว่า การสร้าง

เสริมพลังอำนาจ (Empowerment) มาจากภาษาลาตินว่า “potere” ที่แปลว่า มีความสามารถ em เป็นคำนำหน้า ที่แปลว่า เป็นสาเหตุให้ หรือ ทำให้เกิดด้วย ซึ่งตามความหมายของ em เป็นการสะท้อนความหมายของ “กระบวนการ” คำต่อท้าย “ment” หมายถึง “ผลลัพธ์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม สิ่งของ หรือ การกระทำที่เกิดขึ้น” ดังนั้น Empowerment นำหมายถึง กระบวนการที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของบุคคลในการที่จะดึงสิ่งที่มืออยู่ภายในตัวเองในการควบคุม จัดการสร้างอิทธิพลกับตนเอง และ สังคมรอบข้างอันจะส่งผลเป็นรูปธรรมต่อชีวิตตนเอง

ในสาขาจิตวิทยาสังคม Rappaport ได้นิยามการสร้างเสริมพลังอำนาจ ไว้ว่า คือการมุ่งที่สร้างเสริมความเป็นไปได้ของบุคคลในการที่จะควบคุมชีวิตตนเอง อำนาจ หมายถึง ความสามารถในการทำนาย ควบคุม และมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมแวดล้อมแล้วทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมขึ้น ดังนั้นการสร้างเสริมพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการที่เอื้อให้บุคคล และ ชุมชนมีอำนาจที่จะนำเอาอำนาจไปดำเนินการต่อเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตและสิ่งแวดล้อมการทำงานในเรื่องของอำนาจ อาจแบ่งได้หลายแบบ เช่น การมีอำนาจเหนือ การมีอำนาจโดยการมอบหมาย และการมีอำนาจโดยการกระทำ ดังนั้นในการทำงานสาธารณสุข เราน่าที่จะทำงานร่วมกันแบบเป็นหุ้นส่วน (Partnership) มากกว่า การใช้อำนาจเหนือกว่าหรือแบบมอบหมายเพราะทั้งสองวิธียกการส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบและการเรียนรู้ในศักยภาพตนเอง

ในปี 1985 Rappaport (อ้างถึงใน วิชัย ชูจิต, 2549) ได้ชี้ประเด็นว่า การนิยาม Empowerment ว่าเป็นผลลัพธ์หรือเป็นการทำงานที่ส่งผลในทางบวกนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะ การสร้างเสริมพลังอำนาจมีความเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและการเมือง ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปได้แบบไร้รูปแบบ แต่เราสามารถบอกได้ว่าในบุคคลหรือชุมชนนั้นมีพลังอำนาจหรือไม่ เมื่อเราเห็นหรืออยู่ในสถานการณ์ ทั้งนี้เพราะพลังอำนาจจะปรากฏให้เห็นได้แตกต่างกัน ขึ้นกับบุคคลและสถานการณ์หรือบริบท นอกจากนี้ภาวะที่ไม่มีพลังอำนาจ เช่น การไม่มีอำนาจ การท้อแท้สิ้นหวัง การแปลกแยก การรู้สึกสูญเสียอำนาจ การกำหนดวิถีชีวิตตนเองเป็นเรื่องที่มองเห็นได้ง่ายและชัดเจน Rappaport ได้เสนอแนวคิดเรื่องพลังอำนาจทางจิตวิทยาว่าเป็นการมองความเชื่อของบุคคลที่มีต่อความสามารถ ศักยภาพของตนเอง และ ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆในเชิงการเข้าไปร่วมควบคุม จัดการสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนองค์ประกอบที่ต้องมีในจิตวิทยาของการเสริมพลังอำนาจคือ การมองหรือดำรงชีวิตเชิงรุก (Proactive approach to life) ความรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถและการควบคุมตนเอง การเชื่อในตนเองและการเมือง การรับรู้ศักยภาพตนเอง การเชื่อในศูนย์อำนาจความเชื่อ (Locus of control) และการยกย่องตนเอง การมีส่วนร่วมในสังคมและการเมือง

ดังนั้น Rappaport เสนอว่า นิยามของการสร้างเสริมพลังอำนาจ น่าจะหมายถึง คนที่สามารถมองสังคมและตนเองอย่างวิเคราะห์ วิวิจารณ์และเป็นคนที่มองเห็นทางเลือกอื่น และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้แม้จะเป็นกิจกรรมที่มีข้อขัดแย้ง การเสริมพลังอำนาจทางจิตวิทยา อาจมองเห็นได้จาก ความรู้สึกว่ามีอำนาจในการควบคุมจัดการ มุมมองที่เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์และเลือกที่จะเผชิญปัญหาหรือเลี่ยงปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.2 แนวคิดเรื่องการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา

กาญจนา แก้วเทพ (2552) อธิบายว่า เมื่อเปรียบเทียบ “สื่อละคร” กับ “สื่อคำย” แล้ว การที่จะพลิกมุมมองให้ดู ละคร เป็นสาร และเป็นการสื่อสารนั้น ดูเหมือนสื่อละครจะทำให้ได้ง่ายกว่าสื่อคำยอยู่หลายช่วงตัว เพราะส่วนประกอบต่างๆ ของสื่อละครเช่น นักแสดง เนื้อหา ผู้ชม ฉาก ฯลฯ ชวนเชื่อมโยงไปถึงองค์ประกอบธาตุทั้งสี่ของ “การสื่อสาร” คือ SMCR

สื่อละครมีหลายประเภทหลากหลายสายพันธ์ สื่อที่คนส่วนใหญ่คุ้นก็คือ สื่อละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็น “สื่อละครกระแสหลัก” ส่วนละครที่ใช้พัฒนานั้นเป็นกระแสรองหรือกระแสทางเลือก ที่ผู้คนทั่วไปยังไม่คุ้น จึงมักไม่อ้อ แต่มักจะเอ๊ะ “ละครสำหรับผู้ชม” มีการเน้นการผลิต คือ ตัวละครที่ออกมา (Product) แต่ละครเพื่อพัฒนานั้นเป็น “ละครสำหรับผู้เล่น” สิ่งที่เน้นมิใช่ตัวผลงานละครที่ออกมา แต่เน้นที่ “กระบวนการละคร” (Process) (สุคนธ์จิต วงษ์เฟือก, 2549)

ละครเพื่อการพัฒนา (Theatre for development or TFD) เป็นความพยายามที่จะนำศักยภาพทั้งในด้านของความเป็นสื่อ ความเป็นศิลปวัฒนธรรม และความสามารถในการให้การศึกษาของละครเข้ามาผนึกกำลังกันเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลอย่างเป็นองค์รวม แล้วเพิ่มมิติของการพัฒนาสังคมเข้าไปอีกหนึ่งด้าน จนทำให้ละครมีรูปแบบใหม่ในฐานะ “นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน” รูปแบบหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า “ตัวตนหลัก” ของละครเพื่อพัฒนานั้นมิได้มีจุดเน้นที่ศิลปะการละครอีกต่อไป แต่จะแสดงบทบาทหนักไปทางด้านสื่อและการศึกษา “ละครเพื่อการพัฒนา” มิใช่ศิลปะการแสดงรูปแบบหนึ่งแต่เป็นกระบวนการชุมชนที่ใช้ละครเป็นวิธีการวิเคราะห์ อภิปรายและค้นหาทางออกต่อปัญหาการพัฒนา ละครชุมชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งพยายามที่จะยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม มุ่งหมายที่จะเพิ่มพลังอำนาจให้กับผู้ที่ตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้หญิงและเด็ก ผู้ซึ่งปัญหาและประสบการณ์ของพวกเขาจะถูกละเลยอยู่เสมอ แม้กระทั่งในหมู่สมาชิกของชุมชนเอง ละครเพื่อการพัฒนาจึงเป็นมากกว่าละครในลักษณะของการแสดงนาฏกรรม หรือละครชนิดที่มุ่งผลงานการแสดง (Product) แต่เป็นละครที่มุ่งเน้นกระบวนการ

(Process) เป็นหลัก ทั้งนี้ในปัจจุบันละครเพื่อการพัฒนาได้วิวัฒนาการมาจากการเป็นเพียงสื่อในการแพร่กระจายข่าวสาร จนกลายเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าต่อการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และมุ่งเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ชุมชน”ความเป็นมาของละครเพื่อการพัฒนา

คำว่า “ละครเพื่อการพัฒนา” (พริตต์นั ดาร์ุง, 2557) นี้เป็นคำใหญ่ ซึ่งหมายรวมถึงการนำละครมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาทุกรูปแบบ จึงปรากฏว่ามีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น Community theatre, Forum theatre หรือ Theatre forum ซึ่งบางครั้งมีผู้เรียกว่า Edutainmentซึ่งรูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ เกิดมาจากการประยุกต์ คิดค้นและ พัฒนารายละเอียดทางเทคนิคของนักละครของแต่ละประเทศ ซึ่งทำให้ละครแต่ละชนิดที่กล่าวมา นั้นมีวิธีการ รูปแบบ หรือกระบวนการ แตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็ล้วนมีเป้าหมายหรือแนวคิดหลักเช่นเดียวกันทั้งสิ้นกล่าวได้ว่า เทคนิคละครเพื่อการพัฒนาเกือบทุกรูปแบบได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นนักการศึกษาเชิงวิพากษ์ที่มีชื่อเสียงของบราซิล ซึ่งเสนอว่า “ความรู้เริ่มต้นจากความตระหนักว่ารู้น้อย...และเมื่อรู้น้อยว่ารู้น้อยประชาชนก็จะเกิดความพยายามที่จะรู้ให้มากขึ้น” กระบวนการของวิธีวิทยา (Methodology) ที่ใช้ เรียกว่า “Action-reflection praxis” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมจะได้รับการกระตุ้นให้ก้าวถอยหลังออกมาหนึ่งก้าว จากสถานการณ์ที่พวกเขากำลังเผชิญอยู่ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่ปราศจากอคติ และเพื่อพัฒนาสำนึกแห่งการวิพากษ์ในสิ่งที่พวกเขามองเห็น การสะท้อนกลับเช่นนี้ได้มอบมุมมองในเชิงลึกและความเข้มแข็งที่จะกลับไปปฏิบัติการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้วงจรนี้สามารถเริ่มต้นขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ส่วนนวัตกรรมผู้ริเริ่มและพัฒนาเทคนิคนี้จนเป็นที่ยอมรับ คือ Bourne (อ้างถึงใน พริตต์นั ดาร์ุง, 2557) นักการศึกษาเพื่อสังคมและนักการละครชาวบราซิล โดยเขาได้ประยุกต์แนวความคิดให้เข้ากับ กิจกรรมการแสดงที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาหรือประเด็นทางการศึกษา ผ่านกระบวนการพัฒนาผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสหรือตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและทบทวนปัญหาของตนเอง จนนำไปสู่การแสวงหาทางออกที่เหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง เขียวยาบาดแผลในจิตใจ โดยใช้การแสดงละครเป็นเสมือนกระบอกเสียงให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้แสดงออก บอกเล่าถึงความคิด จิตใจและตัวตนของพวกเขาให้คนอื่นๆ ได้รับรู้ โดย Bourne ได้เรียกเทคนิคดังกล่าวว่า “Theatre of the Oppressed” ซึ่งต่อมาได้รับการยอมรับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการละครเพื่อการพัฒนา

ปัจจุบันเทคนิคละครเพื่อการพัฒนาได้รับการเผยแพร่และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างการเรียนรู้และเพื่อช่วยสนับสนุนด้านการสื่อสารในระดับชุมชนอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก

จนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของนักพัฒนาและองค์กรพัฒนาที่ทำงานผ่านสื่อศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนและเยาวชนในชุมชนที่ด้อยพัฒนา ทั้งแถบละตินอเมริกา แอฟริกาและทวีปเอเชีย เช่นบราซิล เปรู อินเดีย ฟิลิปปินส์ ไนจีเรีย เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ประเทศเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรพัฒนาและกองทุนเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศเช่น องค์กร Save The Children ประเทศอังกฤษ, กองทุน Canada Fund ประเทศแคนาดา, กองทุน AUSAID ประเทศออสเตรเลีย ตลอดจนองค์กรพัฒนาต่างๆ ของสหประชาชาติ เช่นองค์กร UNICEF, UNDP, UNESCO, FAO และ UNFPA ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับเทคนิคละครเพื่อการพัฒนาในระดับสากล

เนื่องจากวิธีการของละครเพื่อพัฒนามีความยืดหยุ่นสูง และไม่มีแบบแผนที่ตายตัวเทคนิคนี้จึงสามารถปรับใช้กับแนวคิดที่หลากหลาย โดยผู้ใช้สามารถประยุกต์กลวิธีที่เหมาะสมกับผู้ชมแต่ละกลุ่มได้ง่าย ประเทศต่างๆ จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาเทคนิคดังกล่าวให้เข้ากับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของตน จนกลายเป็นละครเพื่อการพัฒนาในแบบฉบับของตนเอง และใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น ประเทศซิมบับเว มีกลุ่ม Amakhosi ใช้รูปแบบ Theatre for Community Action ในการรณรงค์ความรู้โรคเอดส์ให้กับชุมชนชนบท ประเทศแอฟริกาใต้ มีกลุ่ม Arepp ใช้ Educational Theatre and Popular Media เพื่อให้การศึกษาแก่สังคมในประเด็นต่างๆ เช่นเอดส์เพศภาวะ ทักษะชีวิต และเพศศึกษา ประเทศเวียดนาม มีหน่วยงานสาขาของ UNESCO ใช้ Edutainment เพื่อรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์

2.2.1 การสื่อสารการละครในมุมมองของศิลปะ

คำว่า “ละคร” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษสองคำ คือคำว่า Theatre และ Drama “Theatre” มาจากภาษากรีกว่า “theatron” หมายความว่า “ได้ดู ได้เห็น” (to see) ส่วนคำว่า “Drama” มาจากภาษากรีกว่า “drao” หมายถึง “การกระทำ หรือการแสดง” (to do, to act) ละครคือการแสดงเลียนชีวิต โดยมีการร้องรำทำเพลงประกอบ และบริบทของไทยเรานี้เนื่องจากธรรมชาติของละครมีลักษณะเป็นพหุศาสตร์ (Multi-disciplinary) นิยามของละครจึงมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามศาสตร์ที่อ้างอิง เช่น ในทางศิลปะ ถือว่าละครเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง เรียกว่า “ศิลปะการละคร” (Theatre Art) ซึ่งมีผู้นิยามไว้ดังนี้ “ศิลปะการละคร คือ ศิลปะที่เกิดขึ้นจากการนำภาพจากประสบการณ์และจินตนาการของมนุษย์มาผูกเป็นเรื่องและจัดเสนอในรูปของการแสดง โดยมีนักแสดงเป็นผู้สื่อความหมายและเรื่องราวต่อผู้ชม

“ศิลปะการละคร คือการศึกษาให้เข้าใจถึงชีวิตและจิตใจของมนุษย์ ปฏิบัติการที่มนุษย์มีต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาเฉพาะหน้า ธรรมชาติ กฎเกณฑ์ทางสังคม ตลอดจนเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งย่อมจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่น หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง การละคร ก็คือการศึกษาค้นหาความจริง หลักปรัชญา และแนวทางชีวิต ที่เห็นได้จากการแสดงออกของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยในรูปของละคร” (สคส พันธ์ุมโกมล, 2542)

ศิลปะการละครมีความผูกพันลึกซึ้งกับมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ในทางจิตวิทยาเห็นว่าการแสดงบทบาทสมมติเป็นพัฒนาการสากลอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนถึงความเป็นมนุษย์อันเป็นสิ่งมีชีวิตที่ทรงภูมิปัญญาได้อย่างชัดเจนที่สุด ตั้งแต่วัยเยาว์เด็กทุกคนล้วนมีความสุขสนุกสนานกับการเล่นเลียนแบบ การจินตนาการและการฝันกลางวัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปลดปล่อยพลังงานส่วนที่เหลือใช้ตามธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งก็เป็นกระบวนการทางจิตที่ช่วยให้มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงไปจากสภาพความเป็นจริงที่เผชิญอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจชนิดที่เป็นพื้นฐานที่สุดที่มนุษย์จะสามารถทำได้ง่ายๆ ด้วยตนเอง ประการสุดท้ายมนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการในการแสดงออก (Need to expression) เป็นสัญชาตญาณพิเศษที่แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นๆ

ดังนั้นศิลปะการละครโดยธรรมชาติ จึงเป็นกิจกรรมที่แสดงออกเพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ละครจึงเป็นทั้งการเลียนแบบและเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นรูปแบบทางศิลปะอย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้ศิลปินสามารถนำมาใช้แสดงถึงทัศนะ ปรัชญา ความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของตนต่อปรากฏการณ์ใดๆ ก็ตามที่เขาต้องการนำเสนอ ละครรับใช้สังคมในแง่ของประเพณี โดยผลักดันให้บุคคลได้มีส่วนร่วมในประสบการณ์เดียวกันจากการเข้าชมละครในขณะเดียวกันละครก็สะท้อนภาพของวิถีชีวิต จิตวิญญาณและชนบประเพณีของคนในสังคมนั้นๆ ให้เห็นอย่างใกล้เคียงความจริงมากที่สุด ในจำนวนศิลปะทั้งหลาย ละครจึงเป็นศิลปะที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ได้ชัดเจนที่สุด

ในโรงละคร เราหวังจะได้รับคามเพลิดเพลินและเรายังหวังให้ศิลปินสื่อสารสิ่งใดก็ตามที่เขาประสงค์จะบอกเราอีกด้วย เมื่อมีทั้งการสื่อสาร การแสดงออก และความเพลิดเพลินอยู่พร้อมกันเราอาจจะสนุกสนานไปกับประสบการณ์มากมายหลายแบบ เช่น การมีอารมณ์ได้ตอบร่วมไปกับเรื่องราว ความรู้สึกอีกหิมในใจ ความเข้าใจชัดในความรู้สึกส่วนตัวและอคติของตน การอภิปรายทัศนะทางสังคม ปรัชญา การเมืองหรือศาสนา การเสนอเรื่องราวที่คล้ายคลึงกับตัวเรา หรือแตกต่างอย่างมากจากตัวเราทั้งด้านกาลเวลาและสถานที่ หรือการหลีกเลี่ยงไปจากชีวิตประจำวันในช่วงเวลาสั้นๆ ที่ได้ละครเบาสมองซึ่งช่วยให้เราลืมตัวเองไปชั่วขณะ จุ่มงหมายเหล่านี้มีอยู่ในการละครตลอดมาทุกยุค และยัง

เป็นอยู่ในทุกวันนี้ Gardner เรียกมันว่า ตัว E ทั้ง 5 นั่นคือ การแสดงออก (Express) ความเพลิดเพลิน (Entertain) ความรู้สึกเฟริคแพรว (Exalt) ความรู้แจ้งเห็นจริง (Enlighten) และการหลีกหนี (Escape)

นอกจากนี้ละครยังเป็นพื้นฐานของสื่อประเภทโทรทัศน์และภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสื่อในชีวิตประจำวันของสังคมสมัยใหม่ ทั้งยังเป็นสื่อที่สามารถผสมผสานทุกสื่อที่กล่าวมาแล้ว รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมทุกชนิดเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน เพราะธรรมชาติของศิลปะการละครมีลักษณะเป็นศิลปะร่วม (Composite Art) ละครเรื่องหนึ่งๆ จึงเป็นเสมือนพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สามารถหลอมรวมเอาศิลปะหลายแขนงไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นวรรณศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ ตลอดจนนาฏศิลป์และการแสดงทุกรูปแบบ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ละครจึงเป็นกระบวนการทางสังคมโดยธรรมชาติ เพราะละครต้องการความร่วมมืออย่างดีของศิลปิน นักเทคนิคและผู้ชมจำนวนมาก ซึ่งทำให้อิทธิพลด้านการละครมีความศักยภาพในการพัฒนาความเข้าใจตนเองของชุมชน และความเข้าใจของชุมชนต่อบุคคลแต่ละคนในชุมชนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

2.2.2 ละครกับการเรียนรู้

ในทางการศึกษา ละครถือว่าเป็นสื่อการสอนแบบหนึ่ง (Theatre as a teaching tool) ซึ่งการนำละครมาใช้ในระบบการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการจัดกิจกรรมการละครโดยตรง หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการละครก็ดี ล้วนมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุคคล ดังจะเห็นได้จากการที่ Dr.Dael นักการศึกษา ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้ของมนุษย์โดยใช้วิธีการต่างๆ 12 วิธี 1 พบว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์นำฎการและการละครนั้น เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ให้ผลดีกว่าวิธีการอื่นๆ ถึง 9 วิธี เนื่องจากทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ถึงร้อยละ 90 และยังมีความคงทนเป็นเวลาถึง 2 สัปดาห์ เทียบเท่ากับผลการเรียนรู้จากการใช้สถานการณ์จำลอง (Simulator) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับของจริง

2.2.3 การละครในรูปแบบของการสื่อสาร

ส่วนในทางวิชาการด้านการสื่อสาร (Communication study) ถือว่าการแสดงละครบนเวทีเป็นสื่ออย่างหนึ่งเรียกว่า “สื่อละคร” (Theatre Media) ซึ่งถือว่ามีอายุเก่าแก่ที่สุดในบรรดาสื่อที่มีการรับรู้ด้วยการได้ยินและได้ฟัง สื่อการแสดงละครนี้ เริ่มต้นตั้งแต่ยุคคำบรรพ์จากคนเล่านิทานซึ่งจะเล่านิทานเพื่อเป็นการให้ความบันเทิงแก่คนในเผ่าโดยผู้เล่าก็จะแสดงท่าทางประกอบตามเนื้อเรื่อง ประเทศจีน อินเดียและญี่ปุ่น ได้มีการบันทึกเกี่ยวกับการละครตั้งแต่ยุคต้นของประวัติศาสตร์ ประเทศกรีกโบราณ ก็มีการแสดงละครตลก และเรื่องโศกนาฏกรรมในโรงละครที่บรรจุคนได้ถึง 20,000 คน หากจะแบ่งตาม

บทบาทหน้าที่ทางสังคม ละครก็จัดว่าเป็นสื่อที่ให้ข่าวสาร (Information media) ตลอดจนเป็นสื่อเพื่อการศึกษา (Educational media) และบทบาทที่เด่นชัดที่สุด ได้แก่สื่อบันเทิง (Entertainment media) หากจะแบ่งสื่อละครตามประเภทที่ใช้ในการรับสาร ละครก็จัดเป็นสื่อโสตทัศน (Audio-visual media) หรือ (Audio-visual transmitter) คือสื่อที่ได้รับด้วยการฟังและการมองเห็น ซึ่งผู้รับสารมีความเข้าใจง่ายกว่าสื่อประเภทสื่อทัศน (Visual media) หรือสื่อโสต (audio media) และหากจะจำแนกประเภทของสื่อละครตามวิวัฒนาการของสื่อ ละครจัดเป็นสื่อที่เก่าแก่ที่สุดที่เรียกว่าสื่อประเพณี (Traditional media) ได้อธิบายว่าสื่อประเพณีได้แก่ บุคคล คณะบุคคล และเครื่องอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการแสดงและการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมของชาติที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล

มนุษย์เป็นสื่อที่เรียกกันว่าสื่อบุคคล (Human media) วัฒนธรรมเป็นสื่อที่เรียกว่าประเพณี เพราะใช้สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล ทั้งสื่อบุคคลและสื่อประเพณีสามารถส่งหรือนำรหัสสารผ่านครรรลงไปยังผู้รับสารคนเดียวหรือหลายๆ คนโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยสิ่งประดิษฐ์เข้ามาช่วย สื่อประเพณีจึงเป็นทั้งภาชนะรองรับตัวสาร (Recipient) และพาหนะ (Vehicle) ที่จะนำตัวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง จากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง และที่สำคัญก็คือจากเวลาหนึ่งไปยังอีกเวลาหนึ่งซึ่งยาวนานหลายร้อยหลายพันปีนอกจากนี้สื่อละครถือว่าเป็นสื่อพื้นบ้าน (Folk media) ชนิดหนึ่ง ตรงกันกับคุณสุรพล ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สื่อพื้นบ้าน หมายถึง รูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มคนที่ได้ประพศติ ปฏิบัติ สืบทอดกันมาจนเกิดความเคยชินเป็นประเพณีและครอบคลุมถึงประเพณีเรื่องภาษา ท่าทาง การแต่งกาย เครื่องใช้ ฯลฯ ที่ประชาชนในสังคมหนึ่งกำหนดความหมายที่แน่นอนเอาไว้ให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน สื่อพื้นบ้านจึงควรครอบคลุมการแสดงต่างๆ เช่น เพลง ระบำ ละคร การละเล่น และกีฬา ที่เปิดโอกาสให้มีการสนทนาวิสาสะ ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นปัจจัยให้เกิดการสื่อสาร”

ในอีกมุมหนึ่ง สื่อละครถือเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) โดยกลุ่มผู้รับสาร หรือกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผู้ส่งสารที่รู้แน่ชัดว่าเป็นกลุ่มใด การเกิดปฏิกิริยาสนองตอบ (Feedback and Reaction) ก็มีได้ง่ายกว่าสื่อมวลชน และเป็นสิ่งที่มีความจำเพาะ สามารถนำสารไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารลักษณะเผชิญหน้า (Face-to-face) จัดเป็นรูปแบบที่มีผลต่อการให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่จะยอมรับที่จะร่วมมือปฏิบัติมากที่สุด สื่อมวลชนจะเป็นตัวเสริมสร้างความรู้เบื้องต้น ขณะที่สื่อบุคคลเป็นตัวสำคัญมากในการโน้มน้าวใจ เพราะสามารถเปลี่ยนทัศนคติ และมีประสิทธิผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพุทธิปัญญา เช่น เพิ่มความรู้ ขณะที่การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่า ด้วยคุณลักษณะทางการสื่อสารเช่นนี้ ทำให้ละครเป็นสื่อที่มีพลังในการให้ข้อมูลข่าวสารและการสอน

เช่นเดียวกับพลังด้านความบันเทิง ละครสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดีให้กับเราทั้งยังทำให้เรารู้สึกได้ว่าหลีกเลี่ยงชีวิตที่เป็นจริง แม้ในขณะที่เรากำลังเผชิญหน้าชีวิตเช่นนั้นอยู่ในละคร ดังเช่นกรณีที่ยาวชนในทัศนสถานจะสามารถดูละครที่แสดงถึงชีวิตของตนเอง ได้โดยไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกดำเนิน แต่กลับรู้สึกมีส่วนร่วมและคล้อยตามไปกับบทบาทของตัวละครจนทำให้พวกเขาสามารถมองย้อนและวิพากษ์วิจารณ์การกระทำที่ผ่านมาของตนเองได้อย่างปราศจากอคติ และอาจพบทางออกของปัญหาจากเนื้อหาสาระที่ละครมอบให้ และได้รับความหวังหรือแรงบันดาลใจจากตัวละครได้โดยไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกทำลายคุณค่าในตนเองไป

2.2.4 การสื่อสารผ่านกระบวนการละคร

Theatre Process หมายถึง กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาที่ใช้ในการดำเนินงาน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำมาจากผลงานวิจัยของกลุ่มละครมะขามป้อม นำมาเป็นขั้นตอนต้นแบบที่จะทำกระบวนการละครในแต่ละรูปแบบขึ้น ในศึกษาการทำงานของกลุ่มละครมะขามป้อมกับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ชนบท 4 แห่ง และพบว่ามีการทำงาน 7 ขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นที่ 1: ขั้นเตรียมงานและประสานงาน

ขั้นที่ 2: ฝึกทักษะการแสดงและทักษะละคร

ขั้นที่ 3: การศึกษาข้อมูลและประเด็น

ขั้นที่ 4: การผลิตผลงานละคร

ขั้นที่ 5: การจัดแสดง

ขั้นที่ 6: ขั้นประเมินผลและสรุปบทเรียน

ขั้นที่ 7: การวางแผนงานในระยะต่อไป

2.2.4.1 ขั้นที่ 1: ขั้นเตรียมงานและประสานงาน ในขั้นตอนนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการทำกิจกรรมละคร ในการเตรียมงานนั้นมีข้อสังเกตว่า จะมีการเตรียมงานใน 3 ส่วน คือ การเตรียมงานภายในของกลุ่มผู้จัดทำ หรือ กลุ่มละคร (ซึ่งประกอบด้วย คณะทำงาน/วิทยากร/ทีมบริหาร) การเตรียมงานในส่วนขององค์กรร่วม อันได้แก่การทำความรู้จักกัน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายร่วมกันและสร้างความคุ้นเคยต่อกันและกัน และการเตรียมกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหมายถึง เด็กและเยาวชนที่จะสมัครเข้าร่วมกิจกรรม

2.2.4.2 ขั้นที่ 2: ฝึกทักษะการแสดงและทักษะละคร ในขั้นตอนนี้จะเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง (Learning by doing) และการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ (Experiential Method)

2.2.4.3 ขั้นที่ 3: การศึกษาข้อมูลและประเด็น กิจกรรมต่างๆที่ดำเนินในขั้นตอนนี้ เช่น การศึกษาการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ปัญหา วิธีแก้ปัญหา รวมทั้งเรื่องของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในเด็กและเยาวชนซึ่งจะนำเอาเนื้อหาที่ศึกษาได้มาสร้างเป็นละคร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นถึงคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญหรือเพื่อเป็นช่องทางที่จะรับฟังทัศนคติของเด็กและเยาวชนต่อกิจกรรมละคร เป็นต้น

2.2.4.4 ขั้นที่ 4 การผลิตผลงานละคร ขั้นนี้จะครอบคลุมตั้งแต่การให้ผู้เข้าร่วมชมละครคือ ในรูปแบบที่ 1 คือ การสื่อสารทิศทางเดียว/สองทิศทาง จนไปถึงรูปแบบที่ 2 คือ การสื่อสารสองจังหวะ(เกิดผู้นำความคิดส่งต่อเป็นลำดับที่ 2) และรูปแบบที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการสร้างละคร (การคัดเลือกเนื้อเรื่อง การแสดงละคร ผลิตเป็นผลงานละคร) ตามลำดับ

2.2.4.5 ขั้นที่ 5: การจัดแสดง(Displaying) ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ละครของเด็กและเยาวชน ขั้นการแสดง และกิจกรรมหลังการแสดง โดยเฉพาะกิจกรรมหลังการแสดงซึ่งมีความสำคัญมากเป็นพิเศษ และเป็นขั้นตอนที่ทำให้ละครเพื่อการพัฒนา มีความแตกต่างไปจากละครทั่วไป ดังนั้นหลังจากการแสดงจบลงแล้ว จึงมีการจัดให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มผู้ชมในประเด็นต่างๆ เริ่มตั้งแต่คำถามง่ายๆ เช่น การเล่าอารมณ์ความรู้สึกขณะชมละคร ไปจนถึงสาระแง่คิดที่ได้จากการดูละคร

2.2.4.6 ขั้นที่ 6: ขั้นประเมินผลและสรุปบทเรียน ขั้นตอนนี้ในทางปฏิบัติจริงคือ ประเมินผลและสรุปบทเรียนนั้น ก็มีการดำเนินในหลายวงและมีหลายวัตถุประสงค์ เช่น

- 1) ประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังจบการแสดง มีเป้าหมายเพื่อเรียนรู้ความสำเร็จและข้อบกพร่องของการแสดงและปฏิกิริยาของผู้ชมเป็นเนื้อหาหลัก
- 2) การประเมินผลและสรุปบทเรียนของการฝึกอบรม เป็นแนวทางของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป้าหมายนี้มุ่งไปที่ตัวกระบวนการฝึกอบรมเป็นสำคัญ

2.2.4.7 ขั้นที่ 7: การวางแผนงานในระยะต่อไป ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนวางแผนเพื่อเกิดการพัฒนาสร้างความยั่งยืนในอนาคต เช่น การตั้งกลุ่มเพื่อดูการพัฒนาระดับความสนใจเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและเยาวชน หรือ มีจัดเป็นงานประจำปีที่เรียกสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรมมาชมละคร รวมถึงการนำผลที่ได้เป็นฐานข้อมูลเพื่อจะวางแผนเพื่อการหนุนช่วยเด็กและเยาวชนทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป

2.3 การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านสื่อละคร

เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงวัยที่มีอุปนิสัยที่ชอบการเล่นแบบบทบาทสมมติ เกิดการสร้างกิจกรรมทางการแสดง และละครเวทีรูปแบบเฉพาะตลอดจนการแยกประเภทผู้ชม นั้นเริ่มต้นได้ไม่นาน ในระยะแรกผู้ใหญ่ใช้ละครเป็นสื่อให้เด็ก ๆ ในโรงเรียนทำกิจกรรม เช่น การสอนภาษาละติน ในโรงเรียนของอังกฤษในศตวรรษที่ 15 หรือความพยายามสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้ย้ายมาจากยุโรปที่มาตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาในต้นศตวรรษที่ 19

เรื่องละครสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ เด็กที่มีอายุ 4 ปีขึ้นไปจนถึงวัยรุ่นที่มีช่วงอายุ 18 ปี อันถือว่าเป็นศิลปะการละครที่มีลักษณะรูปแบบเฉพาะ วัยและช่วงความพร้อมของเด็กและเยาวชนนั้น กำหนดเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ และการทำกิจกรรมละคร การจัดแสดงที่เน้นงานคุณภาพและความจริงจัง อีกทั้งการใช้ละครเป็นสื่อในการพัฒนาเด็ก ๆ ในโรงเรียนที่จะให้เด็กและเยาวชนได้มีการศึกษาศิลปะอย่างเป็นธรรมชาติตลอดจนเข้าใจพื้นฐานของศิลปะที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีความมั่นใจที่จะคิด สร้างสรรค์ผลงานกับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน

2.3.1 คุณค่าของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านสื่อละคร

ละครทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นละครเวทีหรือละครทางการศึกษานั้นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน เด็กในฐานะผู้ชมจะได้มีประสบการณ์ด้านการเรียนรู้เรื่องราว โครงเรื่องวรรณกรรม การสร้างบทละคร ทั้งได้รับรู้ศิลปะการสื่อสารด้วยองค์ประกอบอื่นๆ ภาพ เพลง และพัฒนาการวิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความเห็น

หากถ้าเด็ก ๆ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการการพัฒนาละคร หรือกิจกรรมละครแล้ว ผู้ร่วมกระบวนการจะได้ฝึกฝน เรียนรู้การเข้าใจตนเอง และการแสดงออก (Acting out) ช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการพัฒนาตนเอง กิจกรรมละครในห้องเรียนตลอดจนการเป็นผู้ชมมีประโยชน์ คือ

2.3.1.1 ละครสร้างแรงจูงใจ กิจกรรมการละครมีความใกล้เคียงกับวิถีการใช้ชีวิตตามธรรมชาติของเด็ก ๆ ก็คือ การเล่นสนุก การมีอิสระในการเคลื่อนไหว เมื่อทำกิจกรรมการละครนั้น วินัยและพฤติกรรมของการเล่นละครในกลุ่มมีลักษณะต่างจากการเรียนการสอนแบบปกติ ทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้า และนำข้อมูลมาใช้เล่นละครในหัวข้อที่ตั้งไว้

2.3.1.2 ละครเป็นการฝึกปฏิบัติจริง ฝึกจินตนาการ การเคลื่อนไหวการเล่นละครเป็นการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น เด็กและเยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สวมบทบาทดำเนินตาม

เงื่อนไขที่ตั้งไว้ นอกจากนั้นยังได้ทดลองใช้จินตนาการ นำลีลาต่างๆตลอดจนบทบาทสมมติขึ้น ใช้ชีวิตฝึกทดลองแก้ปัญหาตามเงื่อนไขที่กำหนด และทดสอบปฏิบัติการที่มีต่อสังคม

2.3.1.3 ละครเปิดโอกาสให้มีการทดลองชีวิตและทดสอบปฏิบัติการที่มีต่อสังคม (การใช้ชีวิต) และสร้างสมความเข้าใจในข้อมูลหรือปัญหาที่เด็กๆมีความสนใจการละครเป็นการฝึกให้ผู้ทำกิจกรรมได้มีโอกาสได้ลองผิดลองถูก ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกการใช้ภาษา ใช้ความคิด วางโครงเรื่อง และดำเนินเรื่อง รวมไปถึงการที่ตกลงกันไว้ เสริมสร้างความมั่นใจแก่ผู้ทำกิจกรรมที่จะแสดงออกความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นและนำเสนอเรื่องราวที่ตนสนใจ และทดลองสถานการณ์ต่างๆ เพื่อทดลองหาข้อสรุปซึ่งอาจมาจากมาตรฐานของสังคมหรือได้จากความเห็นของกลุ่ม

2.3.1.4 ละครเพื่อเป็นกิจกรรมเน้นวินัย การเลือกสรรและสมาธิ แม้ว่าทำกิจกรรมละครจะทำให้แบบแผนของห้องเรียนเปลี่ยนแปลงไป แต่การเรียนการสอนที่ผ่านการละครนั้นสร้างวินัยใหม่ที่ต้องมีความจริงจังต่อการเลือกสรร มีสมาธิและความจริงจังในการพัฒนาเรื่องร่วมกัน และฝึกการทำงานร่วมกันเพื่อให้กิจกรรม หรือผลงานละครดำเนินถึงตอนจบได้

2.3.2 รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เน้นกิจกรรมการละคร

ละครสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกระบวนการละครในรูปแบบที่ต้องการพัฒนาให้เด็กแต่ละคนในชั้นเรียนให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักตนเอง กล้าแสดงออก รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น และรับฟังผู้อื่น มีเหตุมีผลและพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง การทำกิจกรรมละครนั้นมีกลวิธี 6 ขั้นตอนได้แก่

2.3.2.1 การฝึกจินตนาการผ่านการรับรู้ผ่านสัมผัสทั้ง 5 มนุษย์เรารับรู้อารมณ์ ความรู้สึกผ่านการมองเห็น การฟัง การดมกลิ่น และการสัมผัส ถ้าเราฝึกให้เด็กได้ใช้ประสาทการรับรู้อย่างมีสมาธิ จะช่วยพัฒนาให้เป็นคนช่างสังเกต ช่างจดจำ ละเอียดอ่อน มีความรู้สึกไว ตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตน รู้จักวางตัว และปรับตนเองให้เหมาะสม

2.3.2.2 ฝึกการพัฒนาร่างกายและการเคลื่อนไหว การเรียนรู้ร่างกาย-กล้ามเนื้อเป็นประโยชน์ต่อเด็ก เพราะช่วยรู้จักควบคุมและฝึกใช้ร่างกายเพื่อสื่อความหมาย ความคิด ตลอดจนถึงจินตนาการ ทำให้เด็กมีอิสระในการเคลื่อนไหว และเข้าใจขอบพลังกำลังของตน เรียนรู้ที่จะสื่อท่าทาง เรียนรู้เรื่องจังหวะ การใช้ร่างกาย เคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นพื้นฐานของการเล่นกีฬา การเต้นรำ การละคร หรือแม้กระทั่งการเข้าสังคม

2.3.2.3 ฝึกलिताทำไป เป็นการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด เป็นการนำการเคลื่อนไหวมาใช้กับจินตนาการสื่อความคิด เป็นการเขียนลักษณะท่าทางเป็นภาษาสากล ที่มนุษย์ทุกชาติทุกภาษามองเห็นและเข้าใจได้

2.3.2.4 ฝึกการแสดงละครสด การแสดงละครสดสำหรับเด็กและเยาวชนที่เน้นสถานการณ์และการเป็นตัวละครในสถานการณ์จำลอง การเขียนแบบบุคคลที่รู้จัก เด็กและเยาวชนจะได้ฝึกทดลองเป็นผู้อื่น แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การพูด การฟัง การทำหน้าที่ร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาเรื่องราวร่วมกัน ช่วยให้เกิดเด็กและเยาวชนได้ฝึกการใช้ไหวพริบ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รู้จักฟังและพัฒนาการตัดสินใจทำงานกับผู้อื่น และพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ

2.3.2.5 ฝึกการแสดงละครเป็นเรื่อง ละครที่เด็กและเยาวชนจะฝึกด้วยกันนี้ ควรมีเรื่องราวที่สนุกสนานมีโครงเรื่องชัดเจน มีรสนิยมนที่ดี เป็นเรื่องที่ได้มาจากหนังสือเด็ก วรรณกรรมหรือเรื่องในวรรณคดี ที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและเยาวชน เพื่อเกิดการฝึกความคิดที่เป็นระบบ ฝึกรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น เรียนรู้ที่จะวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ฝึกภาษาและการตอบโต้ในสถานการณ์ ฝึกการทำงานกับผู้อื่น และพยายามทำงานร่วมกับเพื่อนให้บรรลุเป้าหมาย

2.3.2.6 ฝึกการวิจารณ์และรับฟังการวิจารณ์อย่างมีเหตุผล ในการทำกิจกรรมการละครนี้ ต้องจัดให้ทุกคนได้แสดงออกเท่าเทียมกัน หรือพร้อมๆกัน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีในการกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ฝึกการวิจารณ์เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักคิดและรับฟังแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม

2.4 แนวคิดการพัฒนาความฉลาดทางด้านอารมณ์ในเด็กและเยาวชน

ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ E.Q. มาจากคำว่า Emotional Quotient หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข อีคิว ถือเป็นเรื่องสำคัญในแวดวงการศึกษาและจิตวิทยา เดิมเคยเชื่อกันว่าความสามารถทางเขาวนปัญญาหรือไอคิว คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุข ต่อมา นักจิตวิทยาเริ่มตั้งข้อสงสัยต่อความเชื่อความเข้าใจดังกล่าว เพราะไม่เชื่อว่าความสำเร็จและความสุขในชีวิตของคน ๆ หนึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางเขาวนปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เนื่องจากในระยะนั้นยังไม่มีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่เพียงพอ ความคิดนี้จึงถูกละเลยไปอย่างน่าเสียดาย

จนกระทั่ง ในปีค.ศ.1990 Salovey & Mayer (อ้างถึงใน สิริวรรณ เสนาวาที, 2552) สองนักจิตวิทยาได้นำความคิดนี้มาพูดถึงอีกครั้ง โดยเอ่ยถึงความฉลาดทางอารมณ์ เป็นครั้งแรกว่า "เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่นสามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่าง ๆ"

จากนั้น Golman นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ก็สานต่อแนวคิดนี้อย่างจริงจังโดยได้เขียนเป็นหนังสือเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และได้ให้ความหมายของอีคิวว่า "เป็นความสามารถหลายด้าน ได้แก่ การเร่งเร้าตัวเองให้ไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเอง รอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่าง ๆ มีชีวิตอยู่ด้วยความหวัง"

หลังจาก หนังสือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ของ Golman ออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น ประกอบกับระยะหลังมีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ อีคิวหรือความฉลาดทางอารมณ์ จึงได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสุขในชีวิต

กรมสุขภาพจิต (2540) ได้พัฒนาแนวคิดเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ ที่ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ

ความดี

ความเก่ง

ความสุข

ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

- รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง
- ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้
- แสดงออกอย่างเหมาะสม

ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น

- ใส่ใจผู้อื่น
- เข้าใจและยอมรับผู้อื่น
- แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

ความสามารถในการรับผิดชอบ

- รู้จักการให้ รู้จักการรับ
- รู้จักรับผิดชอบ รู้จักให้อภัย
- เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง

- รู้ศักยภาพของตนเอง
- สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้
- มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

- รับรู้และเข้าใจปัญหา
- มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
- มีความยืดหยุ่น

ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

- รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
- กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- แสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเองพอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ

ความภูมิใจในตนเอง

- เห็นคุณค่าในตนเอง
- เชื่อมั่นในตนเอง

ความพึงพอใจในชีวิต

- รู้จักมองโลกในแง่ดี
- มีอารมณ์ขัน
- พพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

ความสงบทางใจ

- มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข

- รู้จักผ่อนคลาย

- มีความสงบทางจิตใจ

ในวิจัยครั้งนี้จะใช้ตัวชี้วัดจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์มีดังนี้

2.4.1 ความตระหนักรู้ในตน (Self-Awareness) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และตัดสินใจได้ตามวัย

2.4.2 การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) หมายถึง ความสามารถที่จะควบคุมความกลัว ความกังวล ความโกรธ ฯลฯ ของตนเองได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

2.4.3 การจูงใจตนเอง (Motivating Oneself) หมายถึง ความมุ่งมั่นและการคิดบวกเพื่อแก้ไขปัญหา ฟันฝ่าอุปสรรค ยอมรับความผิดพลาด ซึ่งจะมีผลระยะยาวต่อเด็กในการตั้งเป้าหมายและการสร้างความสำเร็จในอนาคต

2.4.4 การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการสังเกต รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นจากน้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และตอบสนองแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา

2.4.5 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผู้อื่น แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ด้วยวิธีประนีประนอม รวมไปถึงความมีน้ำใจ ช่วยเหลือแบ่งปัน

ความฉลาดทางอารมณ์ ประเมินได้โดยการตอบข้อความที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่แสดงออก ได้แบ่งไว้

1 คะแนน	ไม่เป็นเลย	หมายถึง	ไม่เคยปรากฏ
2 คะแนน	เป็นบางครั้ง	หมายถึง	นาน ๆ ครั้ง หรือทำบ้างไม่ทำบ้าง
3 คะแนน	เป็นบ่อยครั้ง	หมายถึง	ทำบ่อย ๆ หรือเกือบทุกครั้ง
4 คะแนน	เป็นประจำ	หมายถึง	ทำทุกครั้งเมื่อเกิดสถานการณ์นั้น

คะแนน ตั้งแต่ 50 ขึ้นไปอยู่ในเกณฑ์ดี ควรส่งเสริมและรักษาไว้

คะแนน ตั้งแต่ 40-49 ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คะแนน ตั้งแต่ 0-39 จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

2.5 การสื่อสารกับการพัฒนาคน: เด็กและเยาวชน

2.5.1 การสื่อสารกับเด็กและเยาวชน

ภาษาแรกเริ่ม (Emergent Literacy) หมายถึง พฤติกรรมการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัย หรือการรู้หนังสือของเด็กก่อนที่จะเด็กจะเรียนรู้ภาษาอย่างเป็นทางการ เพื่อที่จะได้เรียนรู้ว่าเด็กมีพัฒนาการทางการพูด การอ่าน การเขียนเป็นไปตามขั้นตอนอย่างไร เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเกี่ยวกับการส่งเสริมภาษาแรกเริ่มให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การเรียนรู้ภาษาแรกเริ่ม (Emergent Literacy) หรือการเรียนรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กปฐมวัยจะอาศัยความรู้และประสบการณ์ของตนเองที่คิดตัวมาตั้งแต่ยังไม่เข้าโรงเรียนการรับรู้และการตระหนักถึงความมุ่งหมายในการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความหมายเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยการที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมทางการอ่านขั้นต้นและการเขียนขั้นต้นที่ละเล็กทีละน้อยก่อนการอ่านการเขียนอย่างเป็นทางการ

ในปัจจุบันนักการศึกษาปฐมวัยต่างให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาแรกเริ่มของเด็กปฐมวัยกันมากขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับช่วงอายุที่มีความเหมาะสมในการเรียนรู้ภาษาแรกเริ่ม (Emergent Literacy) ก่อนเรียนรู้อย่างเป็นทางการ และการปฏิบัติที่เหมาะสมเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาในแต่ละช่วงพัฒนาการทางภาษาแรกเริ่ม ซึ่งเป็นพฤติกรรมการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกก่อนที่เด็กจะเรียนรู้ภาษาอย่างเป็นทางการ ภาษาแรกเริ่มว่า หมายถึง ภาษาที่เด็กรับรู้ เข้าใจ และถ่ายทอดความคิดด้วยสัญลักษณ์หลายแบบผสมผสานกันอย่างมีจุดมุ่งหมายผ่านการฟัง พูด อ่าน เขียน และคิดจากประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน โดยการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้และประสบการณ์เดิมที่คิดตัวมาก่อนของผู้เรียน จนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ภายในตนเองและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้ การเรียนรู้ภาษาและการใช้ภาษาสื่อสารของเด็กจะแตกต่างจากการเรียนรู้และการใช้ภาษาของผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้ที่จะอ่านเขียนจากประสบการณ์และภาษาที่แวดล้อมตัวเด็ก การเรียนรู้ภาษาในระยะแรกเริ่มหรือการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กเป็นปรากฏการณ์ที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม ภาษาแรกเริ่มหรือการรู้หนังสือขั้นต้นเป็นทักษะที่ได้รับมาโดยการมีปฏิสัมพันธ์อย่างมีความหมายกับภาษาและตัวหนังสือ

สรุปว่า การเรียนรู้ภาษาแรกเริ่ม หรือการเรียนรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กปฐมวัยจะอาศัยความรู้และประสบการณ์ของตนเองที่คิดตัวมาตั้งแต่ยังไม่เข้าโรงเรียนการรับรู้และการตระหนักถึงความมุ่งหมายในการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความหมายเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยการที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมทางการอ่านขั้นต้นและการเขียนขั้นต้นที่ละเล็กทีละน้อยก่อนการอ่านการเขียนอย่างเป็นทางการ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารหรือสื่อความหมายให้เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยอาศัยกระบวนการพัฒนาทางภาษา ซึ่งประกอบด้วย การรับข้อมูล และการส่งข้อมูลผ่านการคิดและสัญลักษณ์ ภาษามีความสำคัญต่อการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับปฐมวัย พัฒนาการทางภาษาของเด็กอายุ 0-6 ปี เป็นรากฐานสำคัญและมีความจำเป็นที่สุดต่อการพัฒนาทางด้านสติปัญญาและศักยภาพของมนุษย์ เนื่องจากภาษาเป็นระบบที่มีความซับซ้อน เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย เด็กจะใช้ภาษาในการสื่อสารความคิด ความต้องการของตนเองกับผู้อื่น นอกจากนี้เด็กยังใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสติปัญญาและพัฒนาทักษะในด้านอื่นๆ จากการศึกษาความสำคัญของภาษาที่มีต่อเด็ก สามารถสรุปได้ว่าภาษามีความสำคัญดังนี้

2.5.1.1 ภาษาก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคมประภิต (Socialization) หมายถึงเด็กจะใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติจากเด็กคนหนึ่งไปยังเด็กอีกคนหนึ่งเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติให้มีทิศทางเดียวกัน เช่น เด็กในชั้นเรียนที่โตกว่าจะถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติตนต่อครูประจำชั้น ให้กับนักเรียนรุ่นน้อง ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งลักษณะการปฏิบัติต่างๆ เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและอยู่ในศีลธรรมอันดีเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น

2.5.1.2 ภาษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดที่เป็นนามธรรมต่อกัน เช่น การบรรยายของอาจารย์เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาระดับนี้จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับนามธรรมได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าเด็กในวัยต้น

2.5.1.3 ภาษาช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคม เช่น การที่เด็กทำงานกลุ่มจะต้องใช้ภาษาที่แสดงถึงการวางแผน การบอกสิ่งที่ตนต้องการให้สมาชิกในกลุ่มรับรู้ เข้าใจ และทำให้ทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จ เป็นต้น

2.5.1.4 ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสติปัญญา จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางภาษากับระดับสติปัญญาพบว่า เด็กที่มีความสามารถทางภาษามีแนวโน้มที่จะมีระดับสติปัญญาหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย ภาษามีความสัมพันธ์กับการคิด ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิด ในช่วงต้นของชีวิตเด็กจะใช้ภาษาในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งเรียกว่าเป็นภาษาสังคม (Social Speech) ต่อมาเด็กจะใช้ภาษาที่พูดกับตัวเอง (Private Speech) เพื่อแนะนำการปฏิบัติของตัวเองในการแก้ไขปัญหาที่เด็กต้องเผชิญ

2.5.1.5 เด็กใช้ภาษาเป็นเครื่องมือแสดงความต้องการ เมื่อเด็กใช้ภาษาจะทำให้เด็กได้รับสิ่งของ การช่วยเหลือ หรือสิ่งอื่นๆตามที่เด็กต้องการ เช่น เด็กทารกจะร้องไห้เพื่อแสดงความต้องการดื่มนม เด็กจะไขว่คว้าเพื่อต้องการให้แม่อุ้ม เป็นต้น

2.5.1.6 เด็กใช้ภาษาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเริ่มต้นจากการที่เด็กถูกควบคุมโดยภาษาของผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่อาจบอกให้ลูกนอน ตื่นนม กินข้าว เป็นต้น เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะเรียนรู้และเปลี่ยนจากการถูกควบคุมมาเป็นการใช้ภาษาเพื่อควบคุมผู้อื่นแทน เด็กอาจใช้ภาษาพูดเพื่อให้ผู้อื่นทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น หยิบตุ๊กตาให้หน่อย เอาบล็อกมานี้ เป็นต้น

2.5.1.7 เด็กใช้ภาษาเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะกับแม่หรือบุคคลที่เด็กใกล้ชิด เป็นการใช้ภาษาเพื่อการทักทาย หรือสื่อให้ผู้อื่นหันมาสนใจ ในช่วงแรกของชีวิตเด็กจะใช้ภาษาท่าทางในการสื่อสารกับคนอื่น เช่น การยิ้ม การแกว่งตัว ไหว้คว่ำ การโบกมือ เป็นต้น

2.5.1.8 เด็กใช้ภาษาในการแสดงความเป็นตัวตนของเด็ก เป็นการใช้ภาษาในการพัฒนาบุคลิกภาพ ในการแสดงความรู้สึกส่วนตัว การมีส่วนร่วมหรือการถอนตัว ความสนใจ ความพึงพอใจ เช่น การพูดเพื่อขอเล่นกับเพื่อน การปฏิเสธการร่วมเล่น การแสดงท่าทีที่บ่งบอกถึงความสนใจในกิจกรรมกับกลุ่ม เป็นต้น

2.5.1.9 การใช้ภาษาเพื่อค้นหาข้อมูล เด็กมีความต้องการที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัว จึงใช้ภาษาในรูปแบบของการถามคำถาม

2.5.1.10 เด็กใช้ภาษาในการจินตนาการ เป็นการใช้ภาษาในลักษณะของการเล่นสมมติ หรือเล่นจินตนาการ เช่น การเล่นบทบาทเป็นตำรวจ หมอ ชาวนา และใช้ภาษาเพื่อแสดงบทบาทของอาชีพอื่นๆ เป็นต้น

2.5.1.11 เด็กใช้ภาษาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการใช้ภาษาเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แตกต่างกันที่ประสบการณ์จะเป็นไปตามประสบการณ์ที่เด็กคิดและรับรู้

ภาษาจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ภาษาช่วยให้เด็กรับรู้ข้อมูลต่างๆ เมื่อเด็กรับรู้ผ่านทางภาษาเด็กจะทำความเข้าใจและพยายามตอบสนองอย่างเหมาะสม เด็กเรียนรู้ภาษาไทยไปพร้อมกับการเรียนรู้คำศัพท์และความคิดรวบยอด เมื่อรู้คำศัพท์เพิ่มมากขึ้น จะทำให้เด็กสามารถขยายการเรียนรู้คำศัพท์ที่มีความยากและซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์นั้น และเด็กจะเรียนรู้ความคิดรวบยอดทางภาษาอย่างง่าย นำไปสู่ความคิดรวบยอดที่ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เด็กเข้าใจและเรียนรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ดีขึ้น ดังนั้นความสามารถในการใช้ภาษาจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเปิดทางไปสู่ความรู้ทางด้านต่างๆ ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านสติปัญญาและพัฒนาชีวิตไปพร้อมๆ กัน

การถ่ายทอดเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น ผู้สอนไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่หรือครู จะเกิดความพอใจถ้าลูกหรือลูกศิษย์ปฏิบัติตามสิ่งที่สอน แต่บางครั้ง พ่อ แม่ หรือครูก็เกิดความผิดหวังเมื่อลูก/ผู้เรียนไม่กระตือรือร้น ไม่ปฏิบัติตาม หรือไม่ปรารถนาที่จะ

เรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่กับลูก ครูกับลูกศิษย์ การที่จะเกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และเด็กได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพนั้น ต้องอาศัยสะพานเชื่อมโยงระหว่างบุคคลสองฝ่าย ซึ่งก็คือ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นเอง

การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication)

Gordon (อ้างถึงใน ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, ม.ป.ป) เป็นวิธีปฏิบัติสัมพันธ์ของผู้ใหญ่ที่สื่อสารกับเด็กด้วยการให้ความเคารพต่อความรู้สึกและความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็ก โดยผู้ใหญ่ใช้การสื่อสารกับเด็กเพื่อให้เด็กเข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง การสื่อสารวิธีนี้จัดอยู่ในหลักการของการให้ความเคารพซึ่งกันและกันด้านการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ใหญ่กับเด็ก ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีการนำไปใช้กันอย่างกว้างขวาง ตามแนวคิดของ Gordon สิ่งที่สำคัญในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ คือ การกำหนดพฤติกรรมที่ยอมรับได้และพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับ ต่อมาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้ใหญ่ก็สามารถจะตรวจสอบสถานการณ์และตัดสินใจได้ว่าใครเป็นเจ้าของปัญหา บางปัญหาก็เป็นปัญหาของเด็ก บางปัญหาก็เป็นปัญหาของผู้ใหญ่ และบางปัญหาก็เป็นปัญหาของเด็กและผู้ใหญ่ วิธีในการดำเนินการกับปัญหาจะขึ้นอยู่กับความเป็นเจ้าของปัญหา งานหลักสำหรับวิธีการนี้ คือ การพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลแต่ละคนและภายในกลุ่ม การช่วยให้เด็กรู้ถึงศักยภาพของตน และมองตัวเองในทางบวก การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1) การรับฟังปัญหาและสะท้อนความรู้สึกของเด็ก (Active Listening) ในกรณีที่เด็กเป็นเจ้าของปัญหา ผู้ปกครองและครูควรรับฟังปัญหาของเด็กด้วยจิตใจที่ว่าง ปลอดจากเรื่องราวต่าง ๆ มองปัญหาในมุมมองของเด็ก เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเด็ก มีปฏิสัมพันธ์กันแบบตัวต่อตัว

2) การสะท้อนความรู้สึกและปัญหาของตนเอง (I message) เป็นวิธีการของผู้ใหญ่ที่สะท้อนกลับไปหาเด็กด้วยคำพูดให้เด็กฟังอย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมนั้นๆ

- (1) พฤติกรรม: เป็นการกล่าวถึงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
- (2) ความรู้สึก: เป็นการกล่าวถึงความรู้สึกของตนเอง
- (3) สาเหตุของความรู้สึก: เป็นการอธิบายสาเหตุที่ทำให้ตนเองเกิด

ความรู้สึกเช่นนั้น

3) การสะท้อนความรู้สึกและแก้ปัญหาร่วมกัน (A process of no-lose problem solving) ใช้ในกรณีที่เด็กและผู้ใหญ่เป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน โดยการอภิปรายปัญหาเสนอความคิดเห็นและเจรจาต่อรองจนกระทั่งทุกคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพบการแก้ปัญหาที่เป็นที่พึงพอใจ

2.5.2 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามหลักจิตวิทยา

การสื่อสารกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในวัยครั้งนี้ได้เน้นมุมมองของการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยผ่านการสื่อสารที่ใช้กระบวนการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ผ่านสื่อละครเวที ที่กล่าวถึงเรื่องของการพัฒนาคน ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงเครื่องมือที่ใช้คือ ละคร ที่กล่าวมาข้างต้นคือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนโดยตรง อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่จะนำมาเป็นรูปแบบช่องทางสื่อสารเพื่อส่งต่อผู้รับสาร นั่นคือ เด็กและเยาวชน และการพัฒนาของเด็กและเยาวชนหากแบ่งตามหลักจิตวิทยาสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.5.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย หมายถึง ความเจริญเติบโตและความเจริญงอกงามที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางร่างกายทั้งหมดที่มีการเพิ่มขนาด เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง รูปร่าง การใช้สายตา ความสามารถในการใช้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย และการทำงานประสานสัมพันธ์กันระหว่างอวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย รวมทั้งสมองมีการเจริญเติบโตมีความจำและสามารถควบคุมตนเองได้ดี

2.5.2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ หมายถึง ความเจริญงอกงามของอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ หรือความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมขณะเกิดอารมณ์

2.5.2.3 พัฒนาการทางด้านสังคม หมายถึง ความเจริญงอกงามที่เกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ทั้งผู้ที่มีอาวุโสและฐานะสูงกว่า เท่ากันหรือต่ำกว่า รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

2.5.2.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หมายถึง ความเจริญงอกงามที่เกี่ยวกับความสามารถความเข้าใจในสิ่งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม และความเจริญงอกงามที่เกี่ยวกับการคิดของบุคคลทั้งในด้านการคิดอย่างสมเหตุสมผล คิดแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ตลอดจนการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของบุคคลนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะในเด็กทุกคนจะมีพัฒนาการในทุกๆด้าน และพัฒนาการในทุกๆด้านจะสัมพันธ์กันโดยตลอด การแบ่งพัฒนาการเป็นด้านๆเพื่อสะดวกแก่การอธิบายเท่านั้น

2.5.3 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากอดีตในศตวรรษที่ 20 เด็กถูกมองว่าเป็นแค่การกำเนิด การเลี้ยงดูเพื่อการเติบโตตามความเชื่อและทัศนคติที่แตกต่างบริบทกันออกไป จนมาช่วงหนึ่งเกิดเบบี้บูมเมอร์ คือ กลุ่มประชากรที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2489-2507 หรือในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งปิดฉากลงเมื่อปี พ.ศ. 2488 อันเป็นช่วงที่หลายๆ ประเทศต้องเร่งซ่อม สร้าง เยียวยา ฟื้นฟูประเทศให้กลับมามีความแข็งแกร่งมั่นคงอีกครั้ง ต้องการแรงงานที่จะมาขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า จึงนำมาซึ่งค่านิยมของการมีลูกหลายๆ คน และนำมาสู่การใช้แรงงานเด็กในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนมีการเริ่มเอาจริงเอาจังกับการพัฒนาและเห็นความสำคัญของเด็กในศตวรรษที่ 20 ด้วยมีการเกิดแนวคิดสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก Convention on the Rights of the Child (อ้างอิงใน องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2551) เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มทีที่จะดำรงชีวิตที่เป็นตัวของตัวเองในสังคม และควรเลี้ยงดูเด็กตามเจตนารมณ์แห่งอุดมคติที่ประกาศไว้ในกฎบัตรของสหประชาชาติ โดยเฉพาะเจตนารมณ์แห่งสันติภาพ สกดิ์ศรี ความอดกลั้น เสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นเอกภาพ

ระหว่างนั้นปี พ.ศ. 2498 ทางสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยหน้าที่ของเด็ก โดยนาย วี.เอ็ม. กุลกานี ผู้แทนองค์การสหพันธ์เพื่อสวัสดิภาพเด็กระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ ได้เชิญชวนให้ทุกประเทศทั่วโลกร่วมจัดงานวันเด็ก เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญและความต้องการของเด็ก และเพื่อกระตุ้นให้เด็กตระหนักถึงบทบาทอันสำคัญของตนในประเทศ โดยปลูกฝังให้เด็กมีส่วนร่วมในสังคม เตรียมพร้อมให้ตนเองเป็นกำลังของชาติ รัฐบาลไทย ซึ่งมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จึงได้จัดให้มีคณะกรรมการจัดงานวันเด็กแห่งชาติ ขึ้นมาคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน กำหนดให้มีการฉลองวันเด็กแห่งชาติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จุดประสงค์เพื่อให้เด็กทั่วประเทศ ทั้งในระบบโรงเรียนและ นอกระบบโรงเรียน ได้รู้ถึงความสำคัญของตน เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย ที่มีต่อตนเองและสังคม มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ และ ศาสนา จุดกำเนิดของเพลง "หน้าที่ของเด็ก"

ต่อมาศตวรรษที่ 21 (ค.ศ.2001 เป็นต้นมา) ศตวรรษที่ 21 นี้มีการขยายตัวทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมสูงสุด เรียกได้ว่าเป็นพัฒนาแบบก้าวกระโดด ซึ่งทำให้โลกทั้งใบสามารถเชื่อมโยงกันได้ มีการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารรวมถึงวิทยาการสมัยใหม่ ข้ามผ่านซีกโลกอย่างกว้างขวางในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทั่วโลก ทำให้มนุษย์กลายเป็นฐานทรัพยากรหลักของโลก เพราะพวกเขามีความรู้และสามารถเรียนรู้ได้ สามารถอยู่

ร่วมกับเทคโนโลยีได้ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ รวมไปถึงมีความคิดสร้างสรรค์ และทักษะอื่นๆบนพื้นฐานของจริยธรรมที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์และสังคมอยู่รอดอีกด้วย

ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมเปิด มีอิสระ เสรีภาพ การเรียนรู้กว้างไกล เป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่าง คนไทยมีระบบคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาพุทธเป็นแก่นสารที่ยึดถือมาโดยตลอด ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 700 ปี มีเอกลักษณ์ทั้งในเชิงภาษาไทย การแต่งกาย อาหารประจำชาติวัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อน สวยงาม และประณีตท่ามกลางกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ในช่วง 30 ปีเศษที่ผ่านมาสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและค่อนข้างมาก การพบปะผู้คนในเชิงสากลนานาชาติ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่เป็นโลกสมัยใหม่ การปรับตัวเองให้เข้มแข็ง รู้เท่าทัน และอยู่รอดในประชาคมโลกจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด การทราบแนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้นคุณภาพและคุณลักษณะประชากรของแต่ละประเทศ ความรู้สึกรู้จักคิด ค่านิยมร่วมของประชากรทั้งโลกคืออะไร ความเด่นเฉพาะ ความเป็นเอกลักษณ์ที่ผสมกลมกลืนของเด็กไทยอย่างเหมาะสม ได้สัดส่วนและครบถ้วนมีอะไรบ้าง ครอบคลุมชน ศาสนา ระบบการศึกษา สื่อมวลชน จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างความเป็นพลเมืองไทยที่พึงประสงค์ในอุดมการณ์ของรัฐ ปรัชญาของคนในชาติการปฏิบัติที่มีเป้าหมายตรงกัน

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการ “การใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละครมะขามป้อม: กรณีศึกษาจากพื้นที่ทำงานที่มีบริบทแตกต่างกัน 4 พื้นที่” โดย ดวงแข บัวประโคน และคณะ วิจัยนี้มีความเหมือนคือการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนา แต่ที่แตกต่างคือ การพัฒนาคน กับ ชุมชน รวมไปถึงบริบทที่ต่างกัน ในการศึกษาวิจัยได้นำกระบวนการของทางกลุ่มละครมะขามป้อมเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดรูปแบบการสื่อสารและย่อยกระบวนการให้เหลือเพียง 3 รูปแบบการสื่อสารในงานของผู้วิจัย และปรับองค์ประกอบให้ลดจาก 4 พื้นที่ที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำมาปรับใช้เป็นพื้นที่เดียวกันในการศึกษาคือกรุงเทพมหานครฯ ในส่วนของกระบวนการเป็นก่อนและหลังกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ในส่วนของกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างกระบวนการ ได้นำแนวคิดของ อ.พรรัตน์ ดำรง คือหนังสือการละครสำหรับเยาวชน 2549 เป็นการนำรูปแบบของกระบวนการทางละครเยาวชนมาใช้กับงานของผู้วิจัยได้โดยตรง หากแต่มีการย่อยกระบวนการให้สอดคล้องกับบริบทและกลุ่มประชากรตัวอย่างและสถานที่ ในกระบวนการมีการใช้แบบจำลองที่ว่าด้วยเรื่องของการสื่อสารจึงหยิบยกประเด็นการมองละครให้เป็น

สื่อ รวมถึงสื่อละครกับแบบจำลองการสื่อสาร จนไปถึงขั้นตอนการออกแบบละครเพื่อการพัฒนาจากหนังสือ สื่อเล็กๆที่นำมาใช้ในงานพัฒนา ของอาจารย์กาญจนา แก้วเทพมาใช้กับงานในครั้งนี้

ในส่วนของพฤติกรรมและรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา โดย สาโรจน์ เทวหสกุลทอง กาญจนา คำนึ่งสุข และสุวรรณี ลักนวนิช สิ่งที่น่ามาใช้คือ ลักษณะและรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล สิ่งที่เหมือนกันคือ ศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคน เช่นกัน แต่ต่างที่ศึกษาเป็นคนชรา และเพื่อการสอดคล้องกับกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยได้ใช้ผลการประเมินของ คุณชญาธิศ เขียวสดที่ทำโครงการพัฒนา IQ EQ ของเด็กปฐมวัยในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์อนามัยที่ 6 สิ่งเหมือนกันในงาน คือ ใช้การประเมิน EQ ในวัยเด็กและเยาวชนที่ใกล้เคียงกัน แต่ต่างบริบทและเครื่องมือที่ใช้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์” มุ่งศึกษารูปแบบ กระบวนการ และผลของการใช้สื่อละครเพื่อการสื่อสารที่มุ่งเน้นพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นช่วงวัยแรกเรียนรู้ คือ มีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินการตามลำดับดังนี้

3.1 กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาและการสุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7 กรอบแนวคิด

3.1 กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาวิจัย การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีบริบทอยู่ในสังคมเมืองกรุงเทพฯ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาของประเทศ มีเครื่องมือทางการเรียนรู้และความเป็นอยู่ที่เทียบพร้อม รวมถึงองค์ประกอบและปัจจัยด้านอารมณ์ในเด็กและเยาวชนสูงกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ต่างพื้นที่ออกไป โดยใช้การศึกษามาเป็นตัวกำหนดช่วงวัยคือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คือ

โรงเรียนในเขตพื้นที่และบริบทที่ใกล้เคียงกัน ในการคัดเลือกกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเด็กและเยาวชนเป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยขั้นแรกเป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกจากโรงเรียนที่มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านสาธารณสุข คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ในส่วนของการเลือกห้องเรียนภายในโรงเรียน มีการคัดเลือกห้องเรียนที่มีศักยภาพในการเรียนและการทำกิจกรรมโดยทางโรงเรียนมีการจัดเตรียม จากนั้นจึงใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) เพื่อให้ได้นักเรียนจำนวน 10 คน จากแต่ละห้อง การศึกษาการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา แบ่งรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ระดับชั้นการศึกษา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักทางการเจริญเติบโตของเด็กและเยาวชนจะอยู่ในช่วงที่มีการพัฒนาด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด อยู่ในช่วงอายุประมาณ 10 ปี ในการคัดเลือกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในการศึกษา มีเกณฑ์การเลือกมาจากทางโรงเรียนที่จัดเตรียมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ห้องที่มีการพัฒนาการเรียนและความสามารถที่อยู่ในระดับดี ทั้ง 3 โรงเรียน ในการเข้าสู่กระบวนการสื่อสารในรูปแบบในลำดับต่อไป

3.1.2 สถานที่การศึกษา

โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงในกรุงเทพมหานครฯ จำนวน 3 แห่ง ซึ่งในการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบเป็นจำนวน 3 กลุ่ม 3 รูปแบบการสื่อสาร ใช้เกณฑ์การจับฉลากต่อการเลือกโรงเรียนกับรูปแบบการสื่อสาร เพื่อให้ได้ผลของการทำกระบวนการในแต่ละโรงเรียนว่าโรงเรียนใดได้รูปแบบการสื่อสารใด รวมทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 โรงเรียน เพื่อนำไปขั้นตอนเก็บข้อมูลในลำดับต่อไป และโรงเรียนที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์ และโรงเรียนประภามนตรี

โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา สังกัดโรงเรียนเอกชนสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนในเครือการสอนภาษาจีน ตั้งอยู่ที่ 52 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240 เขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 ระดับที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นหลัก มีชื่อเสียงทางด้านการสอนภาษาจีน รวมทั้งกิจกรรม โครงการต่างๆของทางโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ การถ่ายทอดวิชาการผ่านการเล่านิทาน กิจกรรมส่งเสริมทักษะภาษา อีกทั้งยังเห็นความสำคัญทางด้านกิจกรรมเพื่อช่วยในการพัฒนาผู้เรียนในเชิงศิลปะศึกษา ลักษณะของ

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง คุณภาพชีวิตปานกลาง ส่วนใหญ่นักเรียนอยู่ในฐานะปานกลาง จากการสังเกตของวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผู้ปกครองที่มีเชื้อสายไทย-จีน ทำให้บางส่วนลักษณะวัฒนธรรมการพูดจึงมีลักษณะการพูดที่ออกไปในทางภาษาจีน

โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์ เลขที่ 17 ลาซาล 55 ถ.สุขุมวิท 105 แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร 10260 เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2481 เดิมชื่อโรงเรียนบวรอดิทยาคม โดยนายผ่อง นางพลอย บวรอด ได้สร้างโรงเรียนในที่ดินของตนเองเป็นอาคารชั้นเดียว 4 ห้องเรียน ริมคลองบางนา พ.ศ.2508 โอนเข้าสังกัดเทศบาลกรุงเทพมหานคร ต่อมาในพ.ศ.2510 นายสะอาด นางสุภาพ ศรีพงษ์ ซึ่งเป็นทายาทของคุณตาผ่องและคุณยายพลอยได้บริจาคที่ดิน ในบริเวณใกล้เคียงกันจำนวน 2 ไร่ 3 งาน 48 ตารางวา และได้ย้ายโรงเรียนมาอยู่ที่ดินปัจจุบันได้ก่อสร้างอาคารใหม่เป็นเรือนไม้ 2 หลังและเปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์" เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เจ้าของที่ดินเดิม โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์ เปิดทำการสอนมาแล้ว 72 ปี ปัจจุบันจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่ เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่เปิดมากกว่า 70 ปี จึงถูกถ่ายทอดกันมาในรุ่นพ่อแม่ เมื่อมีบุตรหลานจึงพาเข้ามาเรียนที่เดียวกัน ลักษณะโดยทั่วไปของเด็กและเยาวชน โดยรวมคุณภาพชีวิต ปานกลาง ฐานะปานกลาง ลักษณะที่เห็นชัดคือ เด็กและเยาวชนค่อนข้างมีระเบียบ ในเรื่องของกิจกรรมโรงเรียนให้การสนับสนุน โครงการทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆที่มีแนวคิดทางการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนและจัดกิจกรรมภายในอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนประภามนตรี 21/405 หมู่บ้านถาวรนิเวศน์ ถนนบางนา-ตราด แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร 10260 จำนวนที่ดิน 2 ไร่ 2 งาน 15 ตารางวา อาจารย์วัชรินทร์ นุชนาคาผู้อำนวยการโรงเรียน ปรัชญาโรงเรียน คือ เรียนดี กีฬาเด่น เน้นกิจกรรม คุณธรรมเลิศ วิทยาศาสตร์ โรงเรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศ ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และใช้ภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและพัฒนาการเรียนรู้อีก มีการอนุรักษ์พลังงานและมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความเป็นไทย อัตลักษณ์ของโรงเรียนคือ นักเรียนใช้ภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและพัฒนาการเรียนรู้อีก ลักษณะของโรงเรียนคือ โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและพัฒนาการเรียนรู้อีก จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่มีฐานะค่อนข้างดี คุณภาพชีวิตเพียบพร้อม และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนดี มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และเครื่องมือในการเรียนที่ทันสมัย ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพชีวิต

โดยรวมค่อนข้างดี ในส่วนของเรื่องกิจกรรมและโครงการของโรงเรียนมีส่งเสริมและสนับสนุนด้านจริยธรรม และโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3.1.3 นักเรียน

ในการคัดเลือกนักเรียนหรือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มศึกษา มีเกณฑ์การคัดเลือกจากการสุ่มแบบ Sampling โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Randomizer.org เป็นโปรแกรมสุ่มตัวเลขอัตโนมัติซึ่งนำมาจากเลขประจำตัวของนักเรียนทั้งห้องและทำการสุ่มจากจำนวนเด็กนักเรียนในห้อง และสุ่มออกมาจำนวน 10 คนต่อ 1 รูปแบบในแต่ละโรงเรียน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ว่าด้วยเรื่องของการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา จึงอาศัยปัจจัยในการทำวิจัยเชิงทดลอง ที่เป็นการนำกระบวนการสื่อสารทางการละครเข้ามา และได้มีการเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสาร ดังนั้นจึงเป็นวิจัยที่มีทั้งรูปการเฝ้าสังเกตและเก็บคะแนน โดยมีการจัดรูปแบบกระบวนการสื่อสารการละคร โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

3.2.1 กระบวนการละครเพื่อการพัฒนา

3.2.2 แบบสังเกต

3.2.3 แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

3.2.1 กระบวนการละครเพื่อการพัฒนา

กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาที่ใช้ในการดำเนินงาน ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการสร้างละครสำหรับเด็กและเยาวชน(พริตต์ คำรุง, 2550) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1: ช่วงเตรียมงาน

ขั้นที่ 2: ช่วงค้นคว้าและพัฒนางานร่วมกับผู้ออกแบบฝ่ายต่างๆ

ขั้นที่ 3: คัดเลือกนักแสดง

ขั้นที่ 4: การฝึกซ้อม

ขั้นที่ 5: การพัฒนางานละครและกำหนดเวลา

ขั้นที่ 6: การซ้อมเทคนิค การซ้อมใหญ่ก่อนการแสดง

จากขั้นตอนการสร้างละครดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวต้นแบบในกระบวนการสื่อสารการละครและย่อรูปแบบของต้นแบบได้ดังนี้

3.2.1.1 ขั้นที่ 1: ช่วงเตรียมงาน

1) ประชุมและวางแผนงานภายในผู้วิจัยกับทีมผู้ทำกระบวนการ ทำความเข้าใจกับการศึกษาวิจัย และรูปแบบการสื่อสาร/ ให้ความรู้ทางด้านความฉลาดทางอารมณ์กับทีมผู้ทำกระบวนการ/ วิธีสร้างกระบวนการ/ จุดประสงค์ในแต่ละรูปแบบการสื่อสาร/ แบ่งหน้าที่การรับผิดชอบ

2) ติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนที่จะเข้าไปทำกระบวนการและยื่นจดหมายขออนุญาตทางโรงเรียน และนัดวันเวลา (เวลา 13.00-14.00 น. ระยะเวลา 60 นาที โดยประมาณในทุกๆ โรงเรียนและรูปแบบ) / แจงรายละเอียดให้ทางโรงเรียนทราบ

3.2.1.2 ขั้นที่ 2: คัดเลือกกลุ่มเด็กและเยาวชนและเฟ้่าสังเกต

1) ช่วงก่อนกระบวนการ/คัดเลือกกลุ่มศึกษา 10 คน โดยใช้เลขประจำตัวจากใบรายชื่อเข้าโปรแกรมการสุ่มเลขอัตโนมัติ

2) นำกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คน มาทำแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ก่อนกระบวนการโดยผู้วิจัยได้อธิบายในแต่ละข้อทั้ง 15 ข้อ และให้กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้ง 10 คน ทำการเลือกและเขียนเครื่องหมายลงด้วยตนเอง

3) พุดคุยกับครูประจำชั้นเพื่อเก็บข้อมูลลงในแบบสังเกตเรื่องพื้นฐานและภูมิหลังของด้านอารมณ์ในกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คน และเฟ้่าสังเกต

3.2.1.3 ขั้นที่ 3: กระบวนการละคร (ขั้นที่ 3 การนำเสนอและรูปแบบของกระบวนการจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปแบบการสื่อสาร)

1) กล่าวแนะนำและทักทายเด็กและเยาวชน/เข้ากิจกรรมละลายพฤติกรรม/ให้ความรู้พื้นฐานด้านความฉลาดทางอารมณ์

2) นำเข้าสู่กระบวนการละครเพื่อการพัฒนา (แบบฝึกหัดและเกมส์ เพื่อให้ความรู้พื้นฐานทางการละคร ได้แก่ สมมติ จิตนาการ ความเชื่อ) เฟ้่าสังเกตพฤติกรรมโดยรวมของกลุ่มศึกษา (ยกเว้นรูปแบบที่ 1 ซึ่งในรูปแบบที่ 1 เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ จะนำเข้าสู่การชมการแสดง และเฟ้่าสังเกตกลุ่มศึกษาและข้ามไปขั้นที่ 5)

3) แบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม เพื่อทำกระบวนการสร้างละคร/จับฉลากเพื่อเลือกหัวข้อใน 5 ด้านย่อยจากหลักดี เก่ง สุข/ให้เด็กและเยาวชนได้วางแผนและช่วยกันสร้างเนื้อเรื่องและทำการซักซ้อม (โดยในรูปแบบแต่ 2 เด็กได้ร่วมคิด แต่ท้ายที่สุดทางทีมผู้ทำกระบวนการเป็นผู้ตัดสินใจเลือก

ให้ ส่วนในรูปแบบที่ 3 เด็กได้ร่วมคิด ได้ร่วมตัดสินใจ ในขั้นนี้จะปล่อยให้เด็กและเยาวชนได้มีอิสระในการคิดและซักซ้อมโดยตนเอง) / ฝึกลงแสดงกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คนที่กระจายอยู่ในแต่ละกลุ่ม

3.2.1.4 ขั้นที่ 4: การแสดง

- 1) จับฉลากเลือกกลุ่มที่จะมาแสดง/สังเกตพฤติกรรมของกลุ่มศึกษาและปัจจัยโดยรอบในสถานการณ์การแสดง
- 2) ฟังความคิดเห็นจากครูประจำชั้นและจากทีมผู้ทำกระบวนการ/ ฟังความคิดเห็นจากเด็กและเยาวชนทั้งหมด

3.2.1.5 ขั้นที่ 5: รวบรวมข้อมูล (เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมขึ้นมาในขั้นตอนการสร้างละครเด็กและเยาวชน ซึ่งในกระบวนการนี้ เป็นขั้นตอนที่จำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนเก็บข้อมูลหลังจากได้เข้าร่วมกระบวนการสื่อสารการละครเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยใช้เครื่องมือแบบสังเกตและแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์)

- 1) พุจฉวนแลกเปลี่ยนความคิดกับกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คนหลังกระบวนการ/ สอบถามเรื่องของประเด็นในการสร้างละครหรือชมละคร/ เก็บข้อมูลลงแบบสังเกต
- 2) ทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์หลังกระบวนการ

3.2.2 แบบสังเกต

ในกรณีการศึกษาครั้งนี้เป็นเชิงทดลองในรูปแบบของกระบวนการ และเพื่อใช้ในการอภิปรายและสรุป จึงมีการใช้แบบสังเกตเชิงลึกเพื่อนำมาเป็นข้อมูลส่งต่อกระบวนการสื่อสารการละครในแต่ละรูปแบบได้อย่างมีเหตุมีผลจากการสัมภาษณ์ และในเรื่องหัวข้อวิจัยได้กล่าวถึง การสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ โดยนำด้านทั้ง 5 ด้านของความฉลาดทางอารมณ์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มาเป็นหัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ และใช้ในการอภิปรายผลและสรุปงานวิจัยในหัวข้อการศึกษานี้ในลำดับต่อไป

3.2.3 แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

กรณีของแบบสอบถามนั้นจะทำการประเมิน 2 ขั้นตอนคือ ก่อนเข้าสู่กระบวนการทางการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา และหลังการเข้าร่วมกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาการวิจัยครั้งนี้กล่าวถึงการพัฒนาทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ ใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์ และย่อมาเป็นตัวแปรในส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 ความตระหนักรู้ในตน (Self-Awareness) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึก ของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และตัดสินใจได้ตามวัย

ด้านที่ 2 การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) หมายถึง ความสามารถที่จะควบคุมความกลัว ความกังวล ความโกรธ ฯลฯ ของตนเองได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

ด้านที่ 3 การจูงใจตนเอง (Motivating Oneself) หมายถึง ความมุ่งมั่นและการคิดบวกเพื่อแก้ไขปัญหาฟันฝ่าอุปสรรค ยอมรับความผิดพลาด ซึ่งจะมีผลระยะยาวต่อเด็กในการตั้งเป้าหมายและการสร้างความสำเร็จในอนาคต

ด้านที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการสังเกต รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นจากน้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และตอบสนองแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ด้านที่ 5 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผู้อื่น แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ด้วยวิธีประนีประนอม รวมไปถึงความมีน้ำใจ ช่วยเหลือแบ่งปัน

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพและเครื่องมือวิจัย ได้แก่ กระบวนการละครเพื่อการพัฒนา แบบสังเกต และ แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ ได้ทำการพัฒนาเครื่องมือขั้นแรกคือ การให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ทำการตรวจสอบและแก้ไขในขั้นแรก เมื่อได้แก้ไขเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็นำไปทดสอบเครื่องมือวิจัยโดยการจำลองสถานการณ์ใช้เครื่องมือกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุและช่วงระดับทางการศึกษาที่ตรงกับเกณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาได้ทดสอบ ผลปรากฏเครื่องมือสามารถใช้และตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาได้ ขั้นสุดท้ายแจ้งผลการทดสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการอนุมัติและยืนยันการตรวจสอบว่าเครื่องมือมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ในขั้นต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาและเปรียบเทียบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ในครั้งนี้ใช้กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กและเยาวชนในโรงเรียนพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครฯ จัดการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานออกมาในรูปแบบทั้งเชิงคุณภาพและอธิบายค่าเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ เป็นการใช้องค์กรที่เป็นสถานที่ศึกษา เนื่องจากโรงเรียนเป็นพื้นที่ที่สามารถ

เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้โดยตรง อีกทั้งเป็นสถานที่เรียนรู้และมีความหลากหลายของเด็กและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มศึกษาที่มีการคัดเลือกในกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในกรุงเทพมหานครได้ อีกทั้งในการติดต่อประสานงานไปยังสถานที่ทำการศึกษาวิจัยสามารถคัดเลือกกลุ่มประชากรได้ตรงกับเกณฑ์และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ โรงเรียน รวมถึงมีการใช้เครื่องมือที่เป็นเชิงทดลองรูปแบบการสื่อสารผ่านกระบวนการละครซึ่งแบ่งเป็น 3 รูปแบบการสื่อสารการละคร กำหนดระยะเวลาในการทำกระบวนการต่อ 1 รูปแบบ ประมาณ 60 นาที แสดงผลงานต่อรูปแบบ รูปแบบละ 15 นาที เพื่อเป็นการใช้ระยะเวลาที่สั้นและง่ายในการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารการละคร อันเนื่องมาจากรูปแบบการนำเสนอการสื่อสารการละครดังกล่าวข้างต้น เป็นการนำเสนอและคัดเลือกการสื่อสารการละครในรูปแบบ “ละครสำหรับเด็กและเยาวชน” ดังนั้นในการใช้เวลากับเด็กและเยาวชนจึงอาศัยปัจจัยในการดึงดูดให้เร็ว ไม่ยาวนานในกระบวนการสื่อสารการละคร ทั้ง 3 รูปแบบและในแต่ละรูปแบบการสื่อสารการละครจะถูกแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยลงไปขึ้นอยู่กับการนำเสนอรูปแบบของการสื่อสารการละคร เพื่อต่อยอดไปสู่การเปรียบเทียบและวัดผล ดังนี้

3.4.1 รูปแบบที่ 1 Top-Down “เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ”

เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบบนลงล่าง เป็นลักษณะของละครทั่วไปคือ เด็กและเยาวชนทำหน้าที่เป็นผู้ชม ไม่มีการสื่อสารโต้ตอบทำหน้าที่เป็นผู้รับสารแต่เพียงฝ่ายเดียว ฝ้าสังเกตกลุ่มประชากรตัวอย่างและเก็บข้อมูลจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนก่อน-หลังรวมไปถึงแบบสังเกต โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.4.1.1 ขั้นที่ 1: วางแผนในเรื่องของประเด็น เนื้อเรื่องที่จะเล่นกับทีมงาน/นักแสดง จัดสถานที่ให้เหมาะสมกับรูปแบบการสื่อสารแบบละคร คือ แบ่งพื้นที่ให้เห็นชัดเจนระหว่างพื้นที่ในการแสดงและพื้นที่ของผู้ชม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน

3.4.1.2 ขั้นที่ 2: คัดเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนจากใบรายชื่อของห้องเรียน 10 คน โดยใช้เกณฑ์การสุ่มจากเลขประจำตัวในห้องเรียน โดยโปรแกรมอัตโนมัติ เมื่อได้กลุ่มศึกษา แยกออกมาทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ก่อนกระบวนการ โดยทำเป็นกลุ่มคือ ผู้วิจัยเป็นคนถามอ่านคำถามและช่วยอธิบาย และกลุ่มศึกษาเป็นผู้คิดวิเคราะห์และทำเครื่องหมายเลือกในแต่ละข้อด้วยตนเอง ระหว่างนั้นมีการพูดคุยกับครูประจำชั้นเพื่อสอบถามข้อมูลของกลุ่มศึกษาเพื่อทราบถึงพื้นฐานนิสัยและภูมิหลังของเด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษา

3.4.1.3 ขั้นที่ 3: ทำการซักซ้อมของทีมงาน และนักแสดง รวมไปถึงการทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น เข้าสู่กระบวนการกล่าวทักทายและแนะนำตัวกับเด็กและเยาวชน ใน

รูปแบบที่ 1 คือ เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ คือ เด็กและเยาวชนเป็นผู้รับสาร คือ ดูกระบวนการเพราะฉะนั้นการชักจูงและการกำหนดเนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ได้ตามรูปแบบกระบวนการ โดยผู้วิจัยจะทำการดูแลการชักจูงด้วยตนเองในรูปแบบ 1 หลังจากนั้นให้ความรู้พื้นฐานแก่เด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์เพื่อทดสอบความรู้และให้ความรู้เบื้องต้น

3.4.1.4 ขั้นที่ 4: แบ่งกลุ่ม 5 กลุ่มและจับฉลากเลือกด้านย่อยของหลักคิด เก่ง สุข เพื่อสอดคล้องกับการแสดงที่กำลังจะเกิดขึ้น ว่าในการแสดงมีข้อคิดในด้านย่อยของกลุ่มตนเองเรื่องอะไรบ้าง และเสนอความคิดเห็นในช่วงหลังกระบวนการ จากนั้นเข้าสู่การชมละคร โดยการแสดงเป็นรูปแบบละครสำหรับเด็กและเยาวชนมีบทเพลงสอดแทรกเข้ามาในการแสดงเพื่อเกิดความน่าสนใจในกลุ่มเด็กและเยาวชน ระยะเวลาการแสดงประมาณ 15 นาที กลุ่มนักแสดงทำหน้าที่แสดงละครให้กลุ่มเด็กและเยาวชนได้ชม ระหว่างนี้เฟ้าสังเกตพฤติกรรม และบันทึกในแบบสังเกตในระหว่างกระบวนการ

3.4.1.5 ขั้นที่ 5: สรุปรูปกระบวนการให้กลุ่มเด็กและเยาวชนระดับชั้นป.4 ห้องที่ได้ทำกระบวนการได้ฟัง เพิ่มเติมความคิดเห็นโดยรวมกับสรุปประจำชั้น จากนั้นนำกลุ่ม 10 คนที่เป็นกลุ่มประชากรตัวอย่าง มาทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์หลังกระบวนการ โดยทำเป็นกลุ่มเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 และนำผลคะแนนมาสรุป

3.4.2 รูปแบบที่ 2 Participatory “เด็กได้ร่วมคิด แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ”

รูปแบบการสื่อแบบมีส่วนร่วม โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่คนละครึ่งของกลุ่มประชากรศึกษาคือ เด็กและเยาวชนในการสื่อสารผ่านละครหรือกระบวนการละคร โดยมีการถ่ายทอดและส่งต่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการสื่อสารการละคร ในทางการสื่อสารในรูปแบบนี้จะว่าด้วยเรื่องของทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำระดับการมีส่วนร่วม คือ 0-10 ในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษาแบบการสื่อสารการละครนี้ กำหนดให้อยู่ที่ ระดับ 6 คือ “ผู้ใหญ่ให้เด็กแสดงความคิดเห็นและขอคำปรึกษาเด็ก” ปรับใช้ในการสื่อสารการละครของการศึกษานี้คือ ให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ขอความคิดเห็นจากกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่กลุ่มนักแสดงและทีมงานจะเป็นคนตัดสินใจเลือกกระบวนการนั้นๆออกมา เกิดผู้ส่งสารมีการโต้ตอบ และเก็บข้อมูลจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ก่อน-หลัง รวมทั้งเก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.4.2.1 ขั้นที่ 1: วางแผนงาน/การเตรียมงาน ติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียน ในส่วนของรูปแบบนี้ต้องทำความเข้าใจกับนักแสดงและทีมงานในฐานะกระบวนการทางการละครคือ คือ จุดประสงค์ของการสร้างกระบวนการความฉลาดทางอารมณ์ ที่มีเนื้อหาละครเรื่องเดียวกับรูปแบบที่ 1

เพราะฉะนั้นการสอดแทรกเนื้อหา ความรู้ถึงองค์ประกอบของความฉลาดทางด้านอารมณ์เป็นสำคัญ รวมไปถึงการให้เด็กและเยาวชนที่จะสามารถเป็นคนที่แบ่งปันความคิดเห็น แต่สุดท้ายทางทีมงาน/นักแสดงต้องเลือก

3.4.2.2 ขั้นที่ 2: คัดเลือกกลุ่มศึกษาในระดับชั้น ป.4 ของโรงเรียนที่ถูกสุ่มได้รูปแบบที่ 2 จากใบรายชื่อของห้อง โดยโปรแกรมสุ่มตัวเลขอัตโนมัติ จากนั้นเมื่อได้กลุ่มศึกษาได้มีการพูดคุยกับครูประจำชั้นเรื่องภูมิหลังของกลุ่มศึกษาเล็กน้อยเพื่อได้พื้นหลังของกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา แยกตัวกลุ่มศึกษาออกมาเพื่อทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ก่อนกระบวนการ และสังเกตเก็บข้อมูลลงในแบบสังเกตตลอดกระบวนการ

3.4.2.3 ขั้นที่ 3: เริ่มกระบวนการสื่อสารการละคร โดยเริ่มจากการละลายพฤติกรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนเปิดรับกระบวนการ สร้างหัวข้อ/เรื่องราว ขอความคิดเห็นของกลุ่มเด็กและเยาวชน จากนั้นให้ความรู้พื้นฐานด้านความฉลาดทางอารมณ์ และพื้นฐานการละคร เพื่อทำการแบ่งกลุ่ม 5 กลุ่ม และจับฉลากเพื่อแบ่งด้านย่อยว่ากลุ่มไหนจะได้หัวข้ออะไร และทำการซักซ้อมและวางแผน ปรึกษากันในกลุ่มของเด็กและเยาวชน ซักซ้อมกระบวนการทางการละคร โดยสุดท้ายทางทีมผู้ทำกระบวนการเป็นผู้ช่วยคิดตัดสินใจในการแสดง ระหว่างนี้ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตพฤติกรรมในทั้ง 5 ด้านย่อยของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา

2.4.2.4 ขั้นที่ 4: ทำการแสดงโดยการจับฉลากเลือกลำดับกลุ่มการแสดง ระหว่างทำการแสดงผู้วิจัยได้เฝ้าสังเกตการตอบสนองการชมการแสดงของกลุ่มอื่นและการแสดงออกของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาลงในแบบสังเกต

3.4.2.5 ขั้นที่ 5: สรุปกิจกรรมรูปแบบที่ 3 เริ่มจากครูประจำชั้นและทีมงาน/นักแสดง รวมไปถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนได้บรรยายความรู้สึกในการเข้าร่วม รวมทั้งเรื่องกระบวนการในการสร้างละครพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในครั้งนี้ หลังจากกระบวนการเสร็จสิ้นนำกลุ่มศึกษาทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์หลังกระบวนการ และได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเนื้อหาที่ได้ทำกระบวนการในครั้งนี้

3.4.3 รูปแบบที่ 3 Empowering “เด็กได้คิด ได้ตัดสินใจ”

รูปแบบการสื่อสารการละครให้บทบาทหน้าที่แก่เด็กและเยาวชนเต็มตัว คือ เป็นทั้งผู้คิดและผู้ลงมือทำกระบวนการทั้งหมดในการสร้างสรรค์งานผ่านเครื่องมือการสื่อสารการละคร ในรูปแบบที่ 3 นี้ได้นำระดับการมีส่วนร่วมระดับ คือ 0-10 ในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษา รูปแบบการสื่อสารการละครนี้ กำหนดให้อยู่ที่ระดับที่ 9 คือ เด็กและเยาวชนนำความคิด และผู้ใหญ่

สนับสนุน เก็บข้อมูลโดยการเฝ้าดูในแบบสังเกตและแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ก่อน-หลัง กระบวนการสื่อสาร

3.4.3.1 ขั้นที่ 1: วางแผนและประชุมภายในระหว่างผู้วิจัยกับทีมผู้ทำกระบวนการ โดยทำความเข้าใจกับทีมงาน/นักแสดง ในเรื่องประเด็นรูปแบบการสื่อสารที่ 3 ว่าด้วยเรื่องการให้บทบาทหน้าที่เด็กและเยาวชนได้ลงมือสร้างกระบวนการสื่อสารการละครด้วยตนเองในรูปแบบที่ 3 นี้เป็นรูปแบบเฉพาะคือ ให้บทบาทหน้าที่ของเด็กและเยาวชน ในครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือ คือ สื่อการละคร และให้กลุ่มศึกษาได้ใช้สื่อที่มีสร้างกระบวนการการละคร ในประเด็นความฉลาดทางอารมณ์ และยังคงเรื่องราวของบทละครหรือเรื่องที่เป็นเนื้อหาเรื่องเดียวกันกับ รูปแบบที่ 1 และ 2

3.4.3.2 ขั้นที่ 2: คัดเลือกกลุ่มศึกษาจากห้องประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการสุ่มเลขที่ประจำตัวจากในห้องเรียน ได้กลุ่มศึกษา 10 คน พูดคุยกับครูประจำชั้นเกี่ยวกับด้านอารมณ์ในทั้ง 10 คน รวมถึงภูมิหลังเพื่อเก็บข้อมูลในแบบสังเกต เริ่มทำการเฝ้าสังเกต จากนั้นนำกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คนมาทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ก่อนเข้ากระบวนการ

3.4.3.3 ขั้นที่ 3: ให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นฐาน ได้แก่ สมาธิ จินตนาการ ความเชื่อ โดยผู้ทำกระบวนการเป็นคนสอนและถ่ายทอด ระหว่างนี้ผู้วิจัยได้ทำการเฝ้าสังเกตเก็บข้อมูล หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มเพื่อทำการจับฉลากในด้านย่อย 5 ด้าน ของหลักดี เก่ง สุข ซึ่งเป็นบทและเรื่องเหมือนกันกับรูปแบบที่ 1 และ 2 แต่ในรูปแบบนี้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการคิดและ จากนั้นให้เวลาเด็กและเยาวชนแบ่งกลุ่มเพื่อวางแผนคิดเนื้อเรื่องตามที่กลุ่มตนเองได้รับ และชักซ้อมการแสดงเพื่อทำการแสดง โดยในรูปแบบนี้จะได้เด็กและเยาวชนมีอิสระในการคิดวางแผน รวมไปถึงการชักซ้อม

3.4.3.4 ขั้นที่ 4: ขั้นตอนของการทำการแสดงที่มาจากกระบวนการชกซ้อมทางการสื่อสารการละครที่เด็กและเยาวชน 10 คน กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาที่กระจายไปอยู่ในกลุ่มต่างๆได้ช่วยกันคิดกับกลุ่มเยาวชนในห้องเรียน จับฉลากเพื่อทำการเลือกลำดับของการทำการแสดง ระหว่างนี้เฝ้าสังเกตในการเก็บข้อมูล

3.4.3.5 ขั้นที่ 5: กล่าวสรุปกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คน แสดงความเห็นในกระบวนการ รวมไปถึงครูประจำชั้นได้แสดงความเห็นและแนะนำในการแสดง จากนั้นนำกลุ่มศึกษาทั้ง 10 ทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์หลังกระบวนการ และแลกเปลี่ยนความคิดจากการทำกระบวนการในครั้งนี้ เพื่อสรุปและลงในแบบสังเกตต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของหัวข้อ การศึกษาและเปรียบเทียบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์นี้ มีการใช้เครื่องมือเป็นกระบวนการละครดังกล่าวข้างต้น รวมไปถึงการเก็บข้อมูลแบบสังเกต เพื่อนำมาช่วยในการวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปผล อีกทั้งมีแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ที่ช่วยในการหาค่าเฉลี่ยและมีการวัดผลรวมคะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนและด้านการรวมคะแนน เป็นพื้นฐานแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้มีการวิจัยและพัฒนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2543 ซึ่งอ้างอิงในงานวิจัยของกาญจนา วณิชรมณีย์ (2543) ดังนั้นผู้วิจัยจึงพิจารณาเพื่อให้สอดคล้องกับการเลือกเกณฑ์การแบ่งช่วงอายุที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรศึกษาของงานงานวิจัยคือ ประถมศึกษาปีที่ 4 อายุประมาณ 9-10 ปี และด้วยปัจจัยที่ใกล้เคียงของงานวิจัยคือ กระบวนการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ในโรงเรียน การจัดรูปแบบกระบวนการสื่อสารเกิดขึ้นในสถานะของผู้ถ่ายทอดเป็นไปในทางการปลูกฝัง อบรม สอนให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดการเรียนรู้และพัฒนาจึงสอดคล้องกับเกณฑ์ข้อที่ 4 ของการวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ EQ เด็กอายุ 6-11 ปี ฉบับครู/ผู้ดูแล และในส่วนของ การแปลผลความฉลาดทางอารมณ์จากเกณฑ์ของกรมสุขภาพจิตมีดังนี้

ไม่เป็นเลย	ให้	1	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
เป็นบ่อยครั้ง	ให้	3	คะแนน
เป็นประจำ	ให้	4	คะแนน

ในการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ครั้งนี้ ได้นำเกณฑ์ดังกล่าวมาเป็นต้นแบบการให้คะแนน ในส่วนของงานวิจัยนี้ ได้มีการปรับเปลี่ยนคำที่ใช้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จึงเห็นว่าควรมีการปรับเปลี่ยนคำที่ใช้เพื่อความเข้าใจและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน	หมายความว่า	เห็นด้วยน้อยที่สุด
น้อย	ให้	2	คะแนน	หมายความว่า	เห็นด้วยน้อย
มาก	ให้	3	คะแนน	หมายความว่า	เห็นด้วยมาก
มากที่สุด	ให้	4	คะแนน	หมายความว่า	เห็นด้วยมากที่สุด

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เกณฑ์ด้านย่อย ดี เก่ง สุข ของความฉลาดทางอารมณ์ ของกระทรวง
สาธารณสุข กรมสุขภาพจิต ผู้วิจัยได้แบ่งด้านย่อย ดี เก่ง สุข ในแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ไว้
ดังนี้

ดี	ได้แก่อำเภอ 4,5,6,10,12	1.1 ควบคุมอารมณ์ 1.2 ใส่ใจและเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น 1.3 ยอมรับถูกผิด
เก่ง	ได้แก่อำเภอ 3,7,8,9,11	2.1 มุ่งมั่นพยายาม 2.2 ปรับตัวต่อปัญหา 2.3 กล้าแสดงออก
สุข	ได้แก่อำเภอ 1,2,13,14,15	3.1 พอใจในตนเอง 3.2 รู้จักปรับใจ 3.3 รื่นเริงเบิกบาน

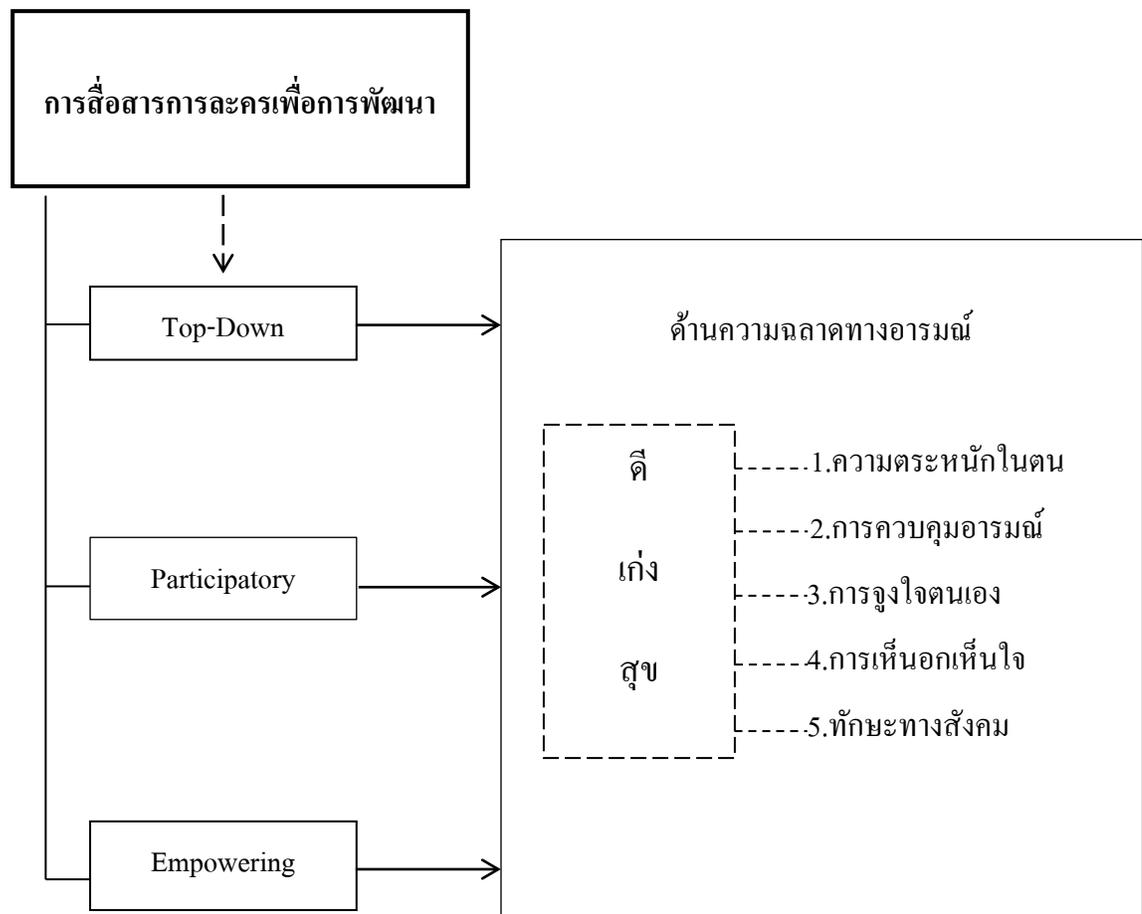
ด้านการรวมคะแนน (กาญจนา วณิชรมณีย์, 2543) ในการวัดผลพิจารณาคะแนนของระดับ
ความฉลาดทางอารมณ์ กำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ ดังนี้

คะแนน ตั้งแต่ 50 ขึ้นไป	อยู่ในเกณฑ์ดี ควรส่งเสริมและรักษาไว้
คะแนน ตั้งแต่ 40-49	ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
คะแนน ตั้งแต่ 0-39	จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเป็นวิจัยเชิงพรรณนาและสรุปค่าเป็นตัวเลขดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น
ทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กเยาวชน วิเคราะห์
ข้อมูลโดยการใช้สถิติบรรยาย (Descriptive) คือ การหาค่าเฉลี่ย คะแนนรวม นำคะแนนเปรียบเทียบ
และการสรุปค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกระจายข้อมูล เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของ
ข้อมูลกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา

3.7 กรอบแนวคิด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังกระบวนการ โดยจำแนกตามตัวแปรคือ รูปแบบการสื่อสารการละครทั้ง 3 รูปแบบ เด็กและเยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กและเยาวชนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 10 คน ทั้งหมด 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยสุ่มแบบเจาะจงและการสุ่มแบบง่าย กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาคือ เด็กนักเรียนในห้อง จากนั้นนำรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาทั้ง 3 รูปแบบ มาใช้ในแต่ละโรงเรียนและกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ในครั้งนี้ได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้ง 3 โรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา
- 2) โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์
- 3) โรงเรียนประภามนตรี

กระบวนการละครเพื่อพัฒนาก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินงาน โดยทุกรูปแบบมีเรื่องราวในเชิงการให้องค์ความรู้ทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน แบ่งเป็น 3 รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนา ดังนี้

รูปแบบที่ 1 Top-Down (เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ)

1) เข้าสู่กระบวนการ (หลังจากเก็บข้อมูลก่อนกระบวนการ กลุ่มตัวอย่างศึกษา) แบ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนออกเป็น 5 กลุ่ม โดยการนับเลข 1-5 และจับกลุ่มตั้งแถวให้เรียบร้อย

2) จับผลกว่ากลุ่มใจจะได้ความฉลาดทางอารมณ์เรื่องใจ ประกอบไปด้วย ความตระหนักในตนเอง การควบคุมอารมณ์ การจงใจในตนเอง การเห็นอกเห็นใจ ทักษะทางสังคม

3) กิจกรรมละลายพฤติกรรม ให้เด็กและเยาวชนจัดเป็นวงกลมใหญ่ 1 วง แนะนำชื่อตนเอง เสียงดัง พังซัด ครอบ 1 รอบ รอบที่ 2 ให้คิดท่า 1 ท่า พร้อมแนะนำชื่อตนเองจากนั้นให้ทุกคนทำตาม รอบที่ 3 ทำเหมือนในรอบที่ 2 แต่ให้เกิดการต่อเนื่องห้ามหยุด (ถ้าหยุดที่ใครให้เริ่มใหม่ตั้งแต่หัวแถว)

4) สร้างความรู้พื้นฐานการละครเบื้องต้นเรื่อง สมมติ จับกลุ่ม 5 กลุ่มเดิมที่จับไว้ในขั้นตอนช่วงต้น ยืนหันหน้าเข้าเป็นวงกลมในแต่ละกลุ่ม ลำดับต่อไปให้อ้างตากันภายในกลุ่ม ฝึกให้มีสมาธิภายในกลุ่ม โดยไม่มีการหัวเราะ ขำ หรือเล่นกัน (หากกลุ่มไหนไม่พร้อมคือ ไม่มีสมาธิให้ล้มตาดั้งสมาธิทั้งกลุ่ม และเมื่อพร้อมค่อยลืมหืออีกครั้ง) จนเกิดความสงบผ่านในบริเวณการทำกิจกรรม

5) สร้างความรู้พื้นฐานการละครเบื้องต้นเรื่อง จิตนาการ แรกเริ่มโดยการให้กลุ่มเด็กและเยาวชน หาพื้นที่ให้ตนเองโดยการใคร่อยากอยู่ตรงไหนให้อยู่ (แต่ให้อยู่คนเดียวไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน) ต่อมาผู้ทำกระบวนการให้โจทย์คือ ระดับที่ 1 เดินปกติ จากนั้นเพิ่มเป็นระดับที่ 2 เดินเร็ว ต่อมา ระดับที่ 3 วิ่ง (ห้ามมีเสียงพูดคุย) จนท้ายที่สุดระดับ 4 เดินช้าที่สุด ขั้นตอนต่อมาของเรื่องจิตนาการให้ใช้ระดับการเคลื่อนไหวเดิมที่ทำไปในขั้นตอนเมื่อสักครู่ กลับมาเป็นพื้นฐานการเคลื่อนไหว และเพิ่มสถานที่ เช่น ตลาด ห้างสรรพสินค้า หาดทราย ป่า เป็นต้น (การเคลื่อนไหวของเด็กและเยาวชนจะแตกต่างกันออกไปแล้วแต่สถานที่ที่ผู้ทำกระบวนการกำหนด) หลังจากนั้นให้เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งหมด และทำในขั้นตอนเดียวกันคือ เพิ่มสถานที่แต่ในขั้นนี้จะมีการเพิ่มสถานการณ์เข้าไป (เช่น เดินที่ห้างสรรพสินค้าแล้วไฟดับ เล่นน้ำอยู่กับเพื่อนแล้วเจอสัตว์ประหลาด เป็นต้น)

6) สร้างความรู้พื้นฐานการละครเบื้องต้นเรื่อง ความเชื่อ ลำดับแรกให้เด็กและเยาวชนยืนทำสมาธิสักครู่เพื่อเข้าสู่กระบวนการต่อไปที่ใช้ทั้ง 2 เรื่องรวมกันคือ สมมติและจิตนาการ จากนั้นในการเริ่มคือ ให้เด็กและเยาวชนมองอะไรก็ได้ 1 อย่าง (ให้มองจ้อง และควบคุมไม่ให้มีเสียงคุยหรือการเล่นของเด็กและเยาวชน) จากนั้นให้เดินไปจับสิ่งนั้น จากนั้นให้มองอย่างต่อเนื่องไปให้ไกลตัวมากขึ้น แล้วเดินไปจับเช่นเดิม ขึ้นต่อไปให้เด็กและเยาวชนมองอะไรก็ได้ 1 อย่าง แต่เป็นสิ่งที่เกิดมาจากจิตนาการของตนเอง เมื่อมองแล้วให้เดินเข้าไปหยิบหรือจับของสิ่งนั้น โดยให้รู้ว่าสิ่งนั้นมันคืออะไร (เด็กและเยาวชนจะแสดงผ่านการกระทำออกมา Action ที่ผ่านทางแสดงออก Acting แต่ไม่ให้มีเสียงพูดหรือการคุยการเล่นในกลุ่ม) ขึ้นท้ายสุดให้เด็กและเยาวชนผ่อนคลาย และกลุ่มผู้ทำกระบวนการซักถามเล็กน้อย

7) ความรู้พื้นฐานความฉลาดทางอารมณ์ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนนี้ให้ความรู้ทั้ง 5 ด้านความฉลาดทางอารมณ์ จัดกลุ่ม 5 กลุ่มเดิมของเด็กและเยาวชนให้นั่งเป็นแถวตอนลึก 5 แถว แจกกระดาษและปากกา เขียนกลุ่มตนเองว่าใน 5 ข้อขององค์ประกอบดี เก่ง สุขเราอยู่กลุ่มอะไร จากนั้นถามความ

เข้าใจในกลุ่มว่าได้อะไร ให้เด็กและเยาวชนได้โต้ตอบ พูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ ก่อนที่ผู้ทำกระบวนการจะให้ความรู้ในแต่ละกลุ่มตั้งแต่กลุ่มที่ 1 ความตระหนักในตนเอง กลุ่มที่ 2 การควบคุมอารมณ์ 3 การจงใจในตนเอง กลุ่มที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ กลุ่มที่ 5 ทักษะทางสังคม หลังจากที่ได้ให้ความรู้ทั้ง 5 กลุ่ม (โดยมีทุกกลุ่มนั่งฟังอยู่และรับรู้ไปด้วยกัน) ต่อมาให้เด็กและเยาวชนเขียนสถานการณ์ตัวอย่างตามความเข้าใจในหัวข้อของกลุ่มตัวเอง (ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ 2 การควบคุมอารมณ์ เขียนในกระดาษที่แจกในขั้นต้นของกระบวนการ)

8) รับชมละคร โดยเรื่องราวเกิดขึ้นภายในห้องเรียน เป็นเรื่องของครู นักเรียน และเพื่อน เรื่องเกิดขึ้นจากนักเรียนคนหนึ่งมาโรงเรียนสาย และแอบเข้ามาในห้องโดยคิดว่าครูที่กำลังสอนอยู่ไม่รู้ และบอกเพื่อให้ช่วยโกหก แต่สุดท้ายครูก็จับได้ ต่อมาเข้าสู่การเรียนการสอน ครูสอนให้รู้ถึงเรื่องของอนาคตใครอยากเป็นอะไร เรียกนักเรียนที่อยู่ในห้องตอบทีละคน แต่ก็มีนักเรียนชายที่มาสายคนเดิมกลับไม่รู้ ทำเป็นเล่นอยู่ตลอดเวลาและทำเฉยเมยกับสิ่งที่ครูได้ถาม จนโดนทำโทษในที่สุด จนทำให้นักเรียนชายที่มาสายคนนั้นไม่พอใจจึงก่อเรื่องป่วนภายในห้อง โดยการเอากระดาษที่ครูให้ทำแบบฝึกหัดมาขว้างปาหาเรื่องเพื่อนที่อยู่ในห้องเดียวกัน จนทำให้ทะเลาะกันและเกิดความวุ่นวายในที่สุด จนครูถึงกับต้องให้นักเรียนที่ตั้งใจช่วยกันห้ามจนหยุดในที่สุด และสุดท้ายนักเรียนชายที่มาสายคนนั้นก็รู้สึกสำนึกผิดและกลับมาเป็นคนที่ตั้งใจเรียนและเชื่อฟังคำสั่งสอนของครูในที่สุด (ในขั้นตอนนี้ให้เด็กและเยาวชนทำหน้าที่เป็นคนดู และเฝ้าสังเกตเก็บข้อมูลในรูปแบบที่ 1 ให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้รับสารเพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารทางเดียวของรูปแบบที่ 1)

9) พูดคุยและแลกเปลี่ยนกับเด็กและเยาวชนหลังได้รับชมละคร ฟังคำแนะนำจากครูประจำชั้น และกล่าวสรุปด้วยผู้วิจัย และเข้าสู่กระบวนการเก็บข้อมูล โดยแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ในลำดับต่อไป

รูปแบบที่ 2 Participatory (เด็กได้ร่วมคิด แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ)

(ขั้นตอนในข้อที่ 1-7 เหมือนกันในกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา)

8) การสร้างกระบวนการละคร หลังจากที่ได้ให้ความรู้พื้นฐานความฉลาดทางอารมณ์แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนในข้อที่ 7 ดังกล่าวข้างต้นในรูปแบบที่ 1 ขั้นตอนต่อไปคือ การนำสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่กลุ่มเด็กและเยาวชนได้เขียนไว้ในกระดาษให้นำมาสร้างเป็นเรื่องราว เพื่อทำการแสดง ในขั้นตอนนี้ให้กลุ่มเด็กและเยาวชนซักซ้อมโดยใช้เวลา 20 นาที ในการซักซ้อม โดยหลังจาก 20 นาที ผู้ทำกระบวนการจะเข้าไปประจำในแต่ละกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษาและเป็นคนตัดสินใจในการแสดงของกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยพัฒนามาจากความคิดของกลุ่มเด็กและเยาวชน

9) เล่นละคร ในแต่ละกลุ่มมีการจับฉลากว่ากลุ่มไหนจะเป็นกลุ่มแรก จับโดยครูประจำชั้น กลุ่มทุกกลุ่มทำการเล่นละครและแสดงบทบาทตามที่ตนเองได้ซักซ้อมมา มีเนื้อเรื่องในแต่ละกลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 การควบคุมอารมณ์ เรื่องราวเกี่ยวกับครูกับนักเรียน ซึ่งนักเรียนคนนี้ไม่ชอบ[ทำการบ้านจนสอบไม่ได้และยังไม่เข้าใจตัวเองว่าทำไมตนถึงทำการบ้านไม่ได้จึงทำให้เกิดความเครียดสุดท้ายคนแก้ไขปัญหาก็คือ ครูประจำชั้นคือสอนให้รู้สึกคิด รู้จักใช้ปัญญามากกว่าอารมณ์ กลุ่มที่ 2 การจงใจตนเอง เรื่องราวเกิดขึ้นที่โรงเรียนและบ้านคือพ่อแม่ถามว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร นักเรียนคนนี้ก็ยังไม่ตอบไม่ได้ จนทำให้เด็กคนนั้นไม่มีอนาคตในตอนโต เวลาเปลี่ยนไปเด็กคนนั้นก็โตขึ้นจนไม่มีงานทำได้แต่ขอเงินพ่อแม่จนโต กลุ่มที่ 3 การเห็นอกเห็นใจ เรื่องราวเกิดขึ้นภายในห้องเรียนมีสอบแสดงความสามารถพิเศษในโรงเรียน แต่ไม่มีใครช่วยเด็กผู้ชายผู้น่าสงสารคิด จึงทำให้สอบตก สุดท้ายเพื่อนๆในห้องจึงมาช่วยเด็กผู้ชายผู้น่าสงสารคนนี้คิดและทำการแสดงและสอบผ่านในที่สุด กลุ่มที่ 4 กระจกในตนเอง เรื่องราวเกิดภายในกลุ่มเพื่อนที่ช่วยเหลือกันการบ้านที่ครูได้สั่งไว้ให้ ต่างๆคนต่างไม่ยอมทำ และคิดว่างานนี้ยากเกินความสามารถ จึงทิ้งงานและหนีไปเล่นกัน จนในที่สุดมีเด็กหญิงคนหนึ่งได้คิดได้ว่าถ้าหากไม่ทำอะไรไม่สำเร็จ จึงชวนเพื่อนมาช่วยทำให้เสร็จ ทำให้งานกลุ่มของพวกเขาสำเร็จไปได้ด้วยดี กลุ่มที่ 5 ทักษะทางสังคม เรื่องราวเกิดขึ้นกับกลุ่มเด็กฝ่ายและผู้หญิงที่จับกลุ่มกันและทะเลาะกัน ต่อว่าเรื่องผู้ชายคิดว่าผู้หญิง เกิดการเถียงกันวุ่นวาย จนในที่สุดมีเพื่อนในกลุ่มที่หลงรักกัน จึงทำให้ทั้งกลุ่มมีความรักกันแบบเพื่อน และแก้ปัญหาการทะเลาะของทั้ง 2 กลุ่มได้โดยง่าย คือ การรักกันและมีน้ำใจซึ่งกันและกัน โดยช่วงท้ายของทุกกลุ่มมีการสรุปข้อคิดของตนเองให้เพื่อนๆกลุ่มอื่นๆได้ฟัง

10) พุดคุยและแลกเปลี่ยนกับเด็กและเยาวชนหลังได้รับชมละคร ฟังคำแนะนำจากครูประจำชั้น และกล่าวสรุปโดยผู้วิจัย และเข้าสู่กระบวนการเก็บข้อมูลหลังกระบวนการ โดยแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ในลำดับต่อไป

รูปแบบที่ 3 Empowering (เด็กได้คิด ได้ตัดสินใจ)

(ขั้นตอนในข้อที่ 1-7 เหมือนกันในกระบวนการสื่อสารละครเพื่อการพัฒนา)

8) การสร้างกระบวนการละคร หลังจากที่ได้ให้ความรู้พื้นฐานเรื่องความฉลาดทางอารมณ์เบื้องต้นแก่กลุ่มเด็กและเยาวชน และได้มีการเขียนสถานการณ์หรือการยกตัวอย่างเหตุการณ์ตามที่กลุ่มตัวเองได้ในทั้ง 5 ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ในรูปแบบที่ 3 จะทำการให้กลุ่มเด็กและเยาวชนทำการวางแผนการซักซ้อมและวางตัวบทด้วยตัวเองทั้งหมดใช้เวลา 30 นาทีในการปรึกษาและซักซ้อมก่อนแสดงจริงต่อหน้ากลุ่มอื่นๆ (ในรูปแบบที่ 3 ให้บทบาทหน้าที่แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งหมดในการวางแผน การคิดเรื่องราวและการแสดง)

9) เล่นละคร ในแต่ละกลุ่มมีการจับฉลากว่ากลุ่มไหนจะเป็นกลุ่มแรก จับโดยครูประจำชั้น กลุ่มทุกกลุ่มทำการเล่นละครและแสดงบทบาทตามที่ตนเองได้ซักซ้อมมาด้วยตนเอง กลุ่มที่ 1 การเห็นอกเห็นใจ เรื่องราวเกิดขึ้นภายในโรงเรียน กลุ่มเพื่อนไม่มีความรักความสามัคคีกันในกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มแตกแยก จนเกิดเรื่องคือ เพื่อนคนหนึ่งที่เป็นเด็กผู้หญิงในกลุ่มเกิดหกล้มเพื่อนๆจึงรีบเข้ามาช่วยทำให้เกิดการช่วยเหลือและพูดคุยอีกครั้ง ทุกคนในกลุ่มก็กลับมาคืนดีและรักกันเหมือนเดิม กลุ่มที่ 2 ทักษะทางสังคม เรื่องราวเกิดขึ้นในกลุ่มเพื่อนชายและหญิงที่ไม่ชอบกัน และแย่งของกันจึงเกิดการทะเลาะกัน จนในที่สุดมีครูประจำชั้นเข้ามาห้ามเอาไว้และสอนให้ทุกคนที่เป็นเพื่อนกันต้องรักกัน กลุ่มที่ 3 ความตระหนักรู้ในตนเอง เรื่องราวเกิดขึ้นในกลุ่มที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยทุกคนจะชอบพูดว่า “ไม่เอา ไม่กล้า” อยู่เสมอๆ ทำให้ไม่มีใครเป็นผู้นำใครและขาดคนตัดสินใจ แต่ท้ายที่สุดก็มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งลุกขึ้นมาและก้าวมาเป็นผู้นำของเพื่อนๆในกลุ่ม จากนั้นเด็กๆต่อแถวเดินไปด้วยกันกลับบ้าน กลุ่มที่ 4 การจงใจในตนเอง เรื่องราวเกิดภายในห้องเรียน คือการอ่านหนังสือสอบ แต่มีเด็กชายคนหนึ่งไม่ยอมอ่านหนังสือ ได้แต่บอกว่าเมื่อกับการอ่าน จนในที่สุดเด็กคนนั้นก็สอบตกในการสอบ กลุ่มที่ 5 การควบคุมอารมณ์ เรื่องราวเกิดขึ้นจากการทะเลาะกันในกลุ่มเด็กๆในห้องเรียนเดียวกัน โดยมีการแข่งขันกันกิน จนเกิดการทะเลาะและขว้างปากระดาษใส่กัน จนทำให้เกิดการโมโหของทั้งสองฝ่าย จนในที่สุดครูเข้ามาห้ามและกลับไปเรียนตามปกติ โดยช่วงท้ายของทุกกลุ่มมีการสรุปข้อคิดของตนเองให้เพื่อนๆกลุ่มอื่นๆได้ฟัง

10) พุศุขและแลกเปลี่ยนกับเด็กและเยาวชนหลังได้รับชมละคร ฟังคำแนะนำจากครูประจำชั้น และกล่าวสรุปโดยผู้วิจัย และเข้าสู่กระบวนการเก็บข้อมูลหลังกระบวนการ โดยแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ในลำดับต่อไป

หลังกระบวนการการสร้างละครเพื่อการพัฒนาจึงได้ข้อมูลของที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป ได้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1) แบบสังเกต มีการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลซึ่งจะนำมาอภิปรายขยายส่วนต่างๆในความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและเยาวชน 2) แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีการเก็บข้อมูลก่อน-หลัง การทำกระบวนการสื่อสาร เพื่อนำแบบประเมินที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติสำหรับนำมาเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ คือ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการละครเพื่อการพัฒนา

ส่วนที่ 1 แบบสังเกต

ส่วนที่ 2 แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบสังเกต

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

4.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.1 ส่วนที่ 1 แบบสังเกต

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตแต่ละรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา ในแต่ละด้านย่อย ได้แก่

4.1.1.1 ความตระหนักในตนเอง

4.1.1.2 การควบคุมอารมณ์

4.1.1.3 การจงใจในตนเอง

4.1.1.4 การเห็นอกเห็นใจ

4.1.1.5 ทักษะทางสังคม

4.1.2 ส่วนที่ 2 แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

4.1.2.1 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและหาคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์ รายงานผลคะแนนจำแนกเป็นข้อในแต่ละโรงเรียน รูปแบบ และก่อน-หลังกระบวนการ

4.1.2.2 หาค่าคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมก่อน-หลังกระบวนการสื่อสารการและจำแนกตามตัวแปร โรงเรียนแต่ละโรงเรียน รูปแบบการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

4.1.2.3 นำคะแนนรวมทั้ง 3 รูปแบบการสื่อสารที่ได้มาเปรียบเทียบ และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

4.1.2.4 แบ่งคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านย่อย คือ ด้านดี เก่ง สุข และเปรียบเทียบคะแนนรวมทั้ง 3 รูปแบบ

โดยใช้เกณฑ์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เป็นได้ในการแบ่งช่วงของคะแนนในแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

คะแนนตั้งแต่ 50 ขึ้นไป	อยู่ในเกณฑ์ดี ควรส่งเสริมและรักษาไว้
คะแนนตั้งแต่ 40-49	ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
คะแนนตั้งแต่ 0-39	จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตในแต่ละรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ ในแต่ละด้านย่อยทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ความตระหนักในตนเอง 2) การควบคุมอารมณ์ 3) การจงใจในตนเอง 4) การเห็นอกเห็นใจ และ 5) ทักษะทางสังคม แบ่งตามรูปแบบการสื่อสารและโรงเรียน ดังนี้

4.2.1 รูปแบบที่ 1 Top-Down “เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ”

โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา

4.2.1.1 ด้านที่ 1 ความตระหนักในตนเอง

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

ในช่วงแรกในการเจอหน้าเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ยังไม่มีความมั่นใจและต้องการการเผชิญหน้ากับคนแปลกหน้า และยังไม่กล้าคิดตัดสินใจถามตอบในการทำแบบประเมิน ต้องรอให้เพื่อนกระตุ้นหรือส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทำตามเพื่อนที่มีภาวะผู้นำ

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

สำหรับความความด้านตระหนักในตนเองของกลุ่มศึกษา คือ ขาดความเชื่อมั่นใจตนเองในช่วงแรก และยังไม่รู้สึกตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้ สำหรับความความด้านตระหนักในตนเองของกลุ่มศึกษา คือ ขาดความเชื่อมั่นใจตนเองในช่วงแรก และยังไม่รู้สึกตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

การสังเกตพบว่า เริ่มมีความคุ้นชินเริ่มซักถามพูดคุยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสิ่งที่รับชมละคร เริ่มมีความคิดเห็นเป็นของตนเองและสิ่งที่สังเกตและต่างจากก่อนกระบวนการคือ มีความเชื่อมั่นในการตอบคำถามหรือการพูดคุยกับผู้ทำกระบวนการได้มากขึ้น

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ด้านความตระหนักในตนเอง คือ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาศึกษาส่วนใหญ่หลังกระบวนการมีความคุ้นชินจึงกล้าที่จะเข้ามาพูดคุย ซักถามและเล่นกับนักแสดงหรือทีมผู้ทำกระบวนการ เนื่องจากอาจจะต้องใช้เวลาปรับตัวให้คุ้นชิน

4.2.1.2 ด้านที่ 2 การควบคุมอารมณ์

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตในด้านการควบคุมอารมณ์ในก่อนกระบวนการผู้วิจัยพบว่า ในช่วงแรกก่อนทำกระบวนการเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี และมีความต้องการอยากชมละคร จึงทำตามคำสั่งหรือทำตามทีบอกได้เป็นอย่างดี

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

กล่าวได้ว่าในด้านการควบคุมอารมณ์ของกลุ่มศึกษาในช่วงก่อนกระบวนการทำได้ดี เนื่องจากใจจดจ่ออยู่กับการตั้งใจที่จะชมละคร รวมไปถึงกิจกรรมที่รู้สึกว่ามีคนแปลกหน้าเข้ามาชวนเล่นเกมส์ ทำกิจกรรม จึงทำให้รับฟังคำสั่งและปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดี

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตของผู้วิจัยหลังกระบวนการพบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษาอยากมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการแสดงพฤติกรรมตอบสนองกับตัวนักแสดงแม้การแสดงสิ้นสุดลงแล้วก็ตาม อยากจะเข้าไปหานักแสดง และสังเกตเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนรวมทั้งกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเริ่มจะไม่มีการควบคุมตนเองคือ มีอาการเสียดัง ตะโกน แสดงออกอย่างชัดเจนกับตัวละคร

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

หลังกระบวนการในด้านการควบคุมอารมณ์ของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา พบว่า การที่กลุ่มศึกษาแสดงพฤติกรรมแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา มีการใช้เสียงที่ดังขึ้นเนื่องมาจากกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเข้าไปอยู่ในโลกของตัวละคร จนเกิดพฤติกรรมหรือที่ที่มีความเชื่อว่าจะได้เห็นและเกิดขึ้นเป็นเรื่องจริง จนส่งผลให้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมา

4.2.1.3 ด้านที่ 3 การจูงใจในตนเอง

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่า “ยังไม่รู้ ยังไม่ทราบ ไม่รู้” และการยังไม่กล้าคิด ตัดสินใจตอบ และมีอาการเงินอายกับผู้วิจัยและผู้ทำกระบวนการ

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

พฤติกรรมที่แสดงออกมาจากกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ดังกล่าวข้างต้น อาจเนื่องจากไม่มีแรงบันดาลใจ โดยก็เป็นปัจจัยสำคัญในการตอบคำถาม และเด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษา ยังไม่มีการจูงใจแต่ตนเอง คือ ยังตอบไม่ได้ในส่วนของคำถามข้อนี้

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

การจูงใจในตนเอง หลังกระบวนการเด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษา มีการแสดงออกที่จะเลียนแบบตัวละครที่ได้รับความ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาแสดงออกถึงความจริงใจในการรับชมอย่างมากสังเกตได้จากส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนเพศชายที่มีพฤติกรรมลอกเลียนแบบตัวละคร

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเริ่มมีการจูงใจในตนเอง คือ ส่วนใหญ่เริ่มทราบว่าตนเอง อยากรจะเป็นอะไรในอนาคต โดยที่ข้อนี้อาจขึ้นอยู่กับเนื้อหาของละครที่เด็กๆ ได้รับชมไป จึงมีแรงบันดาลใจที่สามารถตอบในส่วนของด้านนี้ได้

4.2.1.4 ด้านที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตของผู้วิจัยในด้านการเห็นอกเห็นใจ ก่อนกระบวนการพบว่า การให้ข้อมูลของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาจากการพูดคุยในระหว่างทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ก่อนกระบวนการ กลุ่มศึกษาทั้ง 10 คน ในด้านนี้ส่วนใหญ่เข้าใจและเชื่อมโยงได้ง่าย โดยมีการแบ่งปันความคิดเห็นกันภายในกลุ่มของเพื่อนตนเอง

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

กล่าวได้ว่าอาจเป็นเหตุการณ์ที่เด็กๆ ส่วนใหญ่พบเจอคือ การร้องไห้ อารมณ์หงุดหงิด หรือ ไม่รังแกคนอื่น จึงอาจเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่ตนเองเคยผ่านมาจึงทำให้การเห็นอกเห็นใจจึงเป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัว ทราบได้จากการพูดคุยในการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตของผู้วิจัยในด้านการเห็นอกเห็นใจ หลังกระบวนการ พบว่า กลุ่มศึกษามีพฤติกรรมของการลอกเลียนแบบท่าทางและคำพูดของนักแสดง คือ ในฉากการแสดงมีการขว้างปากระดาษใส่เพื่อนคนอื่น และเห็นว่าเป็นเรื่องตลก โดยส่วนใหญ่ก็รู้สึกสนุกไปกับละครและจากการเตรียมไว้ว่า เด็กและเยาวชนที่ทำหน้าที่เป็นคนดูจะแยกแยะถูกผิดได้ แต่เมื่อแสดงจริง เด็กและเยาวชนกลับมีการช่วยเหลือการทำสิ่งผิดๆ ของตัวละคร

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในด้านการเห็นอกเห็นใจ หลังกระบวนการ กล่าวได้ว่าจากพฤติกรรมในระหว่างการชมละครของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาคือ นำตัวเองเข้าไปอยู่กับเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละคร ทำให้สิ่งที่เตรียมและคาดว่าจะเกิดกลับไม่เป็นอย่างที่เตรียมเอา หมายความว่า ในการชมละครเป็นผลสำเร็จ แต่ในทางตรงกันข้ามคือ กลุ่มศึกษาไม่สามารถตอบประเด็นหรือเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยคิดว่าเป็นเรื่องของช่วงวัย ที่เด็กและเยาวชนได้แต่สนุกกับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า และอาจคิดว่าสิ่งที่เกิดอยู่เป็นเพียงแค่ละครเพื่อความสนุกเท่านั้น

4.2.1.5 ด้านที่ 5 ทักษะทางสังคม

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตของผู้วิจัยในด้านทักษะทางสังคมก่อนกระบวนการ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาจากการพูดคุยในก่อนกระบวนการ คือ ในช่วงของการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ พบว่ามีพฤติกรรมที่เรียบร้อย และเชื่อฟังผู้วิจัยและผู้ทำกระบวนการเป็นอย่างดี และพบว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษามีความสนิทสนมกับเป็นพื้นฐานของด้านทักษะทางสังคมของกลุ่มศึกษา แต่ในทางกลับกันในการเข้าหาผู้วิจัยหรือผู้ทำกระบวนการยังไม่พบในส่วนตรงนี้

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

กล่าวได้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมาจากกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา เป็นผลเนื่องมาจากวัยของเด็กประถมศึกษาจึงอาจเป็นปัจจัยในการเข้าหาเพื่อน และเป็นที่ยึดของเพื่อน หรือ เป็นสิ่งที่ใกล้ชิด ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในด้านนี้ แต่ในทางกลับกันการเข้าหาผู้ใหญ่หรือคนแปลกหน้าก็

ยังไม่มีให้เห็นในการทำกระบวนการครั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าไม่กล้า และยังไม่รู้วิถีเงินอายุที่จะเข้ามา ทักทายหรือแม้แต่การสบตา และขี้นให้ในการทักทาย ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นในข้อนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเด็ก และเยาวชน เพศหญิงที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรและกล้าที่จะขี้นให้ผู้วิจัยและการเข้าหานักแสดง

จากผลในแบบบสังเกตแต่ละด้านดังกล่าวข้างต้น ผลจากการสังเกตโดยรวมกล่าวได้ว่า เด็กและเยาวชนในรูปแบบการสื่อสารแบบที่ 1 คือ เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ มีพฤติกรรม การแสดงออกให้เห็นถึงความตื่นเต้นและให้ความสนใจตลอดเวลาการทำกระบวนการคือ แสดงออกอย่างตรงไปตรงมากับนักแสดง จดจ่อและตั้งใจพร้อมที่จะฟังและชมอย่างจริงจัง ในการสื่อสารรูปแบบนี้ เป็นการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้สอดแทรกในบทละครคือเรื่องความฉลาดทางอารมณ์แก่เด็กและเยาวชน โดยที่กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นเด็กและเยาวชนทั้ง 10 คนเป็นผู้รับสาร ทำหน้าที่เป็นผู้ชม โดยรวมจากแบบสังเกตพบว่า จากพฤติกรรม การตอบสนองของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับนักแสดงและมีอารมณ์ความรู้สึกไปกับสถานการณ์ของละคร ในทางตรงกันข้ามเนื้อหาหรือสารที่สอดแทรกในบทละครที่ได้เตรียมมานั้นคือ เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้านกลับพบว่าเด็กและเยาวชนให้จุดสนใจไปที่ท่าทางและการแสดงออกของตัวละครที่มากกว่าจะจดจำเนื้อหาหรือตัวบท ทราบได้จากการพูดคุยหลังกระบวนการ คือสามารถบอกถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในละครได้ แต่ยังไม่สามารถบอกข้อคิด หรือบทสรุปที่ได้จากเรื่องที่ได้รับความรู้เหล่านี้เป็นหนึ่งปัจจัยและสิ่งเร้าที่ทำให้กลุ่มศึกษาในรูปแบบที่ 1 มีผลโดยตรงกับกลุ่มศึกษา

4.2.2 รูปแบบที่ 2 Participatory “เด็กได้ร่วมคิด แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ”

โรงเรียนพองพลอยอนุสรณ์

4.2.2.1 ด้านที่ 1 ความตระหนักในตนเอง

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตพบในด้านความตระหนักในตนเองก่อนกระบวนการ คือ เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในรูปแบบที่ 2 ส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออก และไม่มีผู้ที่กล้าตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในการตอบคำถามระหว่างการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ รวมทั้งในส่วนของ การไม่กล้าเข้าหาผู้ทำกระบวนการ มีทางทำการแสดงออกแบบไม่คุ้นชิน และไม่เข้าใจกับการมาของผู้ทำกระบวนการ

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะการแสดงออกของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยเรียนรู้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมาที่แสดงถึงความไม่มั่นใจ และยังไม่กล้าตัดสินใจในภาวะการตอบ

คำถามแบบกลุ่มใหญ่โดยมีเด็กและเยาวชนที่เป็นเพื่อนห้องเดียวกันอยู่ในสถานการณ์ด้วย ปัจจุบันผู้วิจัยมองว่าเป็นพฤติกรรมธรรมชาติของช่วงวัยที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อนวัยเดียวกัน และในขณะเดียวกันก็จะไม่ยอมเสียหน้าหรือแสดงออกถึงความอับอายให้ตนเองต่อหน้าเพื่อนจึงทำให้ก่อนกระบวนการในรูปแบบที่ 2 ยังไม่ส่งผลต่อด้านความตระหนักในตนเองเท่าที่ควร

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่มีการเข้าหาและพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดมากขึ้น มีการตอบโต้ที่มากกว่าในขั้นก่อนกระบวนการ ในด้านความตระหนักในตนเองแสดงออกผ่านกลุ่มศึกษาโดยส่วนใหญ่มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น รวมทั้งระหว่างกระบวนการกลุ่มศึกษามีความสนุกสนานและตั้งใจทำกระบวนการตามผู้ทำกระบวนการได้ค่อนข้างดี โดยเฉพาะที่เห็นเด่นชัดคือ การตัดสินใจด้วยตนเอง

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

จากแบบสังเกตผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในกิจกรรมละลายพฤติกรรมและแบบฝึกหัดการสร้างละครเบื้องต้น รวมไปถึงเกมส์ต่างๆที่สอดแทรกองค์ความรู้เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่กลุ่มศึกษา จึงเป็นปัจจัยส่งที่ทำให้ด้านความตระหนักในตนเองเพิ่มขึ้น ทราบได้จากพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงไป

4.2.2.2 ด้านที่ 2 การควบคุมอารมณ์

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในด้านการควบคุมอารมณ์รูปแบบที่ 2 ก่อนกระบวนการพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มศึกษาที่เป็นเด็กและเยาวชน 10 คน ในช่วงแรกมีพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปกติคือ เชื้อพึงอยากตั้งอกตั้งใจ แต่ไม่นานนักก็เริ่มมีการพูดคุยและเริ่มมีการเล่นกันของกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในห้องเดียวกัน จนผู้วิจัยต้องทำการแยกกลุ่มโดยทันที เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีสมาธิ เมื่อแยกกลุ่มก่อนเข้ากระบวนการก็เกิดการวิ่งเล่นของกลุ่มศึกษาในบางคนทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในระหว่างสถานการณ์เกิดพูดคุยและเล่นกันไปตามๆกัน

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

คือ เวลาเป็นปัจจัยที่ทำให้อารมณ์ ความรู้สึกและการแสดงออกของเด็กและเยาวชนในกลุ่มศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกมามากกว่า เนื่องจากการจัดกระบวนการสื่อสารในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ช่วงเวลากิจกรรมจัดการคือ เวลาหลังพักเที่ยงของโรงเรียน ดังนั้นเมื่อกิจกรรม

ได้พักผ่อนและเข้ามาสู่การทำกิจกรรมโดยทันทีทำให้มีพฤติกรรมที่ยังรู้สึกว่าย่อยยากที่จะเล่นและสนุกกับการพักผ่อนที่ติดพันมาจากช่วงพักเที่ยง

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

หลังกระบวนการสื่อสารการละครในรูปแบบที่ 2 ในด้านการควบคุมอารมณ์ สิ่งที่ผู้วิจัยพบคือ ส่วนใหญ่ของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 10 คน สังเกตว่ามีความนิ่ง และสงบลงเนื่องจากทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดทางด้านการแสดง ได้แก่ สมาธิ จิตนาการและความเชื่อ รวมไปถึงกระบวนการละครที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนเมื่อได้โจทย์ในแต่ละกลุ่มตามที่แบ่งทั้ง 5 ด้าน ส่วนใหญ่พฤติกรรมในด้านการควบคุมอารมณ์จากหลังกระบวนการถือว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้ในการศึกษามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป สังเกตได้จากจุดสนใจเปลี่ยนไปจากเดิมที่เล่นกับเพื่อนและสนุกกับเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน กลับกลายเป็นมาสนใจกับเนื้อหาละครที่จะสร้างในกลุ่มเดียวกัน มีการปรึกษาและร่วมกันคิด

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในหลังกระบวนการคือ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านการควบคุมอารมณ์ของกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษามีความน่าสนใจ โดยที่กลุ่มศึกษาอาจไม่รู้ตัว กล่าวได้ว่าเมื่อจุดสนใจของกลุ่มเด็กและเยาวชนเปลี่ยนไป เสริมกับการอบรมและให้องค์ความรู้ด้านกระบวนการละครเบื้องต้น ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษามีความสนใจ สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ดังนั้นกล่าวได้ว่าด้านการควบคุมอารมณ์ในเด็กและเยาวชน รูปแบบที่ 2 ผู้วิจัยคิดว่าขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าและสิ่งกระตุ้นของเด็กและเยาวชนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกอย่างตรงกันข้ามในก่อนและหลังกระบวนการ

4.2.2.3 ด้านที่ 3 การจงใจในตนเอง

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตพบในการเก็บข้อมูลช่วงก่อนกระบวนการ ในรูปแบบที่ 2 ด้านการจงใจในตนเอง คือเด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถตอบได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร จากการพูดคุยกลุ่มศึกษาไม่สามารถบอกได้ว่า ปัญหาคืออะไร การแก้ปัญหาคืออะไร เมื่อถามคำถามในเรื่องของอนาคตเด็กและเยาวชนกลุ่มใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกับคำถาม

เหล่านี้ มีแต่ส่วนน้อยในกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาซึ่งพบว่าการแสดงออกของส่วนน้อยที่สามารถตอบได้ คือ เป็นเด็กที่มีพื้นฐานการเรียนค่อนข้างดีอยู่แล้ว

(2) ความคิดเห็นจากผู้วิจัย

กล่าวได้ว่า ก่อนกระบวนการในด้านการจูงใจในตนเอง เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาที่ไม่เข้าใจเพราะเป็นเรื่องที่ยังไม่ได้เกิดขึ้นคือเรื่องของอนาคต ซึ่งไม่ได้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใกล้ตัว จึงไม่สามารถเชื่อมโยงได้ แต่หากในประเด็นที่เป็นเรื่องง่ายๆที่สามารถเชื่อมโยงในชีวิตประจำวันได้ เด็กและเยาวชนโดยรวมตอบได้ ซึ่งอาจตอบได้ว่าก่อนกระบวนการ พื้นฐานความรู้ส่งผลต่อการเข้าใจในด้านการจูงใจในตนเองของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

เมื่อผ่านกระบวนการละคร สิ่งที่ผู้วิจัยพบคือ มีการรับฟังอย่างตั้งอกตั้งใจในเรื่องของความรู้พื้นฐานของด้านความฉลาดทางอารมณ์ สามารถยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนขึ้นได้ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการคิด วางแผน และกระบวนการ แสดงออกซึ่งความสนใจในการคิด เห็นถึงภาวะผู้นำผู้ตามในกลุ่มของตนเอง รวมถึงในการแสดงที่ต่างกลุ่มต้องออกมาแสดง ซึ่งเห็นถึงการแก้ปัญหาในแต่ละคนว่าใครจะทำหน้าที่อะไร และใครจะรับบทเป็นอะไร เกิดการถกเถียงในกลุ่มจนได้ข้อสรุปจากผู้ทำกระบวนการเป็นคนช่วยคิดตัดสินใจในที่สุด

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในด้านการจูงใจในตนเองหลังกระบวนการ ในรูปแบบที่ 2 พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเรียนรู้และเข้าใจในด้านนี้ได้ดีขึ้นจากการเทียบเคียงในเรื่องที่ใกล้ตัว ก่อนกระบวนการอาจไม่เข้าใจเพราะไม่มีองค์ความรู้มากพอในการนำมาเทียบเคียง แต่เมื่อได้ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ในการสร้างละครจึงทำให้ส่งผลต่อความเข้าใจและนำเสนอออกมาในรูปแบบของการแสดงได้อย่างชัดเจน

4.2.2.4 ด้านที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตพบก่อนกระบวนการด้านการเห็นอกเห็นใจในรูปแบบที่ 2 คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ยังแสดงออกไม่ชัดเจน ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมเงียบ ไม่มีมีส่วนร่วมในระหว่างการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยจึงปรับคำให้ง่ายมากขึ้นและยกตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับช่วงวัยที่กลุ่มศึกษาจะได้พบเจอในชีวิตประจำวัน ทำให้มี

พฤติกรรม การตอบสนองที่ดีขึ้น โดยมีการพูดคุยเรื่องการช่วงเหลือคนอื่น รู้จักสงสารคนอื่น และมีเมตตา กับคนอื่น ๆ

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในด้านการเห็นอกเห็นใจ ก่อนกระบวนการในรูปแบบที่ 2 กล่าวได้ว่า ก่อนกระบวนการ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาอาจยังไม่เข้าใจในคำถามหรือหัวข้อที่จะพูดในแต่ละด้านของความฉลาดทางอารมณ์ แต่หากเชื่อมโยงและปรับสถานการณ์ หรือคำพูดให้ชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจมากขึ้นเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาก็จะรู้สึกว่ามันง่ายกว่าตนเองเคยมีประสบการณ์ร่วมกับผู้เล่าโดยทันที

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

ในรูปแบบที่ 2 หลังกระบวนการสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตพบคือ พฤติกรรมของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาที่มีส่วนร่วมมากขึ้น คือ กล้าพูด กล้าแสดงออก ทำให้ส่งผลออกมาในด้านการเห็นอกเห็นใจที่ผู้วิจัยสามารถรับรู้ได้ผ่านคำพูดและประโยคสนทนาในกลุ่มของเด็กและเยาวชนหลังจากที่ได้ให้องค์ความรู้ทางด้านความฉลาดทางอารมณ์และร่วมทำกระบวนการทางการละคร พบว่าการส่งผลต่อกลุ่มเพื่อนก็เริ่มแสดงออกมาผ่านเกมส์และแบบฝึกหัดในหัวข้อด้านนี้ชัดเจนขึ้นคือ เริ่มมีการช่วยเหลือกัน ในระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง ตัวเล็กและตัวใหญ่

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

หลังกระบวนการ ด้านความเห็นอกเห็นใจ ในรูปแบบที่ 2 กล่าวได้ว่า กระบวนการละคร กิจกรรมและเกมส์ต่างๆที่สอดแทรกประเด็นเรื่องต่างๆเข้าไป ทำให้กลุ่มศึกษามีการแสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจนในกิจกรรมและเกมส์นั้นๆ ซึ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ด้านการเห็นอกเห็นใจมีผลต่อกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา

4.2.2.5 ด้านที่ 5 ทักษะทางสังคม

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

ด้านทักษะทางสังคมในรูปแบบที่ 2 พบว่า ช่วงแรกจากการเฝ้าสังเกตส่วนใหญ่ เด็กและเยาวชนมีทักษะทางด้านนี้ทุกๆไปคือ เพื่อน เรียนรู้จากเพื่อน และให้ความสำคัญในเรื่องของเพื่อน ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมแสดงออกการยอมรับในกลุ่มเพื่อน การใช้คำพูดตามๆกัน และส่วนใหญ่ก็มักจะให้คนที่มิภาวะผู้นำเป็นคนตัดสินใจ และผู้ตามที่แสดงการยอมรับจากความคิดของผู้นำ

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในรูปแบบที่ 2 หลังกระบวนการ ด้านทักษะทางสังคม กล่าวได้ว่า ช่วงวัยของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา อยู่ในช่วงวัยที่ต้องการการยอมรับมากขึ้น จากการสังเกตในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นคือ ส่วนใหญ่ต้องการเป็นที่ยอมรับ จึงเอาตนเองเป็นผู้นำทางความคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาให้เพื่อน รวมไปถึงแสดงการรับฟังจากการพูดคุยในระหว่างการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

หลังกระบวนการในรูปแบบที่ 2 ด้านทักษะทางสังคม สิ่งที่ผู้วิจัย สังเกตพบคือ เด็กและเยาวชนได้ทำกระบวนการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาแสดงออกถึงความ สนอกสนใจ และจดจ่ออยู่กับกิจกรรมที่ทำกับเพื่อน มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นหมู่คณะจาก การเล่นเกมและกิจกรรมทางกระบวนการละครมีการแสดงออกอย่างชัดเจนถึงบทบาทของผู้นำ และผู้ ตามในกลุ่มศึกษาทั้ง 10 ที่กระจายของไปในแต่ละกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม สลับกันเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในเรื่อง ที่ตนเองสามารถแบ่งปันได้

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในรูปแบบที่ 2 หลังกระบวนการ ด้านทักษะทางสังคม กล่าวได้ว่า ทักษะทางสังคมก็จะเห็น ได้ชัดเจนขึ้นเมื่อมีกิจกรรมหรือการเข้ากลุ่ม มีการคิด วางแผนภายในกลุ่ม มี การแบ่งงานแบ่งหน้าที่ เหล่านี้ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมที่มาจากจิตใจอารมณ์ ความรู้สึก ที่ สังเกตได้จากเมื่อกลุ่มเด็กและเยาวชนได้เข้ากลุ่มกับเพื่อน จะเกิดการแลกเปลี่ยนความคิด บทบาทผู้นำ และผู้ตาม รวมไปถึงการช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ภายในกลุ่มของตนได้อย่างชัดเจน

ผลจากการสังเกตโดยรวมในแบบสังเกตรูปแบบที่ 2 กับกลุ่มศึกษาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ผ่องพลอยอนุสรณ์ พบว่า กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 10 คน ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นำเสนอในรูปแบบการจัดกิจกรรมและ กระบวนการทางการละคร สร้างให้เด็กและเยาวชนเกิดความอยากรู้อยากลอง ในการทำกิจกรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนกับกลุ่มผู้ทำกระบวนการโดยการให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้กระบวนการละคร เบื้องต้นและสร้างละครขึ้นมา โดยท้ายที่สุดกลุ่มผู้ทำกระบวนการจะเป็นคนตัดสินใจจากสิ่งที่เด็กและ เยาวชนคิด ในกระบวนการนี้อาจตอบได้ว่า ไม่มีสิ่งเร้ารอบตัว เช่น ตัวละคร หรือ นักแสดง ทำให้อยู่ใน การควบคุมได้ดี มีกิจกรรมให้เล่น มีกระบวนการทางละครให้ได้ลอง เหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่นำมาสู่ พฤติกรรมที่เด็กและเยาวชนแสดงออก และสามารถให้เด็กและเยาวชนอยู่ในการควบคุมของกลุ่มผู้ทำ

กระบวนการได้ และหากกล่าวถึงในเรื่องด้านต่างๆของความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในรูปแบบที่ 2 จะสามารถเห็นถึงการแสดงออกของพฤติกรรมผ่านกระบวนการ เนื่องจากสามารถสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกได้ชัดเจน กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีความตื่นตัว (Active) ในการทำกิจกรรมและกระบวนการทดลอง โดยมีการตอบสนองได้ดีกับประเด็นด้านความฉลาดทางอารมณ์ที่กลุ่มผู้ทำกระบวนการสอดแทรกไว้ในเกมส์หรือแบบฝึกหัดต่างๆ

4.2.3 รูปแบบที่ 3 Empowering “เด็กได้คิด ได้ตัดสินใจ”

โรงเรียนประถมานตรี

4.2.3.1 ด้านที่ 1 ความตระหนักในตนเอง

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตกลุ่มศึกษาความตระหนักในตนเอง ก่อนกระบวนการ ผู้วิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในโรงเรียนนี้ก่อนกระบวนการ ไม่กล้าพูดคุย หรือแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมกับผู้วิจัยหรือผู้ทำกระบวนการ มีพฤติกรรมที่เข้าหากลุ่มเพื่อน ไม่ออกจากกลุ่ม และพูดคุยกันเป็นกลุ่ม แต่ส่วนน้อยที่จะแสดงออกถึงความเชื่อมั่นและกล้าตัดสินใจแทนเพื่อนในกลุ่ม

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในส่วนของความคิดเห็นของผู้วิจัยก่อนกระบวนการ กล่าวได้ว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน ยังคงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกลัว กลัวที่จะตอบผิด หรือบางคนก็ไม่กล้าตอบ มีการเชื่อมั่นในกลุ่มเพื่อนความคิดของเพื่อนที่มีภาวะผู้นำในกลุ่ม สิ่งที่พบจากการสังเกต

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

หลังกระบวนการในรูปแบบที่ 3 ด้านความตระหนักในตนเอง จากการสังเกตพบว่า เมื่อหลังการทำกิจกรรมเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ผ่านกระบวนการละลายพฤติกรรม เช่นเดียวกับกับรูปแบบที่ผ่านมาข้างต้น แต่จากการสังเกตรูปแบบที่ 3 พบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษา มีความกล้าแสดงออก และความเชื่อมั่นในตนเองในกลุ่ม โดยแสดงออกผ่านกับเพื่อนในกลุ่มของตนเองอย่างต่างกันกับในช่วงแรกที่ทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์อย่างเห็นได้ชัด เริ่มมีการเข้ามา

เล่น กล้าพูด กล้าคุย กล้าคิดและตัดสินใจในกลุ่มจากการสังเกตในระหว่างการทำละคร ที่ทุกคนจะแสดงความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองและนำออกมาแบ่งปันภายในกลุ่ม

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

จากการสังเกตคือ ระหว่างทำกระบวนการเห็นได้ชัดเจนว่ากลุ่มที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 10 คน มีบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับอย่างชัดเจน เริ่มมีความคิดแสดงออกมาให้เห็น และตัดสินใจกันโดยมีการแบ่งปันความคิดและกล้าที่จะตัดสินใจในกระบวนการสร้างละครที่ให้บทบาทหน้าที่กับกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยตรง

4.2.3.2 ด้านที่ 2 การควบคุมอารมณ์

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตด้านการควบคุมอารมณ์ ก่อนกระบวนการในกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คน โดยรวม พบว่า ในเรื่องของอารมณ์ของเด็กๆในช่วงก่อนทำกิจกรรมและเข้ากระบวนการ เด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างมีความสุขที่เหมือนติดพันมาตั้งแต่พักเที่ยง ซึ่งในการทำกิจกรรมนี้ เป็นชั่วโมงเรียนชั่วโมงเหมือนกันทุกรูปแบบ ในการสังเกตรูปแบบนี้ พบว่ายังทำให้เด็กและเยาวชนมีความอยากรู้และอยากลอง อีกทั้งปัจจัยของความตื่นเต้นที่ได้ทำกิจกรรม สังเกตจากการแสดงออกการพูดคุยเสียงดัง การมีพฤติกรรมที่ให้เห็นถึงการเกี่ยวเนื่องของการเล่นช่วงพักกลางวัน ซึ่งมีความอยากที่จะใช้พลังที่อยู่ในตัวร่วมกิจกรรมทำให้ด้านการควบคุมอารมณ์ในกลุ่มที่ใช้ในการศึกษายังไม่ส่งผลในช่วงแรก

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

จากแบบสังเกตความคิดเห็นของผู้วิจัยกล่าวได้ว่าก่อนกระบวนการเด็กและเยาวชนโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีสมาธิและพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการ แต่มีความต้องการที่จะร่วมสนุกกับผู้ทำกระบวนการ ซึ่งเห็นได้จากการพูดคุยและการเล่นในกลุ่มที่ไม่สามารถควบคุมและดูแลได้ในช่วงก่อนกระบวนการ

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

หลังทำกิจกรรมและกระบวนการสื่อสารการละครจนเสร็จสิ้นจากการสังเกต พบว่า เด็กและเยาวชนมีความตื่นตัว และค่อนข้างมีพลังมากกว่าเดิม คือ เมื่อทำกิจกรรมหรือการให้ความรู้พื้นฐานทั้งในเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์และการสร้างละครเบื้องต้น กลุ่มศึกษาทั้ง 10 ส่วนใหญ่มีความสุข มีการแสดงออกถึงความต้องการที่จะเล่นและมีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าในช่วง

ก่อนกระบวนการ ทำให้การควบคุมในการทำกระบวนการค่อนข้างเป็นไปได้ยากลำบาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงของก่อนทำกระบวนการจากที่มีการพูดคุยเสียงดังและนอกเรื่องที่เกี่ยวข้องกระบวนการ หลังกระบวนการพบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนอยู่ในการควบคุมมากขึ้น

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

จากการสังเกต กล่าวได้ว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในรูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่ให้บทบาทหน้าที่แก่เด็กและเยาวชนในการสร้างละครทั้งหมดคือ ตั้งแต่คิดเรื่อง บท จนกระทั่งการซักซ้อม จึงเห็นว่าปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่การให้อิสระแก่เด็กและเยาวชน ผลที่ตามมาอาจทำให้ไม่มีการควบคุมพลังของกลุ่มเด็กและเยาวชน และการสื่อสารในแต่ละช่วงของกระบวนการค่อนข้างมีอุปสรรค

4.2.3.3 ด้านที่ 3 การจงใจในตนเอง

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

การสังเกตในแบบสังเกตกลุ่มศึกษาทั้ง 10 คน ในรูปแบบที่ 3 ด้านการจงใจในตนเองพบว่า การตอบคำถามที่เป็นคำถามพื้นฐานในแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ที่ถามในส่วนเกี่ยวข้องในด้านนี้ พบว่า ไม่สามารถตอบได้อย่างเจน สังกัดได้จากการพูดคุยในระหว่างการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ส่วนน้อยจะทราบถึงว่าอะไรคือแรงจูงใจ หรือ ความหวัง รวมถึงอนาคต มีส่วนน้อยที่สามารถตอบได้อย่างชัดเจนและเข้าใจในคำถาม เช่น การแก้ปัญหา การตั้งเป้าหมาย และความสำเร็จในอนาคต เป็นต้น

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

กล่าวได้ว่า โดยพื้นฐานเด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการจงใจในตนเอง และไม่รู้จักเป้าหมายในชีวิตว่าอยากเป็นอะไร อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านประสบการณ์และเรื่องใกล้ตัว ผู้วิจัยคิดว่าเด็กและเยาวชนในกลุ่มศึกษาที่ตอบได้ส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานเดิมในบุคคลคือ มีประสบการณ์ชีวิตที่มากกว่า และเข้าใจการแก้ปัญหากับการไม่เข้าใจคำถาม โดยการซักถามและยกตัวอย่างแทนเพื่อนในกลุ่ม เหล่านี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเกิดจากตัวพื้นฐานแต่ละบุคคลอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งเป็นส่วนน้อยในกลุ่มศึกษาในรูปแบบที่ 3 โดยส่วนใหญ่มีพื้นฐานเดิมทางความรู้ที่ดี

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

หลังกระบวนการและกิจกรรมในรูปแบบที่ 3 ด้านการจงใจในตนเองจากการสังเกตพบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษายังคงพูดถึงเรื่องเดิมๆ ไม่ไกลจากเรื่องที่เคย

ตอบคำถามจากการพูดคุยในระหว่างก่อนทำกระบวนการ แต่และสิ่งที่พบคือ เด็กและเยาวชนในรูปแบบที่ 3 ทำตามความเข้าใจในวัยของตนเอง แสดงผ่านกระบวนการสร้างละครที่นำมาจากการแก้ปัญหาผ่านในกลุ่ม และการตั้งเป้าหมายว่าจะทำการแสดงต่อหน้าคนดูคือ เพื่อนกลุ่มอื่นๆ ทำให้เห็นถึงปัจจัยด้านนี้ได้ดี คือ การช่วยกันแก้ไขปัญหาในการสร้างกระบวนการละคร

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

พบว่า การเรียนรู้ในด้านการจูงใจตนเองของเด็กและเยาวชนในรูปแบบที่ 3 นี้ เรียนรู้ผ่านกระบวนการการสร้างละครอย่างแท้จริง เป็นการเรียนรู้การมุ่งหวังการแก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือกันในการทำละครขึ้นมา เพื่อที่จะแสดงร่วมกันในกลุ่มของแต่ละกลุ่มที่ได้แบ่งออกไป และเนื้อหาที่ออกมาผ่านการแสดงก็สามารถเห็นถึงการชักจูงและการยอมรับความผิดพลาดในระหว่างการทำละครแสดง แสดงออกถึงความจริงใจที่จะพยายามนำละครให้ดำเนินเรื่องไปตั้งแต่ต้นจนจบได้

4.2.3.4 ด้านที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกตด้านการเห็นอกเห็นใจ ก่อนกระบวนการเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษา สามารถตอบคำถามได้ และค่อนข้างเห็นด้วยกับ คำถามที่ให้ทำในแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ คือ ส่วนใหญ่พูดคุยและแลกเปลี่ยนโดยใช้สถานการณ์ที่ตนเองเคยพบเจอมาและเล่าให้ผู้วิจัยและเพื่อนๆ ในกลุ่มฟัง ส่วนน้อยที่จะไม่แสดงความคิดเห็นหรือนั่งฟังเรื่องของเพื่อน โดยไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือโต้ตอบ และสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่ในกลุ่มที่ใช้ในการศึกษารูปแบบที่ 3 พื้นฐานเดิมเป็นคนเรียนค่อนข้างดี หัวไว และมีภาวะผู้นำในหลายๆคน จากการพูดคุยกับครูประจำชั้น

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในรูปแบบที่ 3 สังเกต กล่าวได้ว่า พื้นฐานเดิมของแต่ละบุคคล คือ ประสบการณ์การเชื่อมโยงเนื้อเรื่องที่ตนได้เจอหรือได้พบ นำมาพูดคุยและแลกเปลี่ยนในด้านนี้ได้ดี ซึ่งมาจากพื้นฐานของตัวบุคคลในกลุ่มศึกษา

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

จากการสังเกต พบว่า ในกระบวนการเราให้เด็กและเยาวชนได้ทำการเลือกเรื่องของตนเองและสิ่งที่พบคือ เด็กและเยาวชนสามารถรู้ลึกและรับรู้กับด้านนี้ได้ดี มีการนำเสนอผ่านเรื่องราวในละครที่กลุ่มตนเองได้รับฝัดชอบ

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

จากแบบสังเกต กล่าวได้ว่า เนื่องจากประสบการณ์ในการเชื่อมโยงของกลุ่มศึกษา อาจเป็นปัจจัยในการนำมาสร้างบทละคร และนำเสนอโดยการถ่ายทอดออกมาได้เป็นอย่างดี มีฉากร้องไห้ มีฉากที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว คนสูงอายุ ฉากที่ครูอบรมสั่งสอนเด็ก ด้านนี้จึงเป็นด้านที่เห็นได้ชัดเจนจากรูปแบบที่ 3 เกิดจากการสะท้อนความคิดผ่านสื่อละครโดยตรง

4.2.3.5 ด้านที่ 5 ทักษะทางสังคม

1) ก่อนกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตพบในรูปแบบที่ 3 ด้านทักษะทางสังคมก่อนกระบวนการพบว่า กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 10 คนมีพฤติกรรมที่เข้ากันได้ดีในเรื่องของกลุ่มเพื่อน การช่วยเหลือ และความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนรอบห้อง สังเกตได้จากการพูดคุยในระหว่างการทำแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษามีการช่วยถามตอบในข้อสงสัยจากการถามของผู้วิจัยในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด ส่วนการแสดงออกถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอีกด้านคือ มีการช่วยกันตามเพื่อนที่ไม่มาฟัง เรียกแล้วไม่มาหรือคนไม่มาในรายชื่อของการคัดเลือกกลุ่มศึกษาได้ทำการให้ข้อมูลช่วยเหลือผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในด้านทักษะทางสังคมในก่อนการทำกระบวนการกล่าวได้ว่า ด้านทักษะทางสังคมในเรื่องของการมีน้ำใจ การช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อนและคนแปลกหน้าถือว่าเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนตั้งแต่ก่อนเริ่มกระบวนการคือก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการและกิจกรรมก็ได้สังเกตว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาได้ให้ความร่วมมือทางด้านนี้เป็นอย่างดีจากพฤติกรรมดังกล่าว

2) หลังกระบวนการ

(1) สิ่งที่พบจากการสังเกต

หลังจากระบวนการสื่อสารสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตพบในรูปแบบที่ 3 ในด้านทักษะทางสังคม พบว่า เด็กและเยาวชนตัวอย่างทั้ง 10 คน มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มของตนเอง ทั้ง 5 กลุ่มที่แบ่งไปในช่วงตอนต้นกระบวนการพบว่า การเข้าสังคมของทั้ง 10 คน กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาไม่มีปัญหาที่แสดงออกทางพฤติกรรมให้เห็นถึงการเข้าร่วมกับเพื่อนคนอื่นไม่ได้ มีแต่พยายามจะปรับตัวในเรื่องของกลุ่มเพศชายและหญิงที่เห็น ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มเกิดขึ้นให้เห็นในทุกๆกลุ่มที่กลุ่มศึกษาได้กระจายอยู่ สิ่งที่สังเกตในการแก้ปัญหาคือ ภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นย่อยจากหัวหน้า

ห้อง กลายเป็นหัวหน้ากลุ่มในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเห็นพฤติกรรมการเป็นคนสรุปความคิดที่มีส่วนร่วมกันภายในกลุ่ม

(2) ความคิดเห็นของผู้วิจัย

พบว่า การแสดงออกถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เกิดขึ้นจากกระบวนการที่มีการใช้การสื่อสารในรูปแบบของการให้พลังแก่เด็กและเยาวชนคือ ในรูปแบบที่ 3 เด็กและเยาวชนจะมีการคิด และตัดสินใจด้วยตนเองอาจทำให้เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ลดความกลัว ซึ่งออกมาเป็นความมั่นใจในการที่จะตัดสินใจในเพื่อนวัยเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกันได้อย่างมีอิสระมากกว่า การที่มีผู้ใหญ่รอให้การตัดสินใจ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มเด็กและเยาวชนในด้านดีคือ การมีความเข้าใจในแบบที่ตนเองเข้าใจ และจริงใจที่จะสร้างผลงานของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมกลุ่มเพื่อนในด้านนี้

จากการสังเกตด้านกระบวนการทั้งก่อนและหลังในรูปแบบที่ 3 ทั้ง 5 ด้านย่อยตามหลัก ดี เก่ง สุข กล่าวได้ว่า การใช้รูปแบบการสื่อสารที่ให้เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษาเป็นผู้คิด ผู้ตัดสินใจทั้งหมด ในรูปแบบนี้คล้ายกับรูปแบบที่ 2 ตรงที่ให้บทบาทเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเช่นกัน มีส่วนต่างกันคือ เด็กและเยาวชนในรูปแบบที่ 3 นี้ จะเป็นคนคิดและตัดสินใจในกระบวนการทั้งหมดของการทำละคร และจากการสังเกตพฤติกรรมพบว่า กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีสมาธิอยู่กับเรื่องราวที่จะทำ และยากที่จะควบคุม เพราะพลังของเด็กและเยาวชนที่ต่อเนื่องมาจากช่วงเวลาหลังพักเที่ยงของทางโรงเรียน ส่งผลต่อการทำกระบวนการ เนื่องจากความสนุกที่ติดพันต่อการเล่นในระหว่างการทำ เป็นปัจจัยที่ทำให้การส่งผลทำให้เกิดพลังเพิ่มในด้านร่างกาย และจิตใจ คือ การได้รับบทบาทหน้าที่ในกระบวนการละคร ด้วยตนเอง ซึ่งอาจมีการผ่านการให้ความรู้ทางละครพื้นฐานมาบ้างในระหว่างกระบวนการ ยิ่งทำให้เด็กและเยาวชนมีความต้องการที่จะเล่นและสนุกไปกับกิจกรรมที่ตนกำลังจะได้รับมอบหมาย จึงทำให้รูปแบบที่ 3 ส่งผลในการควบคุมของการทำกระบวนการค่อนข้างมีอุปสรรค แต่ในทางกลับกันสิ่งที่เห็นเด่นชัดในรูปแบบนี้คือ เด็กและเยาวชนคิดได้อย่างอิสระกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกเนื้อหาไปในทางเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน มีการแบ่งหน้าที่และพูดคุยกันภายในกลุ่ม มีการสื่อสารที่ใช้ภาษาและความเข้าใจในวัยเดียวกัน กลุ่มเดียวกัน และการนำเสนอออกมาเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและจริงใจในมุมมองของเด็กและเยาวชน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ 3 รูปแบบ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนกระบวนการและหลังกระบวนการทั้ง 3 โรงเรียน ดังนี้

ตารางที่ 4.1 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1 (ก่อนกระบวนการ)

รูปแบบที่ 1 Top-Down โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา		
ด้านความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	2.60	.516
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	2.50	.858
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	2.10	.568
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	2.50	.707
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	2.00	.471
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	2.40	.843
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต	2.60	.516
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้	2.60	.699
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	2.60	.843
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	2.60	1.26
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	2.30	.675
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	2.20	1.22
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	2.50	.707
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	1.80	.789
15.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน	1.50	.527
คะแนนรวม	34.80	-

ตารางที่ 4.2 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1 (หลังกระบวนการ)

รูปแบบที่ 1 Top-Down โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา			
ด้านความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.	เพิ่ม+/ลด-
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	2.00	.816	+0.6
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	2.20	1.03	-0.3
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	2.10	.876	0
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	2.30	.675	-0.2
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	2.10	.738	+0.1
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	1.80	.919	-0.6
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต	2.20	.919	-0.4
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้	2.40	.843	-0.2
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	2.20	1.13	-0.4
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	2.70	1.25	+0.1
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	2.60	.843	+0.3
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	2.60	1.17	+0.4
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	2.10	1.10	-0.4
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	2.10	.994	+0.3
15.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน	1.80	.789	+0.3
คะแนนรวม	33.20	-	-

ตารางที่ 4.3 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 2 โรงเรียนที่ 2 (ก่อนกระบวนการ)

รูปแบบที่ 2 Participatory โรงเรียนฟ่องพลอยอนุสรณ์		
ด้านความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	3.20	.422
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	3.10	.876
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	3.20	.789
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	3.40	.699
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	3.30	.675
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	2.80	1.03
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต	3.20	.632
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้	3.00	.816
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	3.50	.789
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	3.50	.527
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	3.20	.789
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	3.50	.707
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	2.90	.738
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	2.90	.876
15.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน	3.10	.738
คะแนนรวม	47.50	-

ตารางที่ 4.4 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 2 โรงเรียนที่ 2 (หลังกระบวนการ)

รูปแบบที่ 2 Participatory โรงเรียนฟองพลอยอนุสรณ์			
ด้านความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.	เพิ่ม+/ลด-
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	3.70	.483	+0.5
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	3.60	.516	+0.5
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	3.90	.316	+0.7
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	3.60	.516	+0.2
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	3.70	.483	+0.4
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	3.60	.516	+0.8
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต	3.80	.422	+0.6
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้	3.50	.707	+0.5
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	3.70	.483	+0.2
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	3.70	.483	+0.2
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	3.80	.422	+0.6
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	3.70	.483	+0.2
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	3.60	.516	+0.7
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	3.70	.483	+0.8
คะแนนรวม	55.50	-	-

ตารางที่ 4.5 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 3 โรงเรียนที่ 3 (ก่อนกระบวนการ)

รูปแบบที่ 3 Empower โรงเรียนประถมดนตรี		
ด้านความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	2.20	.632
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	2.20	.789
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	2.30	.675
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	2.50	.527
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	2.20	.632
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	2.10	.738
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต	2.50	.707
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้	2.70	.675
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	2.40	.699
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	2.80	.789
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	2.60	.699
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	2.50	.850
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	2.30	.823
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	2.40	.843
15.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน	2.40	.843
คะแนนรวม	36.10	-

ตารางที่ 4.6 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 3 โรงเรียนที่ 3 (หลังกระบวนการ)

รูปแบบที่ 3 Empowering โรงเรียนประภามนตรี				
ด้านความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	S.D.	เพิ่ม+/ลด-	
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	2.30	.675	+0.1	
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	2.20	.632	+0.1	
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	2.20	.632	-0.1	
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	2.40	.516	-0.1	
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	2.40	.516	+0.2	
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	2.50	.527	+0.4	
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต	2.50	.707	0	
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรค ได้	2.80	.632	+0.1	
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	2.50	.707	+0.1	
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	2.90	.738	+0.1	
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	2.60	.699	0	
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	2.80	.789	+0.3	
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	2.40	.699	+0.1	
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มิเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	2.40	.699	0	
15.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน	2.50	.707	+0.1	
คะแนนรวม	37.40	-	-	

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมจำแนกข้อ 3 รูปแบบ ก่อน-หลังกระบวนการ

ความฉลาดทางอารมณ์	รูปแบบที่ 1 Top-Down				รูปแบบที่ 2 Participatory				รูปแบบที่ 3 Empowering			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1.เด็กคิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง	2.60	.516	2.00	.816	3.20	.422	3.70	.483	2.20	.632	2.30	.675
2.เด็กคิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้	2.50	.858	2.20	1.03	3.10	.876	3.60	.516	2.20	.789	2.20	.632
3.เด็กคิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก	2.10	.568	2.10	.876	3.20	.789	3.90	.316	2.30	.675	2.20	.632
4.เด็กคิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์	2.50	.707	2.30	.675	3.40	.699	3.60	.516	2.50	.527	2.40	.516
5.เด็กคิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล	2.00	.471	2.10	.738	3.30	.675	3.70	.483	2.20	.632	2.40	.516
6.เด็กคิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา	2.40	.843	1.80	.919	2.80	1.03	3.60	.516	2.10	.738	2.50	.527
7.เด็กคิดว่าเราควรมีความหวัง และเป็นนาย ในชีวิต	2.60	.516	2.20	.919	3.20	.632	3.80	.422	2.50	.707	2.50	.707
8.เด็กคิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้	2.60	.699	2.40	.843	3.00	.816	3.50	.707	2.70	.675	2.80	.632
9.เด็กสามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร	2.60	.843	2.20	1.13	3.50	.789	3.70	.483	2.40	.699	2.50	.707
10.เด็การู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้	2.60	1.26	2.70	1.25	3.50	.527	3.70	.483	2.80	.789	2.90	.738
11.เด็กคิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น	2.30	.675	2.60	.843	3.20	.789	3.80	.422	2.60	.699	2.60	.699
12.เด็กคิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น	2.20	1.22	2.60	1.17	3.50	.707	3.70	.483	2.50	.850	2.80	.789
13.เด็กคิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	2.50	.707	2.10	1.10	2.90	.738	3.60	.516	2.30	.823	2.40	.699
14.เด็กคิดว่าตนเองเป็นคนที่เพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ	1.80	.789	2.10	.994	2.90	.876	3.70	.483	2.40	.843	2.40	.699
15.เด็กคิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน	1.50	.527	1.80	.789	3.10	.738	3.90	.316	2.40	.843	2.50	.707

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1

รูปแบบที่ 1 Top-Down โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา			
กระบวนการสื่อสารการ ละคร	คะแนนรวม	การแปลผล	สรุปผล/คะแนน
ก่อน	34.80	จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา	ลดลง/ -1.60
หลัง	33.20	จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา	

จากตารางที่ 4.8 ค่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมรูปแบบที่ 1 โรงเรียนที่ 1 รูปแบบ Top-Down พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน คะแนนแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์รวมได้ 34.80 คะแนน เมื่อเทียบเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์การแปลผล อยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา และหลังกระบวนการสื่อสารคะแนนแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์รวมได้ 33.20 เมื่อจัดระดับเกณฑ์ตามคะแนนหลังกระบวนการคือ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับเดียวกันกับก่อนกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ และเมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า ผลสรุปของคะแนน ทั้งก่อน-หลังในรูปแบบที่ 1 ผลคือ ลดลง

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 2 โรงเรียนที่ 2

รูปแบบที่ 2 Participatory โรงเรียนพองพลอยอนุสรณ์			
กระบวนการสื่อสารการ ละคร	คะแนนรวม	การแปลผล	สรุปผล/คะแนน
ก่อน	47.50	ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	เพิ่มขึ้น/ 8.00
หลัง	55.50	อยู่ในเกณฑ์ดี ควรส่งเสริมและรักษาไว้	

จากตารางที่ 4.9 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมรูปแบบที่ 2 คือ Participatory โรงเรียนที่ 2 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาด้านความฉลาดทางอารมณ์รวมได้ 47.50 คะแนน เมื่อเทียบเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์การแปลผล อยู่ในระดับ ควร

ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และหลังกระบวนการคะแนนรวมแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์รวม ได้ 55.50 คะแนน การแปลผลอยู่ในระดับ อยู่ในเกณฑ์ดีควรส่งเสริมและรักษาไว้ และเมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า การสรุปผลคะแนนทั้งก่อน-หลังในรูปแบบที่ 2 ผลคือ เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 3 โรงเรียนที่ 3

รูปแบบที่ 3 Empowering โรงเรียนประถมณตรี			
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม	การแปลผล	สรุปผล/คะแนน
ก่อน	36.10	จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา	เพิ่มขึ้น/ 1.30
หลัง	37.40	จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา	

จากตารางที่ 4.10 คะแนนความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมรูปแบบที่ 3 คือ Empowering โรงเรียนที่ 3 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาด้านความฉลาดทางอารมณ์รวมได้ 36.10 คะแนน เมื่อเทียบเกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์การแปลผล อยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา และหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์รวมได้ 37.40 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกัน และเมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า คะแนนทั้งก่อน-หลังในรูปแบบที่ 3 ผลคือ เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.11 ตารางสรุปผลและเปรียบเทียบคะแนนรวมความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมก่อนและหลัง
กระบวนการ 3 รูปแบบการสื่อสาร

รูปแบบที่ 1 Top-Down	กระบวนการ	ก่อน	หลัง
	คะแนนรวม	34.80	33.20
	S.D.	7.46	11.05
	สรุปผล	ลดลง	
รูปแบบที่ 2 Participatory	กระบวนการ	ก่อน	หลัง
	คะแนนรวม	47.50	55.50
	S.D.	1.77	2.06
	สรุปผล	เพิ่มขึ้น	
รูปแบบที่ 3 Empowering	กระบวนการ	ก่อน	หลัง
	คะแนนรวม	36.10	37.40
	S.D.	6.50	5.91
	สรุปผล	เพิ่มขึ้น	

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบคะแนนแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและเยาวชนในแต่ละโรงเรียน ซึ่งมีการแบ่งรูปแบบการสื่อสารการละครทั้ง 3 รูปแบบในแต่ละโรงเรียน จากตารางการเปรียบเทียบ พบว่า รูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบ Participatory มีการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในกระบวนการสื่อสารก่อน-หลัง มากที่สุด คือ มีการเปลี่ยนแปลงของช่วงคะแนนจาก 47.50 ในก่อนทำกระบวนการสื่อสาร เปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นเป็น 55.50 รองลงมาจากรูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบที่ 3 Empowering จากคะแนนก่อนกระบวนการสื่อสารคือ 36.10 เพิ่มมาเป็น 37.40 ซึ่งมีช่วงห่างของคะแนนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงน้อย แต่คงอยู่ในการแปลผลที่เพิ่มขึ้น ต่างกับรูปแบบที่ 1 Top-Down มีการแปลผลคือ ลดลง จากคะแนนก่อนกระบวนการสื่อสารได้ 34.80 และหลังกลับลดลงเหลือ 33.20

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ แสดงในรูปแบบตารางแสดงความฉลาดทางอารมณ์ด้านย่อย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านดี เก่ง สุข ของทั้ง 3 รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน (กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต:2543 อ้างถึงใน สุวิมล จุลวานิช และ นพ.มณี ฤทธิกุลสิทธิชัย,2556) ผู้วิจัยได้แบ่งด้านย่อย ดี เก่ง สุข ในแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

ดี	ได้แก่อำเภอ 4,5,6,10,12	1.1 ควบคุมอารมณ์ 1.2 ใส่ใจและเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น 1.3 ยอมรับถูกผิด
เก่ง	ได้แก่อำเภอ 3,7,8,9,11	2.1 มุ่งมั่นพยายาม 2.2 ปรับตัวต่อปัญหา 2.3 กล้าแสดงออก
สุข	ได้แก่อำเภอ 1,2,13,14,15	3.1 พอใจในตนเอง 3.2 รู้จักปรับใจ 3.3 รื่นเริงเบิกบาน

ตารางที่ 4.12 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 1 Top-Down

ด้านดี รูปแบบที่ 1 Top-Down โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	11.70
หลัง	11.50
สรุปผล	ลดลง 0.20

จากตาราง 4.12 พบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดีในรูปแบบที่ 1 ก่อนกระบวนการได้ 11.70 คะแนน และหลังกระบวนการได้คะแนนรวมด้านดีได้ 11.50 ลดลง 0.20 คะแนน

ตารางที่ 4.13 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 2 Participatory

ด้านดี รูปแบบที่ 2 Participatory โรงเรียนพองพลอยอนุสรณ์	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	16.50
หลัง	18.30
สรุปผล	เพิ่มขึ้น 1.80

จากตาราง 4.13 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 2 พบว่า คะแนนรวมก่อนทำกระบวนการสื่อสารการละครได้ 16.50 คะแนน และหลังกระบวนการได้ 18.30 ด้านดีในรูปแบบที่ 2 คะแนนเพิ่มขึ้น 1.80 คะแนน

ตารางที่ 4.14 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี รูปแบบที่ 3 Empowering

ด้านดี รูปแบบที่ 3 Empowering โรงเรียนประภามนตรี	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	12.10
หลัง	13.00
สรุปผล	เพิ่มขึ้น 0.90

จากตาราง 4.14 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี พบว่า รูปแบบที่ 3 ก่อนกระบวนการสื่อสารคะแนนรวมได้ 12.10 และหลังกระบวนการสื่อสารคะแนนรวมได้ 13.00 เพิ่มขึ้น 0.90 คะแนน

ตารางที่ 4.15 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 1 Top-Down

ด้านเก่ง รูปแบบที่ 1 Top-Down โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	12.20
หลัง	11.50
สรุปผล	ลดลง 0.70

จากตาราง 4.15 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 1 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 12.20 และในส่วนของหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 11.50 หมายความว่า คะแนนรวมของรูปแบบที่ 1 ลดลง 0.70 คะแนน

ตารางที่ 4.16 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 2 Participatory

ด้านเก่ง รูปแบบที่ 2 Participatory โรงเรียนฟ่องพลอยอนุสรณ์	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	16.10
หลัง	18.70
สรุปผล	เพิ่มขึ้น 2.60

จากตาราง 4.16 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 1 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 16.10 และในส่วนของหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 18.70 หมายความว่า คะแนนรวมของรูปแบบที่ 2 เพิ่มขึ้น 2.60 คะแนน

ตารางที่ 4.17 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 3 Empowering

ด้านเก่ง รูปแบบที่ 3 Empowering โรงเรียนประภามนตรี	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	12.50
หลัง	12.60
สรุปผล	เพิ่มขึ้น 0.10

จากตาราง 4.17 พบว่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านเก่ง รูปแบบที่ 3 ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 12.50 และในส่วนของหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 12.60 หมายความว่า คะแนนรวมของรูปแบบที่ 3 เพิ่มขึ้น 0.10 คะแนน

ตารางที่ 4.18 ตารางคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ด้านสุข รูปแบบที่ 1 Top-Down

ด้านสุข รูปแบบที่ 1 Top-Down โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	10.90
หลัง	10.20
สรุปผล	ลดลง 0.70

จากตาราง 4.18 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข รูปแบบที่ 1 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 10.90 และในส่วนของหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 10.20 หมายความว่า คะแนนรวมของรูปแบบที่ 1 ลดลง 0.70 คะแนน

ตารางที่ 4.19 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข รูปแบบที่ 2 Participatory

ด้านสุข รูปแบบที่ 2 Participatory โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	15.20
หลัง	18.50
สรุปผล	เพิ่มขึ้น 3.30

จากตาราง 4.19 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข รูปแบบที่ 2 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 15.20 และในส่วนของหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 18.50 หมายความว่า คะแนนรวมของรูปแบบที่ 2 เพิ่มขึ้น 3.30 คะแนน

ตารางที่ 4.20 ตารางคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข รูปแบบที่ 3 Empowering

ด้านสุข รูปแบบที่ 3 Empowering โรงเรียนประภามนตรี	
กระบวนการสื่อสารการละคร	คะแนนรวม
ก่อน	11.50
หลัง	11.80
สรุปผล	เพิ่มขึ้น 0.30

จากตาราง 4.20 แสดงคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านสุข รูปแบบที่ 3 พบว่า ก่อนกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 11.50 และในส่วนของหลังกระบวนการสื่อสารการละครคะแนนรวมได้ 11.80 หมายความว่า คะแนนรวมของรูปแบบที่ 3 ด้านสุข เพิ่มขึ้น 0.30 คะแนน

ตารางที่ 4.21 ตารางเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ตามหลัก ดี เก่ง สุข 3 รูปแบบก่อนและหลังกระบวนการ

ความฉลาดทาง อารมณ์	รูปแบบที่ 1 Top-Down		รูปแบบที่ 2 Participatory		รูปแบบที่ 3 Empowering	
	โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา		โรงเรียนพ้องพลอยอนุสรณ์		โรงเรียนประภามนตรี	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
ด้านดี	11.70	11.50	16.50	18.30	12.10	13.00
ด้านเก่ง	12.20	11.50	16.10	18.70	12.50	12.60
ด้านสุข	10.90	10.20	15.20	18.50	11.50	11.80

จากตารางเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ตามหลัก ดี เก่ง สุข ทั้ง 3 รูปแบบ ก่อนและหลังกระบวนการสื่อสารละครเพื่อการพัฒนา พบว่า ด้านดีของรูปแบบที่ 1 มีคะแนนลดลง ซึ่งต่างกับรูปแบบที่ 2 และ 3 คือ มีคะแนนหลังกระบวนการที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกันกับด้านเก่งและด้านสุข หากสังเกตด้านที่เพิ่มขึ้นและมีคะแนนช่วงต่างที่สูงขึ้นคือ ด้านสุข ในรูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3 ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 15.20 เป็น 18.50 ในรูปแบบที่ 2 และ 11.50 เป็น 11.80 ในรูปแบบที่ 3 ตามตาราง ดังนั้นกล่าวได้ว่าในการเปรียบเทียบด้านย่อยของความฉลาดทางอารมณ์ในกระบวนการสื่อสารละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามผลการวิจัยคือ ด้านสุข ในทางตรงกันข้ามจากผลการวิจัยพบว่า ด้านเก่ง และด้านสุข มีของคะแนนที่ลดลงมากที่สุดถึง 0.70 คะแนนในรูปแบบที่ 1 คือ 12.20 ลดลงมาเป็น 11.50 และ 10.90 ลดลงมาเหลือ 10.20 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์” ในครั้งนี้จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เฉพาะกลุ่มคือ เด็กและเยาวชน รวมทั้งแฝงไว้ด้วยศาสตร์หลายแขนงที่ผสานเข้าด้วยกันทั้ง การสื่อสาร ศิลปะการแสดง นวัตกรรมนิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนา รวมไปถึงด้านศึกษาศาสตร์ในกลุ่มนักเรียนวัย ประถมศึกษา ซึ่งทดลองในรูปแบบกระบวนการทางการสื่อสารการละครที่จะได้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาด้านความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและเยาวชน ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้า และวิจัยครั้งนี้ก็สามารถรู้ได้ถึงวิธีปลูกฝังอีกวิธีหนึ่งในการใช้สื่อละครเข้ามาเป็นสื่อตัวเลือกแต่อยู่ที่การคัดเลือกนำรูปแบบใดที่จะเหมาะสมในการนำมาใช้ โดยวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมีดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

โดยใช้แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข หลังจากเก็บข้อมูลจากแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังทำกระบวนการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสาร จำแนกตามตัวแปรคือ รูปแบบการสื่อสารการละครทั้ง 3 รูปแบบ เด็กและเยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ ได้แก่ 1) โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา 2) โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์ และ 3) โรงเรียนประภามนตรี

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 โรงเรียน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ ทั้งหมดจำนวน 30 คน เป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างเด็กและเยาวชนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการทำแบบประเมินวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ก่อน-หลังกระบวนการแต่ละรูปแบบ ซึ่งสรุปรูปแบบและโรงเรียนได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 Top-Down	โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา
รูปแบบที่ 2 Participatory	โรงเรียนผ่องพลอยอนุสรณ์
รูปแบบที่ 3 Empowering	โรงเรียนประภามนตรี

คะแนนค่าเฉลี่ยแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กและเยาวชนในแต่ละโรงเรียน สรุปได้ว่า รูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบ Participatory “เด็กได้ร่วมคิด แต่ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ” มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในกระบวนการสื่อสารก่อน-หลัง มากที่สุด คือ มีการเปลี่ยนแปลงของช่วงคะแนน จาก 47.50 ในก่อนทำกระบวนการสื่อสาร เปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นเป็น 55.50 ระดับการแปลผลคือ อยู่ในเกณฑ์ดีควรส่งเสริมและรักษาไว้ รองลงมาจากรูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบที่ 3 Empowering จากคะแนนก่อนกระบวนการสื่อสารคือ 36.10 เพิ่มมาเป็น 37.40 ซึ่งมีช่วงห่างของคะแนนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงน้อย แต่คงอยู่ในการสรุปผลที่เพิ่มขึ้น หากแต่การแปลผลอยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเช่นเดิม และรูปแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในค่าที่ลดลงคือ รูปแบบที่ 1 Top-Down “เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ” มีการสรุปผลคือ ลดลง จากคะแนนก่อนกระบวนการสื่อสารได้ 34.80 และหลังกลับลดลงเหลือ 33.20 ซึ่งอยู่ในการแปลผล จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเช่นเดิม

ผลการศึกษาพบว่า

5.1.1 ผลจากการสังเกตโดยรวมกล่าวได้ว่า เด็กและเยาวชนในรูปแบบการสื่อสารแบบที่ 1 คือ เด็กไม่ได้ร่วมคิด ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ มีพฤติกรรมการแสดงออกให้เห็นถึงความตื่นเต้นและให้ความสนใจตลอดเวลาการทำกระบวนการคือ แสดงออกอย่างตรงไปตรงมากับนักแสดง จดจ่อและตั้งใจพร้อมที่จะฟังและชมอย่างจริงจัง ในการสื่อสารรูปแบบนี้เป็นการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้สอดแทรกในบทละครคือเรื่องความฉลาดทางอารมณ์แก่เด็กและเยาวชน โดยที่กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาที่เป็นเด็กและเยาวชนทั้ง 10 คนเป็นผู้รับสาร ทำหน้าที่เป็นผู้ชม โดยรวมจากแบบสังเกตพบว่า จากพฤติกรรมตอบสนองของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับนักแสดงและมีอารมณ์ความรู้สึกไปกับสถานการณ์ของละคร ในทางตรงกันข้ามเนื้อหาหรือสารที่สอดแทรกในบทละครที่ได้เตรียมมานั้นคือ เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้านกลับ

พบว่าเด็กและเยาวชนให้จุดสนใจไปที่ท่าทางและการแสดงออกของตัวละครที่มากกว่าจะจดจำเนื้อหาหรือตัวบท ทราบได้จากการพูดคุยหลังกระบวนการ คือสามารถบอกถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในละครได้ แต่ยังไม่สามารถบอกข้อคิด หรือบทสรุปที่ได้จากเรื่องที่ได้รับชม เหล่านี้เป็นหนึ่งปัจจัยและสิ่งเร้าที่ทำให้กลุ่มศึกษาในรูปแบบที่ 1 มีผลโดยตรงกับกลุ่มศึกษา

5.1.2 แบบสังเกตรูปแบบที่ 2 กับกลุ่มศึกษาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนพองพลอยอนุสรณ์ พบว่า กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 10 คน ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นำเสนอในรูปแบบการจัดกิจกรรมและกระบวนการทางละคร สร้างให้เด็กและเยาวชนเกิดความอยากรู้อยากลอง ในการทำกิจกรรมระหว่างเด็กและเยาวชนกับกลุ่มผู้ทำกระบวนการ โดยการให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้กระบวนการละครเบื้องต้นและสร้างละครขึ้นมา โดยท้ายที่สุดกลุ่มผู้ทำกระบวนการจะเป็นคนตัดสินใจจากสิ่งที่เด็กและเยาวชนคิด ในกระบวนการนี้อาจตอบได้ว่าไม่มีสิ่งเร้ารอบตัว เช่น ตัวละคร หรือ นักแสดง ทำให้อยู่ในการควบคุมได้ดี มีกิจกรรมให้เล่น มีกระบวนการทางละครให้ได้ลอง เหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่นำมาสู่พฤติกรรมที่เด็กและเยาวชนแสดงออก และสามารถให้เด็กและเยาวชนอยู่ในการควบคุมของกลุ่มผู้ทำกระบวนการได้ และหากกล่าวถึงในเรื่องด้านต่างๆของความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในรูปแบบที่ 2 จะสามารถเห็นถึงการแสดงออกของพฤติกรรมผ่านกระบวนการ เนื่องจากสามารถสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกได้ชัดเจน กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีความตื่นตัว (Active) ในการทำกิจกรรมและกระบวนการทดลอง โดยมีการตอบสนองได้ดีกับประเด็นด้านความฉลาดทางอารมณ์ที่กลุ่มผู้ทำกระบวนการสอดแทรกไว้ในเกมส์หรือแบบฝึกหัดต่างๆ

5.1.3 จากการสังเกตด้านกระบวนการทั้งก่อนและหลังในรูปแบบที่ 3 ทั้ง 5 ด้านย่อยตามหลัก ดี เก่ง สุข กล่าวได้ว่า การใช้รูปแบบการสื่อสารที่ให้เด็กและเยาวชนกลุ่มศึกษาเป็นผู้คิด ผู้ตัดสินใจทั้งหมด ในรูปแบบนี้คล้ายกับรูปแบบที่ 2 ตรงที่ให้บทบาทเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม เช่นกัน มีส่วนต่างกันคือ เด็กและเยาวชนในรูปแบบที่ 3 นี้ จะเป็นคนคิดและตัดสินใจในกระบวนการทั้งหมดของการทำละคร และจากการสังเกตพฤติกรรมพบว่า กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีสมาธิอยู่กับเรื่องราวที่จะทำ และยากที่จะควบคุม เพราะพลังของเด็กและเยาวชนที่ต่อเนื่องมาจากช่วงเวลาหลังพักเที่ยงของทางโรงเรียนส่งผลต่อการทำกระบวนการ เนื่องจากความสนุกที่ติดพันต่อการเล่นในระหว่างการพัก เป็นปัจจัยที่ทำให้การส่งผลทำให้เกิดพลังเพิ่มในด้านร่างกายและจิตใจ คือ การได้รับบทบาทหน้าที่ในกระบวนการละคร ด้วยตนเอง ซึ่งอาจมีการผ่านการให้ความรู้ทางละครพื้นฐานมาบ้างในระหว่างกระบวนการ ยิ่งทำให้เด็กและเยาวชนมีความต้องการที่จะเล่นและสนุกไปกับกิจกรรมที่ตนกำลังจะได้รับมอบหมาย จึงทำให้รูปแบบที่ 3 ส่งผลในการควบคุมของการทำกระบวนการค่อนข้างมีอุปสรรค แต่ในทางกลับกันสิ่งที่เห็นเด่นชัดในรูปแบบนี้

คือ เด็กและเยาวชนคิดได้อย่างอิสระกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกเนื้อหาไปในทางเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน มีการแบ่งหน้าที่และพูดคุยกันภายในกลุ่ม มีการสื่อสารที่ใช้ภาษาและความเข้าใจในวัยเดียวกัน กลุ่มเดียวกัน และการนำเสนอออกมาเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและจริงจังในมุมมองของเด็กและเยาวชน

ในส่วนผลการศึกษาที่ได้เป็นคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 1 ก่อนกระบวนการ อยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา (34.80) รูปแบบที่ 1 หลังกระบวนการคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์โดยรวม อยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา (33.20) ในส่วนของรูปแบบที่ 2 ก่อนกระบวนการ คะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์โดยรวม อยู่ในระดับ ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (47.50) ต่างกับในช่วงคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 2 หลังกระบวนการ อยู่ในระดับ อยู่ในเกณฑ์ดีควรส่งเสริมและรักษาไว้ (55.50) ซึ่งเห็นได้ชัดจากคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 3 ก่อนกระบวนการ อยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา (36.10) เช่นเดียวกันกับในคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์โดยรวม รูปแบบที่ 3 หลังกระบวนการ อยู่ในระดับ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา (37.40) ซึ่งหากสังเกตในรูปแบบต่างๆคือ การเพิ่มขึ้นหรือลดลง ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ก่อนกระบวนการได้ (34.80) หลังกระบวนการได้ (33.20) ผลที่ได้คือ ลดลง คะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ รูปแบบที่ 2 ก่อนกระบวนการได้ (47.50) หลังกระบวนการได้ (55.50) ผลที่ได้คือ เพิ่มขึ้น และคะแนนความฉลาดทางด้านอารมณ์ รูปแบบที่ 3 ก่อนกระบวนการได้ (36.10) หลังกระบวนการได้ (37.40) ผลที่ได้คือ เพิ่มขึ้น

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา

ในการศึกษาผลของรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ใน รูปแบบที่ 2 Participatory คือรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ที่ทำกระบวนการกับกลุ่มเด็กและเยาวชนตัวอย่าง โรงเรียนฟ่องพลอยอนุสรณ์ โดยมีการสรุปคะแนนเฉลี่ยของก่อนและหลังทำกิจกรรม มีคะแนนที่เพิ่มสูงขึ้น และผลสรุปคือมีค่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นหมายความว่า รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยการให้บทบาทหน้าที่แก่เด็กและเยาวชนได้คิด ได้ลองกระบวนการในการทำ แต่มีผู้ใหญ่ให้คำปรึกษาและตัดสินใจในขั้นสุดท้ายจะเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผลจากการสังเกตในการทำกิจกรรม เด็กๆมีความอยากรู้อยากลองกับสิ่ง

ใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมว่าผู้รับสารเป็น ผู้รับสารแบบ Active และด้วยช่วงวัย การเรียนรู้และมีความคิดความอ่านเป็นของตัวเองจึงทำให้การร่วมกิจกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง โดยเด็กและเยาวชนรูปแบบที่ 2 นี้จะตอบสนองกับเนื้อหาแบบตรงไปตรงมา ใ้บอกว่าจะ ไม่ใช่ ใ้บอกว่าจะไม่ใช่ และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในการร่วมกิจกรรม จนบางครั้งอาจเกินการควบคุม อารมณ์ไปในบางเวลา แต่เมื่อกระบวนการละครในรูปแบบที่ 2 เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างละคร เพราะฉะนั้นเด็กและเยาวชนในกลุ่มนี้ก็จะได้รับรู้ในเรื่องของ กระบวนการสื่อสารการละครไปในตัวโดยเริ่มจาก สมาธิ จิตนาการ ความเชื่อ ความจริงใจ ต่างๆ เหล่านี้ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของละครสำหรับเด็กซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาในช่วงวัยของเด็ก ดังกล่าวไว้ในบทที่ 2

ในเรื่องของความจำและให้ข้อมูลตอบรับได้ดีในการปลูกพื้นฐานในการปรับความเข้าใจ เกี่ยวกับประเด็นที่จะสร้างสรรค์คือ ความรู้พื้นฐานเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ว่ามีอะไรบ้าง เด็กๆ ในรูปแบบที่ 2 มมมีความจำและตอบสนองได้ดี ส่วนใหญ่เข้าใจง่ายเพราะกำหนดโจทย์ให้ป็น รูปธรรมผ่านกระบวนการละครเพื่อที่จะนำตนเองเป็นตัวละครนั้นๆ และลงไปเล่นกับเหตุการณ์ นั้นๆ โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างและผสานไปกับการเชือฟังของเด็กและเยาวชนใน โรงเรียนพองพลอย อนุสรณ์ทำให้ใช้เวลาไม่นานเท่าที่ควรในการปลูกพื้นฐานในส่วนในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ ในรูปแบบทุกรูปแบบการสื่อสารได้ใช้เวลาเท่าๆกันคือ 60 นาที หลังพักเที่ยงตามตารางเรียนของ แต่ละโรงเรียน คือช่วงเวลาประมาณ 13.00-14.00 น. อาจทำให้รายละเอียดของกระบวนการยังไม่ ละเอียดพอที่จะให้ความรู้พื้นฐานทางด้านละคร อาจยังไม่ลงรายละเอียดและให้เด็กและเยาวชนได้ เข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งมากเท่าที่ควร แต่หากรูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่อาศัยนักแสดงมาแสดงให้ดู โดย เป็นการสื่อสารทิศทางเดียวคือ กลุ่มเด็กและเยาวชนทำหน้าที่เป็นผู้รับสารแต่เพียงฝ่ายเดียว ใน รูปแบบที่ 1 เวลา 60 นาที ก็เพียงพอสำหรับกระบวนการ ต่างกับรูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3 เนื่องจากต้องผ่านกระบวนการ เช่น กิจกรรมละลายพฤติกรรม กิจกรรมเกมส์เสริมทักษะ การปรับ พื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ขั้นต้น และกระบวนการละคร เป็นต้น เหล่านี้ อาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่านี้

ในรูปแบบที่ 2 ที่กล่าวไปข้างต้นว่ามีคะแนนเฉลี่ยที่เปลี่ยนแปลงไปคือ เพิ่มขึ้น และอยู่ใน เกณฑ์ดีควรส่งเสริมและรักษาไว้ จากการสังเกต ในรูปแบบนี้สิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนคือ เรื่อง การ สะท้อนมุมมอง ความคิด ของเด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการสร้างละคร คือ เด็กๆ ในรูปแบบที่ 2 มองด้วยมุมมองของความจริงใจ บวกกับประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละที่ประสบพบเจอมากับตัว ทำให้การสื่อสารออกมาได้ชัดเจนและน่าสนใจในทุกๆกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน เกิด ภาวะผู้นำและผู้ตาม ส่วนใหญ่แล้วในรูปแบบนี้คนที่ถูกคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้นำส่วน

ใหญ่ เพราะอาจจะรู้สึกได้ใกล้ชิดกับผู้ทำกระบวนการ และมีสิทธิในการคิด และเข้าหาผู้ทำกระบวนการได้ง่ายกว่าเด็กคนอื่นๆ ทำให้รู้สึกตนเองมีบทบาทกว่าเพื่อนในกลุ่ม ส่วนในเรื่องของประสิทธิภาพของรูปแบบนี้ผู้วิจัยศึกษา การมีส่วนร่วมของการสื่อสารที่ท้ายที่สุดแล้วผู้ทำกระบวนการต้องตัดสินใจในความคิดของเด็กและเยาวชน เห็นจากขั้นสุดท้ายก่อนทำการแสดงโดยเด็กและเยาวชนจะเข้ามาและให้ผู้ทำกระบวนการช่วยเหลือในหลายๆกลุ่ม ทำให้ความคิดของเด็กและบทบาทหน้าที่ถูกสื่อสารผ่านสื่อละคร ได้ชัดเจนขึ้น

ส่วนผลสรุปโดยรวมของคะแนนเฉลี่ยในแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ที่รองลงมาคือรูปแบบที่ 3 Empowering โดยการนำทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจ (อ้างถึงใน สวิขญา ระวังชนม์, 2556) เพื่อเกิดการกระตุ้นในเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งในรูปแบบนี้ผลคะแนนที่ออกมาแม้จะเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อสรุปเป็นระดับคะแนนกับการแปลผลแล้วจะอยู่เท่าเดิมนั้นคือ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา จากการเฝ้าสังเกตกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ พบว่า การให้บทบาทหน้าที่เด็กและเยาวชนในรูปแบบนี้ คือ เด็กคิดและตัดสินใจ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เห็นได้ชัดคือ การควบคุมสถานการณ์เป็นไปได้ยาก ด้วยช่วงวัยที่พร้อมจะเรียนรู้และทดลอง ให้อยู่ในระเบียบเป็นไปได้ยาก เด็กและเยาวชนมีภาวะเป็นผู้นำ ส่วนใหญ่เสนอความคิดและการกระทำที่ให้เกิดการยอมรับในกลุ่ม หรือบางคนอาจถึงขั้นส่งเสียงดังเพื่อให้ได้รับความสนใจจากเพื่อน ส่วนน้อยที่จะไม่สนใจและนั่งเงียบอยู่เฉยๆ จึงทำให้หลักๆแล้วจากการสังเกต เกิดการเล่นกันมากกว่าการซ้อมกระบวนการสร้างละคร ผู้ทำกระบวนการคอยควบคุมอยู่ห่างๆและช่วงกันสังเกตกับพฤติกรรมที่กลุ่มเด็กและเยาวชนตัวอย่างจะแสดงออกมา ระหว่างกระบวนการสังเกตเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล้าแสดงออก กล้าพูดคุยและแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม จนกระทั่งออกไปในทางการแข่งขันกันที่จะให้ใครยอมรับความคิดของตนเองเสียมากกว่าการช่วยกันคิด แม้แต่กระทั่งให้ความรู้เรื่องความฉลาดทางอารมณ์และพื้นฐานกระบวนการการสร้างละครแล้วก็ตาม แต่มีสิ่งหนึ่งที่สามารถเห็นได้ชัดเจนจากรูปแบบที่ 3 นี้ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่สนุกสนานไปกับกระบวนการ มีความสุขที่จะคิด มีความสุขที่จะแสดงความคิดรวมไปถึงทำทางต่างๆที่มาพร้อมกับเสียงหัวเราะ รอยยิ้มและความจริงใจที่จะแสดงออกมาอย่างบริสุทธิ์ ด้วยปัจจัยที่ชัดเจนนี้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเป็นไปได้ว่า การสร้างเสริมพลังให้แก่เด็กและเยาวชนทำให้พวกเขามีความสุข สนุกสนาน และมีแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายที่จะทำอย่างเดียวคือ การคิด การซ้อม แต่ด้วยช่วงวัยอาจไม่มีคนควบคุม ดูแลและให้การตัดสินใจ ประเด็นเนื้อหาเรื่องของความฉลาดทางอารมณ์ที่แฝงไว้จะเลือนหายไประหว่างการคิดและการซักซ้อมด้วยตนเองในกลุ่ม ท้ายที่สุดผู้วิจัยพบว่าในรูปแบบที่ 3 Empowering ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำละคร ให้การเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ทำกระบวนการในขณะที่ถ่ายทอด

ความรู้การสร้างละครจนสนุกและลืมควบคุมตนเอง และพร้อมที่จะมีสมาธิกับสิ่งที่ทำ จนท้ายที่สุดผู้วิจัยสังเกตว่าเกิดภาวะการสับสนระหว่างเนื้อหาที่จะเล่า กับการสื่อสารที่จะสื่อออกไม่ชัดเจน

รูปแบบที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์น้อยที่สุด และมีการแปลผลออกมาได้ค่าคะแนน ลดลง คือ รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบทิศทางเดียว Top-down โดยยกรูปแบบนี้มาจาก ยุคละครเร่ (Touring Theatre) การอบรมทักษะละคร-สื่อการสอนแบบละครพ.ศ. 2523 (ดวงแข บัวประโคนและคณะ, 2547) มีลักษณะรูปแบบที่เป็นแบบละครทั่วไปคือ ผู้ส่งสารคือ นักแสดงหรือตัวละครที่ทำหน้าที่ทำการแสดง ส่วนผู้รับสารในที่นี้ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ในการศึกษาวิจัยรูปแบบที่ 1 โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา จากการสำรวจและเฝ้าสังเกต พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนตื่นตัวกับการมีกิจกรรมจากภายนอกโรงเรียนในรูปแบบการนำเสนอแบบละครหรือการแสดง โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้พูดคุยกับ ครูใหญ่ได้ให้ข้อมูลคร่าวๆว่าส่วนใหญ่มีแต่กิจกรรมที่เป็นรูปแบบของเกมส์ กีฬา และการแจกของรางวัลมากกว่ารูปแบบการแสดงละคร และถือว่าเป็นเรื่องที่ดีสำหรับโรงเรียนและตัวนักเรียนเอง ซึ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยในการทำให้กลุ่มตัวอย่างในรูปแบบที่ 1 มีความตื่นตัวมากเป็นพิเศษ ดูได้จากการตั้งใจมารอหน้าห้องของเด็กและเยาวชนที่ให้ความสนใจ และยังได้เห็นมีการแต่งตัวมีสีสัน ยิ่งส่งผลต่อพฤติกรรมทำให้เด็กและเยาวชนในรูปแบบนี้เป็นผู้รับสารที่มีความ Active มากกว่ารูปแบบที่ 2 และ รูปแบบที่ 3 และจากการเฝ้าสังเกตระหว่างการทำกิจกรรมโดยเฉพาะตอนที่นักแสดงกำลังดำเนินเรื่องราวที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ สิ่งที่ส่งผลเป็นปัจจัยแสดงออกมาอย่างชัดเจนในความแบ่งแยกของกลุ่มเด็กและเยาวชนคือ ลักษณะของเรื่องเพศ ที่ผู้ชายจะส่งเสียงและมีพยายามจะโต้ตอบกับนักแสดงตลอดเวลา อีกทั้งชวนเพื่อนตนเองให้เกิดอารมณ์ร่วม ต่างกับผู้หญิงที่ตั้งใจดูละครอย่างมีความสุขส่งผ่านการแสดงออกทางสีหน้ารอยยิ้ม ได้อย่างเห็นได้ชัด

รูปแบบที่ 1 หามองในลักษณะของรูปแบบการสื่อสารแบบสื่อละครทำหน้าที่ นักแสดงหรือตัวละครก็เป็นองค์ประกอบในสื่อละคร สิ่งที่พบคือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน รวมทั้งเด็กและเยาวชนในชั้นเรียนที่เข้าร่วมมีความเชื่อในการชมละคร เห็นได้จากสมาธิที่อยู่กับตัวละครตลอดเวลา ตัวละครเคลื่อนไหวไปทางไหน สายตาทุกคู่ก็จะเคลื่อนตามไปยังตำแหน่งที่นักแสดงหรือตัวละครอยู่ และท้ายสุดของการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนทั้ง 10 คน เกือบทั้งหมดหรือประมาณทั้งหมดก็กล่าวได้ ตอบเป็นเรื่องเดียวกันคือ ได้ความสนุก ได้เสียงหัวเราะ ได้ความสุข หากเรามองว่าละครเป็นการทำหน้าที่แบบให้ความบันเทิงหมายความว่า ตอบวัตถุประสงค์ของหน้าที่ แต่ในการทำวิจัยครั้งนี้หน้าที่ของการนำเสนอผ่านรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ แสดงว่าจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคำตอบที่ได้ อาจไม่เพียงพอกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมองหาอุปสรรคที่ทำให้รูปแบบ

ที่ 1 ไม่ตอบโจทย์กับวัตถุประสงค์ คือ ในรูปแบบเฉพาะของ Top-Down หรือ การสื่อสารทิศทางเดียว เป็นการทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อละคร ผ่านตัวละคร และบทละครที่เป็นเนื้อหาหลักคือ ความฉลาดทางอารมณ์ หากแต่เด็กและเยาวชนขาดทักษะการดูละคร ผู้วิจัยตั้งคิดว่าเด็กและเยาวชนในรูปแบบที่ 1 มีความเพลิดเพลินและความสุขไปกับตัวละครหรือสิ่งที่ตัวละครทำ แต่ในทางกลับกันก็ลืมที่จะดูเนื้อหา หรือบท ที่สอดแทรกประเด็นความฉลาดทางอารมณ์ไป ทักษะการดูละครเหล่านี้ อาจส่งผลในการตอบแบบประเมินวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ที่ทำให้คะแนนสรุปออกมาเป็น โดยรวม ลดลง จึงสามารถตอบได้ว่ารูปแบบที่ 1 อาจต้องอาศัยทักษะการชมละครให้เป็นมากกว่าแค่ความบันเทิง และหากกลับไปดูผลคะแนนสังเกตได้ว่ามีค่าการสรุปผลได้ว่า ลดลง อีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้วิจัยพบคือ ระยะเวลาหลังการชมละครจบ ในกระบวนการพอดูละครจบผู้วิจัยจับกลุ่มและให้ทำแบบประเมินหลังกระบวนการทันที ซึ่งส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างยังไม่มีสมาธิอยู่กับตัวเอง อีกทั้งมีความสนุกที่ติดค้างและเรียกได้ว่ายังไม่มีการย่อยกระบวนการทางความคิดจนเกิดตกผลึกและวิเคราะห์ด้วยตนเองได้

5.2.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา

ในการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ก่อนกระบวนการและหลังกระบวนการ จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบแต่ละรูปแบบเป็นกระบวนการซึ่งทั้ง 3 รูปแบบที่ผ่านกระบวนการสื่อสารและได้ทำหน้าที่ของแต่ละรูปแบบเพื่อการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกระบวนการละคร (สุคนธ์จิต วงษ์เฟือก, 2549) ซึ่งรูปแบบที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นและได้ผลมากที่สุดในการวิจัยคือ รูปแบบที่ 2 การมีส่วนร่วม แต่เป็นการมีส่วนร่วมแบบมีคนคอยคุมดูแลและตัดสินใจ ผ่านการเรียนรู้กระบวนการซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับของจริงของ การได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยการเปรียบเทียบจะเริ่มจาก รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3 เนื่องจากเป็นการมีส่วนร่วมเช่นกัน แต่แตกต่างกันที่การให้บทบาท โดยมีผู้ตัดสินใจและรูปแบบที่ 3 คือ การสร้างเสริมพลังให้บทบาทแก่เด็กและเยาวชนเต็มตัวในการคิดและลงมือรวมไปถึงตัดสินใจเอง ทั้งสองรูปแบบนี้มีการสรุปผลคือ เพิ่มขึ้นทั้งสองรูปแบบในคะแนนหมายความว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีพลังในกระบวนการ จากการสังเกตทั้ง 2 รูปแบบ สิ่งที่เหมือนกันคือ เด็กและเยาวชนมีพลังและเป็นผู้รับสารแบบ Active อยากเห็นได้ชัดเจน หากขึ้นอยู่กับการสรุปผลคือ ส่วนหลังกระบวนการ ในรูปแบบที่ 2 ผ่านการตัดสินใจก่อนแสดงละครโดยผู้ทำกระบวนการจึงทำให้การแสดงและอยู่ในการควบคุมประเด็นและสารที่จะส่ง ในทางกลับกันรูปแบบที่ 3 ปล่อยให้พลังแก่เด็กและเยาวชนจึงทำให้ตรงกันข้ามคือ ยากที่จะควบคุมในอยู่ในการ

จัดการ และการแสดงก็ค่อนข้างหลุดประเด็นจึงทำให้รูปแบบที่ 3 ขาดสารที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์หายไป

ในรูปแบบที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รูปแบบที่ 1 หากนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 2 ทั้ง 2 รูปแบบนี้จากการสังเกตพบว่าการให้ความรู้พื้นฐานของกระบวนการละครและปรับความเข้าใจกับประเด็นและสารคือ ความฉลาดทางอารมณ์แก่เด็กและเยาวชน มีผลในการรับชมและการคิดสร้างละครเป็นอย่างมาก เพราะรูปแบบที่ 1 เพียงแค่เป็นผู้รับสาร ทำหน้าที่เป็นคนดูอย่างเดียว กลับกันกับรูปแบบที่ 2 กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นทั้งผู้คิด ผู้สร้างและผู้ชมทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้น อีกทั้งประเด็นหรือสารที่จะสร้างคือ ความฉลาดทางอารมณ์ก็ไม่หลุดไปไหนเพราะอยู่ในเรื่องที่เด็กและเยาวชนจะสร้าง แต่ในรูปแบบที่ 1 มีการสื่อสารแบบทิศทางเดียวซึ่งหากถามถึงตัวกลุ่มประชากรในการเปรียบเทียบผู้วิจัยพบว่า รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากกว่า รูปแบบที่ 2 และ 3 เนื่องจากได้ชมละครที่มีตัวละครและลักษณะเฉพาะของละครเด็กที่มีทั้งเพลง เข้าใจง่ายและเข้าถึงตัวละครได้ง่าย ต่างกับรูปแบบที่ 2 และ 3 อาจจะสรุปผลเป็นค่าเฉลี่ยคะแนนออกมาว่ามีประสิทธิภาพ แต่เมื่อเปรียบเทียบจากแบบสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่เข้าถึงที่สุด และยังคงตราตรึงที่สุดหลังจบกระบวนการคือ รูปแบบที่ 1

รูปแบบการสื่อสารที่ 1 และรูปแบบที่ 3 เมื่อนำมาเปรียบเทียบและอภิปรายผล พบว่า มีความคล้ายคลึงกันอยู่คือ รูปแบบที่ 1 สื่อสารทิศทางเดียวเด็กและเยาวชนรับสารโดยสื่อละคร ผ่านตัวละคร ส่วนรูปแบบที่ 3 เสริมสร้างพลังให้แก่เด็กและเยาวชน ผ่านกระบวนการละคร แต่ไม่มีคนตัดสินใจ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันคือ รูปแบบทั้ง 2 รูปแบบขาดคนคิดตัดสินใจในช่วงของการวิเคราะห์ขั้นท้ายสุดของกระบวนการ รวมถึงประเด็นของความฉลาดทางอารมณ์กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถวิเคราะห์และถอดออกมาจากกระบวนการได้ ในรูปแบบที่ 1 เหมือนว่าจะเป็นไปในทางที่ดีควบคุมได้โดยกลุ่มเด็กและเยาวชนมีสมาธิและมีใจให้กำหนดสมาธิคือ ตัวละครหรือนักแสดงเช่นเดียวกับรูปแบบที่ 3 ที่ดูเหมือนว่าผ่านกระบวนการซ้อม และจดจำข้อมูลได้ดีในเรื่องของประเด็นความฉลาดทางอารมณ์ แต่ท้ายที่สุด นำเข้าสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบเป็นแบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์การแปลผลที่ออกมาอยู่ในระดับช่วงเดียวกันคือ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกัน

ดังนั้นเหล่านี้ผู้วิจัย พบว่า การศึกษาวิจัยเช่นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพต่อ กลุ่มประชาชนพื้นที่ บริบทกรุงเทพมหานครฯ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คือรูปแบบที่ 2 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเด็กเป็นผู้คิด และให้ผู้ใหญ่ตัดสินใจ แต่หากจะมองถึงรูปแบบการสื่อสารที่เหลือ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ทุกๆรูปแบบมีการสื่อสารที่มีความเฉพาะตัว ส่วนใหญ่แล้วจากการศึกษาพบว่า

ทุกรูปแบบมีรายละเอียดที่ต้องแก้ไขเฉพาะทาง เช่นรูปแบบที่ 1 ลดลงเพราะ กลุ่มเด็กและเยาวชน ประถมศึกษาปีที่ 4 อาจขาดทักษะในการชมละคร แต่หากเป็นประถมศึกษาปีที่ 6 อาจจะมี วิจารณ์ดูงานในการชมแล้วสามารถหรืออาจจะเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นต้น เหล่านี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการเลือกช่วงวัย เลือกรูปแบบการสื่อสาร และเลือกการนำเสนอ ที่จะให้รูปแบบแต่ละรูปแบบได้ทำหน้าที่ในตัวของมัน และให้เกิดความเหมาะสมกับผู้รับสารอย่าง มีประสิทธิผลมากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.3.1 จากผลวิจัยพบว่ารูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้าน ความฉลาดทางอารมณ์ รูปแบบที่ 2 คือ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพในการสื่อสารกับ ช่วงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เฉพาะในพื้นที่และบริบทโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครฯ ดังนั้น การนำผลวิจัยไปใช้ต้องคำนึงถึงกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาและบริบทพื้นที่การศึกษา และรูปแบบที่ใช้ คือ Participatory ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวถึงการสื่อสารที่อาศัย การคิด การตัดสินใจ หากไม่คำนึงถึงบริบท พื้นที่ และกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาที่นำไปศึกษาผลวิจัย คลาดเคลื่อน

5.3.2 ผลการวิจัยพบในรูปแบบที่ 1 Top-Down หลังกระบวนการมีคะแนนความฉลาดทาง อารมณ์ลดลงจากเดิมก่อนทำกระบวนการ แต่หากมองในทางตรงกันข้ามพบว่า ความฉลาดทาง อารมณ์ด้านย่อยด้านทักษะทางสังคม ในรูปแบบที่ 1 เพิ่มขึ้น หมายความว่าในรูปแบบที่คะแนน โดยรวมทั้งหมดลดลงแต่สามารถใช้รูปแบบที่ 1 การสื่อสารแบบทิศทางเดียวยังคงมีประสิทธิภาพ ด้านทักษะทางสังคมในเด็กและเยาวชน จากแบบสังเกตพบว่า เด็กและเยาวชนจดจ่อกับตัวละครที่ รับบทเป็นเด็กนักเรียนเช่นเดียวกันกับพวกตนและเนื้อเรื่องสอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับเรื่องของเพื่อน ของความช่วยเหลือไว้ ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงเรื่องที่จะเล่าและสารที่จะส่งให้ตัวละครทำหน้าที่ให้ ชัดเจน

5.3.3 ผลการวิจัยรูปแบบที่ 3 Empowering หลังกระบวนการมีคะแนนความฉลาดทาง อารมณ์เพิ่มขึ้นแต่อาจไม่เท่ากับรูปแบบที่ 2 ที่สรุปผลออกมาว่าเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพมากที่สุดในทั้ง 3 รูปแบบ แต่หากมองด้านย่อยของรูปแบบที่ 3 จะพบว่าทั้งด้านดี เก่ง สุขของรูปแบบที่ 3 หลังกระบวนการเพิ่มขึ้นทั้งหมดแม้จะเป็นคะแนนไม่มากเท่ารูปแบบที่ 2 ที่ เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังนั้นกล่าวได้ว่าในรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมก็สามารถพัฒนา ด้านดี เก่ง สุขได้เช่นกัน แต่หากต้องการนำเสนอและปัจจัยพื้นฐานเป็นสำคัญ

5.3.4 จากแบบสังเกตในแต่ละด้าน ผลการวิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนให้ความสนใจกับรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาในทุกๆรูปแบบ หากแต่ลักษณะของการนำเสนอในแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับการจัดการกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นข้อควรระวังในการจัดกระบวนการในการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเยาวชนเพื่อการพัฒนาจะต้องเข้าใจในตัวของกลุ่มประชากรที่จะศึกษาเป็นสำคัญ เนื่องจากกลุ่มเด็กและเยาวชนมีการเรียนรู้ และพฤติกรรมเฉพาะช่วงวัย ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูล

5.3.5 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่คะแนนในรูปแบบที่ 1 ลดลง พบว่าเป็นด้านแรงจูงใจในตนเอง ในด้านนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์จากแบบสังเกตพบว่า เด็กและเยาวชนยังไม่สามารถบอกได้ว่าตนเองอยากเป็นอะไร หรือยังไม่รู้จักกับเป้าหมายในชีวิต รวมทั้งปัจจัยสำคัญจากแบบสังเกตคือรูปแบบที่ 1 คือ Top-Down ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวที่มีตัวละครเป็นผู้ถ่ายทอดหรือผู้ส่งสาร พบว่า กลุ่มเด็กเยาวชนสนใจตัวละครมากกว่าเนื้อหาหรือสารที่จะส่ง คือ เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมตัวละครในเรื่อง รวมทั้งปัจจัยที่พบจากแบบสังเกตคือ เด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่อาจยังไม่รู้จักการแรงจูงใจในตนเองว่าคืออะไร และยังมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้คะแนนในด้านนี้น้อย

5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์ในวิจัยครั้งนี้พบว่า ขอบเขตและข้อจำกัดของการสื่อสารกับเด็กและเยาวชนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ยังมีอยู่มากในส่วนของการสื่อสารที่อาจต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อนในการสื่อสาร ส่งผลให้ออกมาในรูปแบบของการนำเสนอที่ต่างกัน ฉะนั้นในอนาคตอาจเป็นไปได้ในการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มอายุที่สูงขึ้น อาทิ ประถมศึกษาปีที่ 6 หรือมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อขยายช่วงอายุของกลุ่มประชากรได้กว้างกว่างานวิจัยครั้งนี้ รวมไปถึงการสื่อสารที่อาจสามารถลดขอบเขตและข้อจำกัดลงได้

5.4.2 ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รูปแบบในแต่ละรูปแบบในการสื่อสารมีเอกลักษณ์และลักษณะในเชิงของการสื่อสารการละครที่ต่างกัน และทำหน้าที่ได้ดีในแต่ละด้านต่างกันเช่นเดียวกัน หากมองจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการพัฒนาต่อ อาจสามารถเพิ่มรูปแบบการสื่อสารรูปแบบอื่นๆเข้ามาใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านความฉลาดทางอารมณ์ได้ เนื่องจากดังกล่าวข้างต้นเรื่องของรูปแบบการสื่อสารมีหลากหลายรูปแบบและมีลักษณะเฉพาะในแต่ละรูปแบบนั้นๆ และอาจมี

ประสิทธิภาพต่อผลในด้านหลักของความฉลาดทางอารมณ์ด้านอื่นๆ นอกจากด้านสุขซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบของการสื่อสาร

5.4.3 การวิจัยครั้งนี้มีการใช้เครื่องมือคือ แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ที่ออกมาในรูปแบบของตัวเลขคือ คะแนนเฉลี่ย และคะแนนรวมในรูปแบบต่างๆ และเครื่องมือที่น่าสนใจอีกหนึ่งสิ่งคือ แบบสังเกตที่นำมาอภิปรายควบคู่ไปในแต่ละด้านของความฉลาดทางอารมณ์ และจะสังเกตเห็นว่า สิ่งสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่แสดงออกมาผ่านกระบวนการ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำไปพัฒนาต่อได้คือ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชนกับรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาด้านความฉลาดทางอารมณ์ เพราะปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดผลสรุปจากคะแนนต่างๆ ที่สรุปออกมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าสิ่งหนึ่งที่สามารถพัฒนาและศึกษาได้คือเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในเด็กและเยาวชน

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อเล็กๆที่นำไปใช้ในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ, นันทกา สุธรรมประเสริฐ และ เอกธิดา เสริมทอง. (2554). *ผู้คนที่หลากหลาย ในสื่อ การสื่อสาร : เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา วณิชรมณี. (2543). *ความเป็นมาและการใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารระบบบริการสุขภาพจิต.
- กรมสุขภาพจิต. (2540). *แผนพัฒนางานสุขภาพจิตตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ด้านสาธารณสุข*. นนทบุรี: สยามอินสแตร์ท มาเก็ตติ้ง.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ด้านสิทธิเด็กเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติฉบับผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการส่งเสริม การพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (ม.ป.ป.). *การสื่อสารที่ได้ผล*. สืบค้นวันที่ 14 พฤษภาคม 2557 จาก http://dusithost.dusit.ac.th/~pre_edu/article/article1.html
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการสุขภาพคนไทย. (2556). *สุขภาพคนไทย 2556*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์. (2552). *รายงานละครกับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตราภรณ์ วันสพงค์, บรรณาธิการ. (2554). *การพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

- ชญานิศ เทียวสด. (2551). *การประเมินผลโครงการพัฒนา IQ EQ เด็กปฐมวัย ในพื้นที่รับผิดชอบของ ศูนย์อนามัยที่ 6. กลุ่มพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนานามัยสิ่งแวดล้อม. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.*
- ดวงกมล ทองอยู่. (2555). *การประยุกต์ทฤษฎีทางจิตวิทยาเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะให้เด็ก และเยาวชน ไทย. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 2(1): 11-22.*
- ดวงแข บัวประโคน และคณะ. (2547). *โครงการการใช้สื่อละครเพื่อการพัฒนาชุมชนของกลุ่มละคร มะขามป้อม:กรณีศึกษาจากพื้นที่ทำงานที่มีบริบทแตกต่างกัน 4 พื้นที่. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- นพมาศ แวงหงส์,บรรณาธิการ. (2556). *ปริทัศน์ศิลปการละคร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- บุบผา เรืองรอง. (2555). *การเน้นเด็กเป็นสำคัญ. สืบค้นวันที่ 11 มีนาคม 2557 จาก <http://taamkru.com/>*
- พรรัตน์ คำรุง. (2550). *การละครสำหรับเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.*
- พรรัตน์ คำรุง. (2557). *ละครประยุกต์การใช้ในละครเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.*
- วิชัย ชูจิต. (2549). *การสร้างพลังชุมชน. สืบค้นวันที่ 19 พฤษภาคม 2557 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/22229>*
- ศุภรัศมี ฐิติกุลเจริญ. (2540). *ทฤษฎีการสื่อสาร. สืบค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2557 จาก http://e-book.ram.edu/e-book/m/mc111/mc111_03_02.html*
- ศดใส พันธุมโกมล. (2542). *ศิลปะของการแสดง (ละครสมัยใหม่). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.*
- สถานักพัฒนาเพื่อประชาธิปไตย. (2553). *การสื่อสารมวลชนไทยอยู่ในทฤษฎีแบบไหนกัน. สืบค้นวันที่ 15 ตุลาคม 2557 จาก http://spadmc.blogspot.com/2010/12/blog-post_9024.html*
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2545). *การสร้างการมีส่วนร่วมโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง. สืบค้นวันที่ 15 ตุลาคม 2557 จาก http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2021_5109.pdf*
- สวิชญา ระวีงชนม์. (2556). *การมีส่วนร่วมในชุมชน. สืบค้นวันที่ 25 มีนาคม 2558 จาก*

<http://meaw1989.blogspot.com/>

สาโรจน์ เทพสกุลทอง. (2548). พฤติกรรมและรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สิรารวรรณ เสนาะวาที. (2552). มาเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเด็กด้วย EQ กันเถอะ. สืบค้นวันที่ 25 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.sahavicha.com/>

สุคนธ์จิต วงษ์เผือก. (2549). บทเรียนจากการใช้กระบวนการละครในการสร้างการเรียนรู้ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร. (2556). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระเป็ยทอง.

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ. (2551). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. สืบค้นวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://www.unicef.org/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์

โรงเรียนที่.....
รูปแบบที่.....

แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ (ก่อนทำกิจกรรม)

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

ข้อความ	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	มาก 3	มากที่สุด 4
ส่วนที่ 1 ความตระหนักในตนเอง				
1.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง				
2.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้				
3.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก				
ส่วนที่ 2 การควบคุมอารมณ์.				
4.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์				
5.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล				
6.เด็ก ๆ คิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา				
ส่วนที่ 3 การรู้จักตนเอง				
7.เด็ก ๆ คิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต				
8.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้				
9.เด็ก ๆ สามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร				
ส่วนที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ				
10.เด็ก ๆ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้				
11.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น				
12.เด็ก ๆ คิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น				
ส่วนที่ 5 ทักษะทางสังคม				
13.เด็ก ๆ คิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน				
14.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ				
15.เด็ก ๆ คิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน				

โรงเรียนที่.....

รูปแบบที่.....

แบบวัดค่าความฉลาดทางอารมณ์ (หลังทำกิจกรรม)**คำชี้แจง**

แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

ข้อความ	น้อยที่สุด 1	น้อย 2	มาก 3	มากที่สุด 4
ส่วนที่ 1 ความตระหนักในตนเอง				
1.เด็กๆคิดว่าเราควรมีความเชื่อมั่นในตัวเอง				
2.เด็กๆคิดว่าเราควรตัดสินใจ และคิดได้ด้วยตนเองได้				
3.เด็กๆคิดว่าเราควรมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก				
ส่วนที่ 2 การควบคุมอารมณ์.				
4.เด็กๆคิดว่าเราควรควบคุมอารมณ์				
5.เด็กๆคิดว่าเราไม่ควรมีความกังวล				
6.เด็กๆคิดว่ารู้สึกเครียดเมื่อเกิดปัญหา				
ส่วนที่ 3 การตั้งใจตนเอง				
7.เด็กๆคิดว่า เราควรมีความหวัง และเป้าหมาย ในชีวิต				
8.เด็กๆคิดว่าตนเองจะสามารถแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคได้				
9.เด็กๆสามารถบอกได้ว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร				
ส่วนที่ 4 การเห็นอกเห็นใจ				
10.เด็กๆรู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนกำลังร้องไห้				
11.เด็กๆคิดว่าเราควรแบ่งของให้เพื่อนคนอื่น				
12.เด็กๆคิดว่าเราไม่ควรรังแกคนอื่น				
ส่วนที่ 5 ทักษะทางสังคม				
13.เด็กๆคิดว่าเราควรมีเพื่อนในการทำงานร่วมกัน				
14.เด็กๆคิดว่าตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนอยากเล่นด้วยเยอะ				
15.เด็กๆคิดว่าตนเองเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน				

ภาคผนวก ข
แบบสังเกต

โรงเรียนที่.....
รูปแบบที่.....

แบบสังเกต

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการศึกษาและ
เปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

หัวข้อ	ก่อน	หลัง
1.ความตระหนักในตนเอง		
2.การควบคุมอารมณ์		
3.การจูงใจในตนเอง		
4.การเห็นอกเห็นใจ		
5.ทักษะทางสังคม		

ภาคผนวก ค
รูปภาพกระบวนการ

รูปภาพกระบวนการ

การศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารการละครเพื่อการพัฒนา
เด็กและเยาวชนด้านความฉลาดทางอารมณ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

วรภพ เจริญมโนพร

ประวัติการศึกษา

ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาดนตรีและการแสดง
มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ.2555